

RIGSDAGSTIDENDE

FORHANDLINGER I FOLKETINGET

100. ordentlige samling 1948—49

II

Nr. 134—342

Sp. 2129—5456

KØBENHAVN
J. H. SCHULTZ ^{A/S} BOGTRYKKERI
1949

[Formanden.]

- 1) *Spørgsmål til ministrene.*
- 2) *Valg af 15 medlemmer til et udvalg angående:*
Forslag til beslutning af folketinget (af Fibiger m. fl.).
- 3) *Valg af 15 medlemmer til et udvalg angående:*
Forslag til lov om ophævelse af sukker-rationeringen.
- 4) *Valg af 15 medlemmer til et udvalg angående:*
Forslag til lov om indførselsfrihed for reservedele til maskiner og transportmidler samt for traktorer, lastbiler, motorer (herunder elektromotorer og motorer til fiskerbåde), landbrugsmaskiner, værktøj og arbejdstøj.
- 5) *Anden behandling af:*
Forslag til lov om fortrinsret i høsten for året 1949 for gæld, der stiftes af ejere og brugere af landbrugsejendomme til anskaffelse af såsæd, frø, kunstgødning og læggekartofler.
- 6) *Første behandling af:*
Forslag til lov om tillæg til lov nr. 449 af 23. september 1947, jfr. lov nr. 451 af 4. oktober 1947, om opførelse af arbejderboliger på landet.
- 7) *Første behandling af:*
Forslag til lov om udlån til arbejderboliger på landet.
- 8) *Første behandling af:*
Forslag til lov om ændring i lov nr. 170 af 13. april 1938 om ferie med løn samt om ændring i lov om retsforholdet mellem husbond og medhjælpere, jfr. lovbekendtgørelse nr. 270 af 16. juni 1941.
- 9) *Forespørgsel til finansministeren af Kristen Amby m. fl. (om foranstaltninger mod ubevilgede overskridelser af givne bevillinger).*
- 10) *Forespørgsel til ministeren for handel, industri og søfart af Tholstrup m. fl. (om fjernelse af alle hindringer for den størst mulige brændselsimport).*

Formanden meddelte sluttelig planen for tingets arbejde iøvrigt i den følgende uge.

Mødet hævet kl. 16.

65. møde.

Onsdag den 2. februar kl. 13³⁰.

Formanden: Folketingsmændene Gustav Pedersen, Edvard Sørensen, Ole Bjørn Kraft, Jørgen Jørgensen og Viggo Starcke har meddelt mig, at de ønsker her i tinget at stille følgende forespørgsel til regeringen:

„Hvilke oplysninger kan regeringen give vedrørende de førte forhandlinger om et skandinavisk militært samarbejde?“

Fra Sydslesvigsk udvalg af 5. maj 1945 har jeg modtaget en henvendelse vedrørende flygtningespørgsmålet og skolespørgsmålet m. m. i Sydslesvig.

Henvendelsen vil blive fremlagt i læseværelset.

Medlem af folketinget fru Petra Petersen har meddelt mig, at hun ønsker til landbrugsministeren at stille følgende spørgsmål:

Vil ministeren stadig modsætte sig en forhøjelse af fedtprocenten i konsummælken?

Medlem af folketinget fru Inger Merete Nordentoft har meddelt mig, at hun ønsker til undervisningsministeren at stille følgende spørgsmål:

Vil undervisningsministeren meddele folketinget resultatet af den undersøgelse, han lovede at foretage i anledning af den beskyldning for embedsmisbrug, som jeg rejste mod statsskolekonsulent F. C. Kaalund-Jørgensen her i tinget den 1. december 1948?

Begge spørgsmål vil blive stillet i dag.

[Landbrugsministeren.]

kødet efter den behandling, det har fået, når det bliver til kødekstrakt og kødkonserveres.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

M. Larsen: Der er fremsat ønske om, at også dette lovforslag bliver behandlet i et udvalg, og da det lovforslag, vi sidst behandlede, forslag til lov om levnedsmidler m. m., har temmelig meget at gøre med det foreliggende lovforslag, vil det være praktisk, at disse to lovforslag behandles af samme udvalg. Jeg tillader mig derfor at foreslå, at lovforslaget henvises til det udvalg, der er foreslået nedsat angående forslag til lov om levnedsmidler m. m.

Uden forhandling eller afstemning vedtoges dette forslag.

Anden næstformand (Victor Larsen): Der er ikke mere at foretage i dette møde.

Med skrivelse af dags dato oversender landstingets formand:

Forslag til lov om støtte til nybygning af fiskerfartøjer m. v.,

hvilket lovforslag er vedtaget af landstinget. Lovforslaget forelægges herved. Eksemplarer vil blive omdelt.

Folketingets næste møde afholdes onsdag den 9. februar kl. 10 med følgende dagsorden:

- 1) *Forespørgsel til regeringen af Gustav Pedersen, Edvard Sørensen, Ole Bjørn Kraft, Jørgen Jørgensen og Viggo Starcke.*
- 2) *Forespørgsel til statsministeren af Aksel Larsen, Ragnhild Andersen, Mogens Fog, Alfred Jensen og Martin Nielsen.*

Formanden meddelte sluttelig planen for tingets arbejde iøvrigt i den følgende uge.

Mødet hævet kl. 15⁵⁵.

67. møde.

Onsdag den 9. februar kl. 10.

Formanden: Fra revisionsrådet for Kongeriget Danmarks Hypotekbank er modtaget beretning om bankens årsregnskab for regnskabsåret 1947—48.

Sagen vil blive behandlet først her i tinget.

Det påhviler mig at stille forslag om behandlingsmåden.

Mit forslag vil gå ud på, at sagen henvises til et udvalg på 9 medlemmer og senere, når dette har afgivet betænkning, underkastes to behandlinger her i tinget efter reglerne for lovforslags anden og tredje behandling, dog således, at de herfor fastsatte frister ikke kommer til anvendelse.

Fra udenrigsministeriet er modtaget en i ministeriet udarbejdet oversættelse af den af De Forenede Nationers 3. plenarforsamling den 6. december 1948 vedtagne verdenserklæring om menneskerettigheder.

Erklæringen vil blive omdelt til medlemmerne og optaget i tillæg A.

Udvalget angående forslag til lov om ændringer i midlertidig lov nr. 246 af 9. maj 1917 om landboforeningers og husmandsforeningers auktioner m. m. og udvalget angående forslag til lov om ændring i lov nr. 28 af 18. februar 1937 vedrørende personlig skat til kommunen har afgivet betænkninger over begge de nævnte lovforslag. Eksemplarer er omdelt.

Den første sag paa dagsordenen var:

Forespørgsel til regeringen af Gustav Pedersen, Edvard Sørensen, Ole Bjørn Kraft, Jørgen Jørgensen og Viggo Starcke.

(Forespørgslen findes i tidenden sp. 2516).

Ordføreren for forespørgerne (Gustav Pedersen): Jeg går ud fra, at det ikke alene er i denne sal, men over hele landet, man har ønsket at få de oplysninger, som det er muligt at give, om de forhandlinger, der har fundet sted i den senere tid, dels i København, dels i Oslo, men iøvrigt også om de dertil hørende tidligere forhandlinger.

[Gustav Pedersen.]

Jeg er klar over, at det ikke vil være muligt for den højtærede udenrigsminister at give så mange oplysninger, som befolkningen i og for sig gerne ville have, og vel måske ikke engang så mange oplysninger, som vi kunne ønske her i denne sal; men med den lange pressediskussion, der har været i forbindelse med de spørgsmål, der er rejst, har vi fundet det naturligt, at der bliver givet adgang til for udenrigsministeren at gøre rede for forhandlingerne sålangt, som det er gør ligt, uanset at vi ikke kan betragte de spørgsmål, som foreligger, som afklaret.

Det er med denne hensigt, forespørgslen er stillet, og det er med ønsket om, at udenrigsministeren giver så fyldestgørende oplysninger, som det er muligt, når der tages hensyn til de mange interesser, der nu engang må tages hensyn til i denne sag.

Udenrigsministeren (Gustav Rasmussen): Den stillede forespørgsel om, hvilke oplysninger regeringen kan give vedrørende de førte forhandlinger om et skandinavisk militært samarbejde, giver mig lejlighed til i dette høje ting og dermed overfor den danske offentlighed at gøre rede for hovedtrækkene i disse forhandlingens hidtidige forløb.

Jeg vil gerne først gøre nogle bemærkninger om de almindelige forudsætninger for de forhandlinger, der er blevet ført.

Den anden verdenskrig var knap nok bragt til afslutning, før der sporede tydelige tegn på uenighed og spænding mellem de tidligere nært forbundne allierede stormagter. Det håb om en varig stabilisering af de politiske forhold i verden, som havde vokset sig stærkt under krigen og umiddelbart efter dens afslutning, syntes at rykke endnu et langt stykke ud i fremtiden, og den verdenspolitiske situation blev kendetegnet af voksende utryghed.

I de første år efter den anden verdenskrigs afslutning har Sovjetunionen indgået militære forsvarsalliancer med en række andre lande i Østeuropa og dermed skabt østblokken. Noget tilsvarende i Vesteuropa skete først, da Kanalstaterne — Storbritannien, Frankrig, Holland og Belgien-Luxembourg — ved Bruxelles-traktaten af 17. marts 1948 traf aftale om et defensivt forbund og om samarbejde på andre områder. Disse

to magtgrupperinger har ikke grænse tilfælles. Hidtil har Nord- og Mitteleuropas lande — fra Skandinavien til Schweiz og Italien — ligget som et område, der ikke er inddraget i noget af de to systemer. Tyrkiet og Grækenland støttes politisk og militært af vestmagterne, og Spanien er stadig isoleret.

Oceanmagternes planer om en atlantisk alliance omfattende De Forenede Stater, Canada, Storbritannien, Frankrig, Benelux-landene og muligvis andre magter er endnu ikke blevet til virkelighed.

Den sovjetrussiske regerings henvendelser til Norge i de sidste dage viser, at tilbød til eller bestræbelser for at udvide en af disse magtgrupperingers område til Skandinavien ikke kan foregå uden at fremkalde reaktioner fra den anden.

For Danmark måtte det være hovedsagen at lægge en udenrigspolitisk linie med det mål for øje, som er og altid må være det primære formål for vor udenrigspolitik: at sikre Danmarks frihed og fred, at betrygge vor selvstændighed som stat.

Vi gør os ingen falske forestillinger om den militære styrke, der står til vor rådighed. Vort lands geografi og natur, dets ringe udstrækning, befolkningens fåtallighed og landets fattigdom på råstoffer, manglen af metaller, kul, olie og benzin, gør forsvaret til et vanskeligt problem. I flere af disse henseender er vore nordiske nabolande stillet bedre.

Det er derfor en naturlig sag for den danske regering i en tid, hvor der råder spænding mellem stormagterne, at undersøge, om der er mulighed for ved aftale med andre magter at tilvejebringe større sikkerhed end den, Danmark alene vil være i stand til at skabe, og tillige at overveje, om der kan findes en form, der ikke alene yderligere betrygger Danmarks nationale tilværelse, men tillige kan indgå som et konstruktivt led i en politik, der tilstræber at mindske spændingen i vor del af verden, idet vi ser vort formål i at bidrage vort til bevarelse af freden.

Når man betragter de nordiske landes indbyrdes beliggenhed, når man erindrer deres åndelige slægtskab, der hviler på fælles historisk udvikling i kultur og samfundsliv, fælles livssyn og fælles opfattelse af det enkelte menneskes værd og af, hvad der er frihed

[Udenrigsministeren.]

og ret, så er det naturligt, at disse lande i fællesskab undersøger mulighederne for indenfor De Forenede Nationers rammer at opbygge et regionalt samarbejde om gensidig hjælp i tilfælde af angreb, og ikke mindst et samarbejde om en forsvarsordning, der kan tjene til at hindre, at angreb på vore lande overhovedet finder sted.

Der har mellem de nordiske landes regeringer været enighed om, at dette problem burde tages op til undersøgelse. En sådan undersøgelse måtte gå ud på at klarlægge dels en række tekniske spørgsmål om de militære og forsyningsmæssige muligheder og forudsætninger for en samvirken og dels den politiske side af sagen, det vil sige spørgsmålet om, hvorvidt landene kan enes om en nordisk unions forhold til andre magter og magtgrupperinger.

Disse spørgsmål er blevet undersøgt og drøftet.

Da jeg den 16. juni 1948 i Stockholm havde en længere samtale med min svenske og min norske kollega, drøftede vi mulighederne for at iværksætte en fælles dansk-norsk-svensk undersøgelse om et militært samarbejde på visse begrænsede områder, muligheder, der allerede blev berørt i en samtale mellem de tre udenrigsministre måneden før. Spørgsmålet blev igen taget op ved det nordiske udenrigsministermøde i Stockholm den 8. og 9. september 1948. Der var på grund af de tre landes forskellige forsvarspolitiske stilling en vis divergens i synet på de sikkerhedspolitiske problemer, ligesom den kendsgerning, at de nordiske lande oplevede krigen på hver sin måde, bevirkede, at man i de tre lande vurderede udenrigspolitiske kendsgerninger og muligheder forskelligt. Men vi var dog enige om at henstille til vore regeringer, at der i de tre lande blev udpeget sagkyndige til at foretage en undersøgelse af de militære og forsyningsmæssige muligheder for et samarbejde, dels under den forudsætning at der tilvejebragtes et nordisk forsvarsforbund, og dels under den forudsætning at der blev etableret en militær samvirken i fredstid uden indgåelse af et forsvarsforbund.

I henhold til vedtagelse på de tre forsvarsministres møde i Oslo midt i oktober blev der nedsat en skandinavisk sagkyndig forsvarskomite, der kom til at bestå af fire civile og militære repræsentanter for hvert af de tre lande, bistået af en række officerer og andre sagkyndige. Komiteens opgave, der i hovedsagen var blevet fast-

lagt på udenrigsministermødet i Stockholm, blev i Oslo nærmere præciseret af de tre forsvarsministre. Under møder i Saltsjöbaden ved Stockholm, Hornbæk og på Holmenkollen ved Oslo er der af komiteen blevet foretaget en dybtgående undersøgelse.

Resultatet af disse overvejelser kan kort gengives således, at de nordiske landes forsvarsmuligheder væsentligt vil øges ved en fælles militær optræden, når den er forberedt i fred indenfor et forsvarsforbund, men tillige, at tilførsler udefra af vigtige råstoffer og hjælpestoffer er nødvendige, da de nordiske lande i så henseende heller ikke tilsammen råder over tilstrækkelige midler og hjælpemidler til, at de kan blive selvforsynende. Det blev desuden betonet, at Danmarks og Norges forsvar hurtigt måtte forstærkes og Sveriges forsvar opretholdes og moderniseres; det vil stå alle klart, at en forholdsvis hurtig styrkelse af det danske forsvar ikke kan foregå, uden at vi får våben udefra.

Da det forekom os, at det måtte være ønskeligt så hurtigt som muligt at tilvejebringe klarhed over mulighederne for at nå frem til en fælles konklusion, blev det på forslag af den danske statsminister aftalt, at de tre statsministre skulle mødes til jubilæet i Uddevalla den 17.—18. december 1948. Her blev så tanken om at tilstræbe et skandinavisk forsvarsforbund drøftet.

Interessen for at få undersøgelsen af dette problem fremskyndet blev imidlertid stærkt forøget, da Norge og Danmark blev bekendt med, at disse to lande kunne blive stillet overfor spørgsmålet om, hvorledes de ville stille sig til en indbydelse til at deltage i forhandlinger om en Atlantunion. Det havde i Uddevalla været tanken, at de skandinaviske udenrigsministre i en nær fremtid skulle have været samlet til et møde og prøve at udforme en tekst. Resultatet blev imidlertid, at de skandinaviske landes stats-, udenrigs- og forsvarsministre på norsk initiativ mødtes i Karlstad den 5. og 6. januar 1949.

På Karlstadmødet skabtes der ved indrømmelser fra svensk og norsk side forudsætningerne for de videre forhandlinger. Det viste sig, at der faktisk bestod en mulighed for at nå frem til et forpligtende skandinavisk forsvarsforbund byggende på militær solidaritet i forsvaret af det skandinaviske område og iøvrigt hvilende på den forudsætning, at intet af de tre lande sluttede sig til den Atlanterhavsunion, der er under forberedelse.

De svenske ministre var villige til uden hensyn til, at det norske og danske forsvar

[Udenrigsministeren.]

endnu er mangelfuldt, at søge fornøden politisk tilslutning til tanken om, at Sverige straks gik ind i et gensidigt forpligtende, men iøvrigt alliancefrit forsvarsforbund med Danmark og Norge. Vi erkender og værdsætter storheden i denne holdning fra Sveriges side. Fra norsk side lå der en indrømmelse i beredvilligheden til eventuelt at give afkald på muligheden for en pagtmæssig tilknytning til et mere omfattende regionalt sikkerhedssystem. Spørgsmålene blev drøftet indgående og frit mellem de ni nordiske ministre, og man enedes om at fortsætte drøftelserne på et bredere grundlag i København, efter at der havde været lejlighed til at overveje problemerne i de tre landes regeringer og til at rådføre sig med de tre rigsdages udenrigspolitiske udvalg.

I mødet i København den 22. til 24. januar deltog de tre landes stats-, udenrigs- og forsvarsministre, otte repræsentanter fra hver af de tre landes lovgivende forsamlinger, den norske og den svenske ambassadør i København, enkelte andre civile embedsmænd og en højtstående officer fra hvert land.

Et afsluttende møde skulle derefter afholdes i Oslo; det fandt som bekendt sted den 29. og 30. januar med omtrent samme deltagere som i København plus de tre landes statsafsendinge i London, Moskva, Paris og Washington.

Jeg vil gerne understrege betydningen af, at møderne i København og Oslo fandt sted under deltagelse af repræsentanter fra de tre landes rigsdage. Denne tanke blev i fjor fremsat af det ærede medlem hr. Bertel Dahlgaard og taget op af det ærede medlem hr. Ole Bjørn Kraft under finanslovdebatten 1.—2. juni 1948. Derefter foreslog jeg i juni 1948 mine skandinaviske kolleger, at en repræsentation for de nordiske landes rigsdage skulle mødes til drøftelse af det nordiske samarbejdes problemer. Jeg begrundede igen forslaget på udenrigsministermødet i Stockholm i september 1948. Mine kolleger fandt dengang, at dette spørgsmål i første række burde søges løst indenfor rammerne af det allerede bestående nordiske interparlamentariske samarbejde. Når tanken nu alligevel er blevet taget op og for første gang ført ud i livet ved møderne i København og Oslo, har vi på dansk side kun grund til at være tilfredse. Denne form for konferencer har, som der står i communiquéet fra mødet i Oslo, vist sig at være af stor værdi til belysning og klarlæggelse af de synspunkter, der gør sig gældende i hvert af landene.

Der er næppe grund til at gå i enkeltheder om de førte forhandlinger, hvis udfald allerede er tingets medlemmer bekendt. Men jeg skal nævne hovedpunkterne.

Det viste sig, at vi kunne gå sammen et langt stykke ad vejen mod et gensidigt forpligtende, men iøvrigt fritstående skandinavisk forsvarsforbund, der skulle hvile på følgende grundsætninger:

1. hvert af de skandinaviske lande vil forsvare sig mod et væbnet angreb med alle de midler, som det råder over;

2. et angreb på et af dem skal betragtes som angreb på dem alle, og landene skal være solidarisk forpligtede til at yde den umiddelbart angrebne al hjælp og bistand af militær og anden art, som det står i deres magt at yde;

3. forsvarsplaner, stridskræfter og produktion af militært materiel skal samordnes allerede i fredstid;

4. forsvarsforbundet skal indgå som en regional sikkerhedsaftale indenfor rammerne af De Forenede Nationers pagt, og

5. hvert af de tre lande kan, dersom noget af dem bliver angrebet, anmode andre stater udenfor forsvarsforbundet om hjælp, og hvert af de tre lande skal selv yde al bistand, som er nødvendig for, at hjælpen kan blive effektiv.

Under forhandlingerne i Karlstad, København og Oslo erkendtes det, at de skandinaviske nationer ikke er i stand til ved egne midler fuldtud at udbygge deres militære forsvar — dette gælder i første række Danmark og Norge —, og at de i tilfælde af et stormagtsangreb heller ikke ved egne kræfter i længden vil kunne holde stand derimod, men at de i begge henseender vil være afhængige af hjælp udefra.

Et hovedpunkt i drøftelserne var spørgsmålet om, hvorledes og på hvilke vilkår de nødvendige leverancer af våben og andet materiel kunne fås, om de kunne tilvejebringes indenfor en rimelig tid og på økonomisk overkommelige vilkår, hvilket er en forudsætning for, at et skandinavisk forbund kan bringes i stand. Her gør der sig en forskel gældende ikke blot i de tre landes behov, men også med hensyn til, på hvilken måde leveringer af moderne våben og andet forsvarsmateriel kan opnås.

Også i en anden henseende var der meningsforskel.

Det var den norske opfattelse, at en henvendelse i udlandet ikke kun burde omfatte materielspørgsmålet. Den norske regering ønskede i samme forbindelse at drøfte de sikkerhedspolitiske realiteter med de vestlige stormagter, idet den norske re-

[Udenrigsministeren.]

gering, som udenrigsminister Halvard Lange udtalte i stortinget den 3. februar, regnede med, at der kun var små udsigter til en tilfredsstillende løsning af materielspørgsmålet, hvis man ikke var villig til at gå ind på de sikkerhedspolitiske realiteter.

På svensk side ønskede man et alliancefrit nordisk forsvarsforbund, der både formelt og reelt måtte være uafhængigt af magtgrupperinger udenfor forbundet. Vide kredse i Norden nærer den opfattelse, at der kunne indtræde en forværring af den internationale situation, såfremt et nordisk forsvarsforbund ikke er fritstående, men suppleres med garantier og aftaler til anden side, medens et alliancefrit forbund derimod kunne bidrage sit til afspænding og fred.

På dansk side var vi af den opfattelse, at vi først og fremmest måtte undersøge de muligheder, der måtte bestå for indenfor rimelig tid og på rimelige vilkår at få våben og leverancer til et skandinavisk forbund, uden at dette påtog sig politisk betænkelige forpligtelser overfor andre magter.

Det var naturligt for de danske forhandlere at søge at mægle der, hvor norske synspunkter afvæg fra svenske.

Under drøftelserne i Oslo blev der fra norsk side gjort et forsøg på at imødekomme det svenske synspunkt, et forsøg, der blev mødt med åben svensk anerkendelse, men det blev under konferencen klart, at skønt der allerede under møderne i Karlstad og København var konstateret vidtgående enighed, var det ikke for tiden muligt at nå frem til den fornødne samstemmighed om forudsætningerne for og konsekvenserne af et skandinavisk forsvarsforbund.

Der blev under drøftelserne tilvejebragt fuld klarhed over, hvad der af parterne måtte tilstræbes som grundlag for en fælles løsning af de skandinaviske landes sikkerhedsproblemer, men det viste sig ikke ved denne lejlighed muligt helt at slå bro over de principielle meningsforskelle. Det konstateredes derfor, at der ikke i øjeblikket var tilstrækkeligt grundlag for indgåelsen af et forbund. Drøftelserne havde været ført med åbenhed og i en ånd af gensidig tillid og forståelse. Og der var fuld enighed om, at de tre folk skal fortsætte og videre udbygge deres samarbejde på vigtige områder, og at den løbende indbyrdes rådslagning om udenrigspolitiske spørgsmål skal oprettholdes og styrkes.

Det er fra forskellige sider blevet hævdet, at Danmarks stilling er den, at vi intet

standpunkt har, at vi udelukkende har søgt at mægle for så at stille os på det standpunkt, som et svensk-norsk kompromis måtte medføre.

Det fremgår af, hvad jeg allerede har sagt, at denne påstand er urigtig. Vor opfattelse er den, at et alliancefrit, gensidigt forpligtende skandinavisk forsvarsforbund med vished for, at de nødvendige forsyninger kan opnås udefra — og det vil jo i praksis sige vestfra —, ikke alene er den bedste løsning af de nordiske landes sikkerhedsproblemer, men tillige, at en sådan ordning er et naturligt led i en konstruktiv fredspolitik. Det er den løsning, der efter regeringens opfattelse stemmer bedst med Danmarks og det øvrige Skandinaviens interesser. Den vil foruden at bidrage til at øge de skandinaviske landes sikkerhed tillige være en stabiliserende faktor for freden og bidrage til afspænding i den almindelige situation. Det er dette mål, regeringen har for øje.

Nu kan man naturligvis spørge: Er det ikke formålsløst at søge at få våben specielt fra De Forenede Stater til et sådant forbund? Forelå der ikke allerede, før møderne i København og Oslo blev holdt, tilstrækkeligt mange officielle og officieuse amerikanske udtalelser, der viste, at uden beredvillighed til at påtage sig gensidige forpligtelser ville det ikke nytte noget at henvende sig? at kun de lande, der var beredt til at slutte sig til en atlantisk union kunne gøre sig håb om i overskuelig fremtid at komme i betragtning ved leverancer af våben og andet krigsmateriel?

Ja, det er rigtigt, at de udtalelser, der forelå, måtte advare mod overdreven optimisme med hensyn til den forståelse, vore planer på forhånd ville møde i Washington og andre steder. Men man må ikke glemme, at vi efter mødet i Oslo først nu i disse dage er ved at fremsætte vore synspunkter og forklare den helt nye situation, der ligger deri, at de skandinaviske lande er rede til at slutte en aftale om med alle midler i fællesskab at tage kampen op mod et væbnet angreb på et eller flere af disse lande og på denne måde deltage i forsvaret af den demokratiske verdens idealer om frihed og ret. Skandinavien som fredsfaktor er ikke uden betydning.

Med rette kan vi da spørge: Er mulighederne for at nå vort fælles mål — det er: at sikre freden — størst, når et enigt Skandinavien er besluttet på i fællesskab og med den materielle bistand, som vi kun kan få udefra, at forsvare sig, hvis det an-

[Udenrigsministeren.]

gribes? Eller gavner det bedre fredens sag, at Skandinaviens lande er splittede og delvis våbenløse? Dette er reelle hensyn, som med vægt kan fremføres og vil blive fremført af vore ambassadører i udlandet.

Man er for øjeblikket i offentligheden tilbøjelig til at hæfte sig ved den omstændighed, at det ikke i Oslo lykkedes fuldtud at bringe uoverensstemmelserne ud af verden, og det hævdes fra mange sider, at forhandlingerne nu er bristet definitivt. Dette er ikke rigtigt. Det fastsloges i communiquéet fra Oslomødet, at der ikke i øjeblikket bestod tilstrækkeligt grundlag for indgåelse af et forsvarsforbund. Man ønskede ikke ved en tilsørende formulering at skjule de uoverensstemmelser, som var til hinder for med det samme at bringe den aftale i stand, om hvis væsentligste indhold der allerede var opnået samstemmighed. Det følte nødvendigt også at nå frem til fuld enighed om forudsætningerne for og konsekvenserne af en sådan aftale. Uden fuld enighed herom ville der bestå en risiko for, at samarbejdet kunne hæmmes og miste sin betydning, endnu før det havde stået sin prøve. Dette ville være værre end slet ingen aftale.

Forhandlingerne er ikke ophørt. Der er stadig både i Danmark, i Norge og i Sverige enighed om, at den lykkeligste løsning af Nordens sikkerhedsproblemer er en regional forsvarspagt mellem de tre skandinaviske lande. De tre landes regeringer er principielt enige om det væsentlige indhold af en sådan pagt. De tre landes repræsentanter har under de førte forhandlinger åbent overfor hverandre gjort rede for den betydning, som en pagt ville have for de enkelte lande.

Vi kan ikke uden videre opgive denne politik, og vi synes ikke der er grund til det, sålænge der er mulighed for at gennemføre den. En også i formen fællesnordisk henvendelse i udlandet om mulighederne for levering af våben og andre nødvendige tilførsler, hvis sikring er en af forudsætningerne for en skandinavisk pagt, ville rimeligvis have haft større vægt end de enkelte landes særskilte optræden. Disse muligheder bliver imidlertid nu undersøgt af landenes repræsentanter hver for sig, men samtidigt og i nøje indbyrdes føling og kontakt. Og hovedopgaven er den fælles: at forklare udlandet de skandinaviske landes vilkår og forudsætninger, at forklare vort eget syn på vore egne problemer og at overbevise udlandet om den politiske fornuft i planen om et skandinavisk forsvarsforbund, indgået

i overensstemmelse med De Forenede Nationers pagt.

Der skal ikke gøres noget forsøg på at skabe illusioner om vor politik. Men når der i communiquéet fra Oslomødet står, at det for tiden ikke var muligt at nå den fornødne samstemmighed om forudsætningerne for og konsekvenserne af det alliancefri forsvarsforbund, så betyder det ikke, at sagen er skrinlagt. Det, der ikke kan nås for tiden, kan måske nås med tiden, og vi vil i hvert tilfælde ikke fra dansk side lade den ringeste mulighed gå fra os for at yde vort bidrag til at tilvejebringe den skandinaviske enighed, der næsten, men kun næsten, allerede er nået.

Den norske regering har meddelt, at den vil søge at få nærmere oplysninger om Atlantunionen for derefter at tage standpunkt til, om den ønsker en indbydelse til at forhandle om deltagelse i unionen. Da Danmark på samme måde som Norge hører til de lande, som eventuelt vil blive indbudt til at deltage i forhandlinger om en nordatlantisk pagt, er det naturligt for os ligeledes at søge yderligere orientering herom, således som de danske ambassadører i Washington og London også hidtil har gjort.

Men i øjeblikket har vi ikke tilstrækkeligt grundlag hverken til at danne os en sikker mening om den skandinaviske tanke-øjeblikkelige gennemførlighed eller til at drøfte andre muligheder, der kan komme til at foreligge i en fremtidig situation, som vi ikke ved tilstrækkeligt om, og som regeringen for sit vedkommende ikke har taget stilling til. Men regeringen ved sig i overensstemmelse med den danske rigsdags alt overvejende flertal, når den stadig tilstræber den fælles nordiske løsning, som der i alle de tre skandinaviske lande er et levende ønske om at nå frem til.

Bomholt: Vi havde, da krigen sluttede, det håb, at De Forenede Nationer skulle bane vej for fred og tryghed. Det afsnit, der indleder De Forenede Nationers pagt, var som et løfte til menneskeheden. Efter fire års forløb må vi jo sige, at UN endnu ikke har indfriet de forhåbninger, vi havde. Det er ikke lykkedes UN at skabe det mellemfolkelige samarbejde, der kan sikre freden og give bl. a. de små nationer en rimelig grad af tryghed. Berlinskrisen er endnu ikke løst. Flere steder på jorden er der krig. Der er opnået adskillige resultater, og fra Danmarks side ønsker vi selv-

[Bomholt.]

sagt at fortsætte arbejdet i UN, så længe der er rimelige betingelser for det. Men således som situationen i dag tegner sig, er det naturligt, at de forskellige nationer, også her i Norden, søger sammen for at øge sikkerheden, vel at mærke indenfor rammerne af UN.

Helhedsbilledet er temmelig mørkt. Mod øst har Rusland udbygget en kæde af militærpagter, der atter er baseret på et så nært politisk og økonomisk samarbejde, at der med rette kan tales om en blokdanelse. De frie vesteuropæiske stater, der forenes af demokratiske idealer, danner så at sige en kæde langs kysten af den europæiske halvøes vestlige og sydlige side. Også Danmark er placeret som en stat mellem øst og vest, og det er muligvis ikke meget forkert, når visse militære sagkyndige mener, at vi har den mest udsatte beliggenhed i Europa. Vore farvande forbinder Østersøen, hvis største by er Leningrad, med Vesterhavet og London. Vi befinder os i selve skæringspunktet mellem de stridskræfter, der er flankeret i øst og vest, i den nu givne situation meget nær ved den østlige front, idet der kun er 20 minutters flyveafstand mellem vore kyster og de nærmeste russiske baser.

Vi ville lyve for os selv, hvis vi nægtede, at Tjekkoslovakiets skæbne har gjort et uudsletteligt indtryk på os. Vi ønsker at bevare vort demokrati i pagt med vor egen historiske udvikling og at forsvare dette demokrati, så længe vi orker. I den ideologiske strid mellem øst og vest tilhører vi helt den vestlige verden. Vi regner ikke med begrebet idealstat, men vi regner i høj grad med de stater, der følger den samme stræben som vi selv, når det gælder folkenes indre og ydre frihed og ret. I den barske efterkrigstid med dens store sociale problemer og mere eller mindre sammenbrudte økonomi var der østlige ideologer, der mente, at de sidste vesteuropæiske nationer ville bryde sammen i magtesløshed; en krise ville fuldbyrde, hvad krigen havde begyndt, og Tjekkoslovakiet skulle så formentlig være den model, der derefter kunne komme til anvendelse. Således er det ikke gået. USA har sat sine ressourcer ind på en hurtig genopbygning af de vestlige nationer, og Marshallplanen er den største konstruktive plan, som historien endnu har set. Marshallplanen er mere værd end 10 militære pagter. Der er for mig ingen tvivl om, at det er genopbygningsøkonomien, der mere end noget andet kan give marv og kraft til vore demokratier,

så vi igen ved egen hjælp kan klare vore problemer og gå ind i et nyttigt samarbejde med den frie verden.

Der er naturligvis mennesker, som spejder efter selviske motiver i Amerikas handling. Jeg går ud fra, at enhver politisk handling af større rækkevidde indgår som et led i en nations selvopholdelsesdrift, dens vilje til at være, men hele billedet bliver fortegnet, hvis man glemmer, at der også er andre motiver. Marshallplanen har rod i et amerikansk demokrati, der vedkender sig arv og gæld efter *den* Thomas Jefferson, der formede uafhængighedserklæringen og lagde grund til Amerikas frie forfatning. Der er i Marshallplanen en vilje til at omsætte menneskerettighedernes erklæring i handling, og vi, der står midt i genopbygningen, har grund til at påskønne denne verdensomspændende solidaritet med de frie nationer.

Vi skulle have haft en verden, som Roosevelt ønskede det, med samarbejde mellem øst og vest, bl. a. ud fra den enkle erkendelse, at den industrielle epoke, som vi tilhører, nødvendigvis sigter mod en verdenssammenhængende økonomi og ikke i længden kan undvære den. Men vi har i stedet fået en delt verden. Den række demokratiske stater, der ligger i grænseregionen mellem øst og vest, bliver daglig udsat for virkningerne af den spænding, der udgår fra de store nationer. Den kolde krig er en realitet, og når de store propagandakanoner affyres, ryster disse lande under drønet af dem. Under den kolde krig har Danmark ikke hidtil været genstand for nævneværdig beskydning. Der har nu og da i Moskvaaviser og radio været enkelte besynderlige udsendelser, der tyder på forbavsende dårlig information og på et minimum af forståelse for liv og vilkår i vor nation, og det er så meget mærkeligere, som der gennem mange generationer har været et traditionelt godt forhold mellem Rusland og Danmark, et forhold, som vi fra vor side ønsker at bevare. Det er jo muligt, at de hidtidige besynderlige former for omtale kan indgå under betegnelsen „tilfældige strejfer“. Vi er ikke ude efter honning til kagen, men naturligvis, en civiliseret stat sætter nu engang pris på at blive behandlet som andet og mere end en negerlandsby.

Det er i den her skitserede situation, vi skal finde en løsning på vort forsvarsproblem, og alle danske partier minus kommunisterne er enige om, at vort forsvar må genopbygges og markere vor vilje til fortsat eksistens som folk og nation. Et militærpo-

[Bomholt.]

litisk tomrum vil automatisk medføre besættelse, og det er vist efterhånden gået op for adskillige, at den tyske besættelse, som vi oplevede, kan komme til at tage sig ud som den rene idyl ved siden af de besættelsesmetoder, der eventuelt tages i brug i fremtiden.

Der er et uhyre ansvar knyttet til de beslutninger, vi tager, et ansvar, der i en given situation kan betyde liv eller død for vort fædreland, og det lykkeligste ville derfor være, om alle partier i dette lille 4 millioners folk — et folk, der ikke har flere indbyggere end Berlin og kun halvt så mange som London — kunne enes om en løsning. Under besættelsen drømte vi om denne fælles løsning, og mulighederne er ikke forspildt, de er heldigvis ikke forspildt. Under forhandlingerne i København og Oslo stod de danske partier samlede om væsentlige synspunkter. Det gør de utvivlsomt også i dag, og jeg kan ikke opgive håbet om, at de ønsker, der forener os, bliver til virkelighed. Det kan muligvis være en fristelse for et parti i opposition at spekulere i partimæssige modsætninger, selv i dette alvorlige spørgsmål, men jeg er ikke i tvivl om, at den folkedom, der til tider er langsomt undervejs, vil indhente en sådan ansvarsleshed og tugte den hårdt.

I denne ansvarstunge situation har statsministeren og udenrigsministeren på Danmarks vegne ført det nordiske spørgsmål frem i forgrunden og har givet tanken om en skandinavisk forsvarspagt en sådan placering i det politiske liv, at ikke blot regeringer og parlamenter i Norge, Sverige og Danmark, men også befolkningerne i disse lande må tage standpunkt. En beslutning på disse livsvigtige områder må have sin styrke i den offentlige mening, i folkeopinionen; en beslutning af *denne* karakter får først den styrke, den skal have i et nordisk demokrati, når folkets store flertal slutter op om den.

Det ville være et alvorligt minus, hvis folkeopinionen i vore tre lande skulle nøjes med en stemningsindstilling og et enkelt par argumenter, men på den anden side må det vel indrømmes, at et udenrigspolitisk spørgsmål af disse dimensioner, af denne omfindtlige karakter, ikke kan diskuteres med samme uhemmede frihed som et indenrigspolitisk spørgsmål. Der er intet land i øst eller vest, der indlader sig på en åben debat om militære problemer, og hertil kommer, at vi endnu mangler tilstrækkelig viden om adskillige forhold.

En almindelig orientering, der skal resul-

tere i en sikker basis for rigsdagens beslutninger, tager i hvert fald tid, og hvis ikke der foreligger meget tvingende forhold, er det bedst at give sig tid. Der er mennesker, der opfører sig, som om den næste verdenskrig allerede bankede på døren. Det er muligt, at der indtræder en katastrofe, men det er udenfor al rimelighed at profetere om dag og time, og man kan ikke se bort fra den mulighed, at begivenhederne kan udvikle sig uden krig. Der er mennesker, der desværre ligefrem er suggestionerede af ordet krig; lad os i stedet holde nerverne kolde og give os tid til overvejelse af de spørgsmål, der betyder så meget for os. Det, der nu er til overvejelse, er en nyorientering i vor politiske historie, en ny situation i Norden, og det vil være i bedste overensstemmelse med vort nordiske væsen, om det sker uden nervøsitæt og jag. Der er ikke i dette ønske noget overraskende for andre demokratiske parlamenter. Den amerikanske kongres kan i en skæbnetime træffe en hurtig beslutning; det ved vi, men den kan også give sig tid — og med rette — som ved behandlingen af Marshallplanen og andre vidtrækkende spørgsmål.

Debatten i Danmark har hidtil været en smule forceret, og det har næsten med nødvendighed medført, at der her og der er taget for absolutte standpunkter uden blik for samtlige de muligheder, der foreligger, at der er fremsat formodninger, der kun er formodninger, og at visse blade, hvis redaktioner skulle have betingelser for at tænke i flere nuancer, har tegnet et temmelig groft og primitivt billede.

Jeg skal for mit eget vedkommende tilstræbe en åben og klar argumentation, og det første, jeg da vil sige, er dette: den afgjort lykkeligste løsning vil være en skandinavisk forsvarsoverenskomst. Det er en tanke så stor, at den for få år siden var utænkelig; det er den største nordiske tanke, der i øjeblikket kan tænkes. Hvis forsvarsunionen gennemføres, vil den knytte vore tre riger nærmere sammen og give grobund for mangfoldige andre bestræbelser på økonomisk og kulturelt område. Denne tanke fra dronning Margrethes og Kalmarunionens dage har bestandig levet i vor nation, og vi har ikke i de ca. 550 år, der er forløbet, været den så nær som nu. Den svarer i dag til et mønster af hårde realiteter, og jeg vægter mig ved at tro, at en så stor tanke kan skrinlægges efter blot nogle få ugers forløb, inden de skandinaviske befolkninger endnu er nået frem til en tilstrækkelig orientering. En skandinavisk forsvarsunion vil være en organisk videreførelse af de bestræbelser,

[Bomholt.]

vi hidtil har kendt. Vi vil føle den som noget naturligt, og den vil overfor alle andre nationer understrege, at vort mål er frihed og fred. I en verden, der hærges af frygt, vil et tættere skandinavisk samarbejde utvivlsomt medvirke til den afspænding, som vi alle håber på. Den vil styrke tilliden indadtil i Norden og forstærke samarbejdet udadtil. Den vil endvidere være i overensstemmelse med De Forenede Nationers pagt, ikke blot juridisk, men moralsk. UN tilsigter jo netop oprettelse af regionale forbund, det vil sige forbund af mindre grupper af stater, og et sådant forbund kan ikke være mere nærliggende end i Skandinavien, hvor de tre nationer i livssyn og kulturtraditioner står hinanden lige så nær som f. eks. tre tilfældigt valgte stater i USA og nærmere end f. eks. England og Canada.

Der er stærke strategiske argumenter, der taler for en sådan overenskomst. Et angreb på Danmark stiller krav om hurtig hjælp. Der må handles i løbet af timer. En automatisk udløsning af svensk hjælp vil her være af uvurderlig betydning og vil blive afgørende for enhver efterfølgende fase i en nordisk krig. Jeg er for min part ikke i tvivl om, at et angreb på et samlet Skandinavien af hele den øvrige verden vil blive opfattet som casus belli, det vil sige udløse en ny verdenskrig, enten det skrives på et stykke papir eller ej. Der er visse kolde kendsgerninger, der ikke behøver kommentar. Et splittet Norden vil derimod være vanskeligt stillet, og en sådan situation kan medføre, at forsvarskraften på forhånd er halveret og risikoen fordoblet.

Hertil kommer for Danmark et meget væsentligt synspunkt. En nordisk forsvars-overenskomst vil for første gang efter 1864 give det danske forsvar en enkel og klar formålslinie, som enhver i folket kan forstå. Der bliver en klarere mening i vore bestræbelser. Der opstår større mulighed for at skabe den samling om forsvaret, der allerede er skabt i Sverige. Hvis vi kommer ind i et skandinavisk forsvars perspektiver, kommer forsvaret også for vort vedkommende til at indtage en selvfølgelig plads i vor nationale tilværelse, og det er mig derfor ufatteligt, at visse konservative blade kan forholde sig valent til den skandinaviske forsvarstanke. Et Danmark med klare formål for forsvaret, formål, som menigmand umiddelbart kan forstå, vil være et plus for hele Norden.

Der er visse mennesker, der — hvis man kan slutte ud fra deres stemmeføring — synes tilfredse med, at forsvarsforbundet i Norden ikke er blevet til virkelighed endnu.

Hvorfor er det ikke blevet virkelighed endnu? Hvorfor er det ikke sket? Jeg vil her gøre opmærksom på visse elementære erfaringer og grundlæggende indstillinger i Sverige og Norge. Sverige har ikke haft krig i 150 år, og dets befolkning kan ikke og vil ikke gå ind i den fatalistiske tro, at det skulle være umuligt endnu engang at holde Sverige og Skandinavien udenfor et verdensopgør. Befolkningen har i enighed båret endogså store byrder for at skabe et dueligt forsvar, men dette forsvar må efter svensk opfattelse utvetydigt stå i fædrelandets tjeneste, med den første fundamentale opgave: at holde Sverige udenfor krigen. Sverige er imidlertid villig til at forlade sin hidtidige form for neutralitet og indgå i en alliance med Norge og Danmark med forpligtelse til omgående at støtte disse nationer, hvis de udsættes for angreb. Det er et storsindet tilbud. Det er hændt nu og da, at en eller anden lidt kejtet politiker har proklameret sin tilslutning til den såkaldte norske linie på en sådan måde, at det kaster en skygge tilbage over Sverige. Overfor den slags tankeløsheder vil jeg understrege, at Sverige har bevæget sig endogså meget langt fra sit udgangspunkt for at imødekomme ønsket om en skandinavisk fællesordning, og at vi danske har grund til at være taknemlige overfor denne holdning.

Når Sverige ikke kan strække sig videre end til en fritstående alliance, skyldes det forskellige realpolitiske hensyn. Det er et folkekrav derovre, at den militære ledelse må være i Sverige selv og Skandinavien. Man ønsker ikke at indgå som led i en ordning, der er så omfattende, at det er umuligt at overse krav og forpligtelser, en ordning, der muligvis kan medføre en forøget udenrigspolitisk spænding i Norden.

Et forhold må også her nævnes: hensynet til Finland. Det spiller en meget afgørende rolle for mangfoldige svenske. Jeg ville ønske, at man i Danmark og andre steder i verden ville tænke lige så meget på Finlands fremtid, som man gør det i Sverige. Enhver af de nordiske nationer må naturligvis til syvende og sidst handle efter egen overbevisning, men hvis denne handling i sine konsekvenser medfører, at Finlands frihed går tabt, er det ikke noget, som blot kan noteres.

For Norges vedkommende er situationen en anden. Norge ligger ved Atlanterhavet. En væsentlig del af Norges politik er knyttet til den store handelsflåde. I besættelsesårene levede konge og regering i England, tusinder af nordmænd gik aktivt ind i den engelske hær. Selv i den ensomste bygd er

[Bombolt.]

der mennesker, der har erfaring for, hvad England og USA betyder som den frie verdens værnere, og man ønsker ikke een gang til at møde et verdensopgør uforberedt. Der er i hele folket en trang til de stærkest mulige forbindelser vestover. Forsvaret skal genopbygges, og det eneste sted, hvor det er muligt at få materiel i større stil, er indtil videre USA.

Vi i Danmark har alle forudsætninger for at forstå den vilje til demokrati og national selvstændighed, der kommer så stærkt til udtryk i det norske folks og den norske regerings holdning. Vi forstår også, at den norske regering lægger vægt på at opnå forsyninger vestfra, selvom vel ingen ønsker at overse de forsyningsmuligheder, der findes også andre steder.

Det er her, vore skandinaviske nationer står i dag. Der er naturligvis visse nuancer i opfattelserne, mest i Norge og Danmark, mindre i Sverige. Hvad Norge angår føler jeg mig stærkt tiltrukket af de synspunkter, som Norges stortingspræsident, hr. Natvig Petersen, har givet udtryk for. De er, synes jeg, præget af dyb erfaring, politisk modenhed og ansvar og nordisk samfølelse. Under de skandinaviske forhandlinger her i Danmark og i Oslo har Danmark i kraft af forholdenes natur og i nøje overensstemmelse med regeringens linie søgt at være mægler, og det er mit indtryk, at man indenfor de andre skandinaviske delegationer har forstået vor oprigtige gode vilje. Vort standpunkt har iøvrigt, som den højtærede udenrigsminister bemærkede, været tydeligt nok, og, såvidt jeg kan skønne, ligger det på linie med den norske stortingspræsidents.

Der er overalt i Norden en længsel efter større sikkerhed og større tryghed, og spørgsmålet er så, hvor vi finder den. Det er USA, der holder den vestlige verden i balance, derom er der ingen tvivl. Men når det kommer til stykket, er jeg bange for, at den utryghed, der piner mange menneskers sind, i lige så høj grad findes f. eks. i England som her, ja, den findes utvivlsomt både i USA og i Rusland. Thi krig er jo i vore dage ikke blot et spørgsmål om, hvem der sejrer, det er ikke blot et spørgsmål om sejr og befrielse tilsidst. En krig kan med de våben, der stilles i udsigt, forme sig således, at der til sidst ikke er meget

at befri. Krig er i vore dage krig mod byer og befolkninger, mod industrielle og strategiske centre uden hensyn til uniformer, måske flytninger eller deportationer af hele folk, og jeg tvivler på, at der i denne vidunderlige verden kan gives noget, der med fuld ret kan kaldes tryghed. Men naturligvis, vi må foretrække en ordening, som, alle forhold taget i betragtning, giver relativt mest tryghed.

I denne situation er der en kreds af danske, der har proklameret deres tilslutning til en Atlanterhavspagt allerede 2 måneder, inden Atlanterhavspagten er blevet til. Den er ikke færdig endnu, men de pågældende har ikke desto mindre fremsendt deres uforgribelige mening om den til en million husstande i Danmark. Jeg skal ikke komme ind på en omtale af Atlanterhavspagten, som jeg ikke kender, men jeg må nok have lov til at udtrykke en mild forbavselse over den frimodighed, som de pågældende har lagt for dagen. Det er ikke alle, der har evne til at tage så let på tingene. Der er endnu mennesker, en lidt anden slags mennesker, der ønsker ordentlig besked, før de udtaler sig, og bl. a. ønsker at vide, hvad de skriver under på.

På mit partis vegne kan jeg samle de her fremførte tanker i disse synspunkter.

Vi skal forme en skandinavisk politik, der kan samle de tre lande med dybtgående tilslutning fra befolkningernes side. Vi ved bedst selv, hvorledes vore forhold bør ordnes, og hvis den store verden respekterer vor frihed og agter vor evne, vil den støtte os i vore bestræbelser. Hvis den ikke forstår os nu i denne alvorstund med dens fællesønsker, hvornår vil den da forstå os?

Mit parti ville føle det som en stor sorg, såfremt Danmarks veje i et så alvorligt anliggende skulle skilles fra Sveriges. Jeg tænker ikke alene her på den kendsgerning, at Sverige er Nordens stærkeste nation og så at sige vil være ryggraden i et skandinavisk forsvar. Tanken går videre. Selv om vi skandinaviske nationer gennem vore ansvarlige politikere og andre nok så meget bedyrer over for hindanden, at vi, såfremt vore veje skilles udenrigspolitisk, vil fortsætte og fastholde det nordiske samarbejde, vil dog selve kendsgerningerne tale deres eget ubønhørlige sprog.

[Bomholt.]

På den danske arbejderbevægelses vegne vil jeg så indtrængende som muligt sige til det øvrige Skandinavien:

Lad os bevare sammenholdet om en politik, der overalt i Norden vil blive mødt med den største tillid. Lad os med styrke fastholde denne politik, der nøje svarer til vor beliggenhed, vore historiske forudsætninger og vor hele indstilling. At virkeliggøre tanken om det skandinaviske forsvarsforbund er den største indsats, der kan ydes i skandinavisk politik i dag, og hvis ikke den lykkes i dag, hvor så få nuancer adskiller os, vil efterverdenen rimeligvis dømme os strengt. Jeg siger igen: vi vil ikke opgive troen på, at en fred er mulig. Vi vil fortsætte vort arbejde i fredens tjeneste på en sådan måde, at det skaber respekt om vore nationer. Vor hele stræben er samlet i dette: Fred og frihed.

Som repræsentant for den danske arbejderbevægelse og dansk demokrati vil jeg sige til de store nationer, der i dag beskæftiger sig med vor skæbne:

Et skandinavisk forsvarsforbund, som de nordiske folk selv ønsker det, er den af alle løsninger, der kan skabe den stærkeste tilslutning hos den altovervejende del af vore befolkninger og sikre det mest intense forsvar for vore demokratier. Som stemningen er blandt de skandinaviske folk, er det en realistisk løsning, thi den er led i en organisk udvikling og vil i det lange løb give den største goodwill og den mest effektive solidaritet med andre demokratier.

Edvard Sørensen: Idet jeg takker for den redegørelse, udenrigsministeren har fremsat her i tinget, vil jeg gerne have lov til på mit partis vegne at fremsætte nogle betragtninger.

Da vi så Tysklands sammenbrud i 1945, håbede vi alle, at nu ville der komme fred i verden. Som udviklingen har været gennem årene, er der stadigvæk og med god grund ængstelse og utryghed blandt befolkningerne verden over, og derfor er det naturligt, at man fra alle sider, ligesom vi indenfor mit parti, har fundet det naturligt meget indgående at drøfte, hvilke mål Danmark skal tilstræbe i sin udenrigspolitik under de foreliggende forhold. Det står klart for os, at den gamle neutralitetspolitik ikke lader sig opretholde, og det, der derfor efter vor opfattelse må være målet for Danmarks udenrigspolitik, er at virke for fred i verden og for, at vi, hvis ulykken skulle ramme os, har mulighed for at

komme igennem som en selvstændig nation og som et frit folk.

Ved den udenrigspolitiske debat i fjor sommer blev det her i folketinget fastslået, at vi ideologisk, folkeligt og kulturelt stillede os side om side med de demokratiske lande; også i det humanitære hjælpearbejde og den økonomiske genrejsning i Europa er Danmark med, og vi vil både for vor egen skyld og af hensyn til vor tilslutning til demokratiet fortsat af al vor magt være med i dette arbejde.

Om alt dette har der været enighed i de fleste partier her i folketinget, men for venstre har det ikke været tilstrækkeligt betryggende for Danmark. Vi mener også og måske ikke mindst, når vi tænker på de erfaringer, der er gjort i sidste verdenskrig, at vi må have et mere vidtgående samarbejde med de demokratiske lande.

Fra venstres side har vi i det sidste års tid adskillige gange gjort regeringen opmærksom på, at vi måtte betydeligt videre i samarbejdet med andre demokratiske lande, end vi var ved erklæringen fra den udenrigspolitiske debat i fjor sommer, også ved at være med i det økonomiske genrejsningsarbejde. Vi har ikke lagt skjul på, at vi ønsker, det skal stå klart for alle, at Danmark slutter sig til den demokratiske verden, og vi ønsker, at regeringen fører en politik, der tager sigte på dette mål. Jeg kan forøvrigt her henvise til de forhandlinger, vi har ført med regeringen i samarbejde og forståelse med det konservative folkeparti og Danmarks retsforbund, og også henvise til de taler, der er holdt, de artikler, der er skrevet om dette emne af mine partifæller. Der har i disse ikke været tvivl om, at vi ønskede et nært samvirke med de øvrige demokratiske lande, der kunne modvirke eller forhindre en eventuel krig; det har stået klart, at vi fra venstres side var rede til at undersøge mulighederne for en sådan alliance, og at vi var klar til at tage det ansvar, som fulgte deraf. For os står det sådan, at Danmarks ulykkeligste stilling ville være at ligge hen som et militært tomrum, og at ingen havde tillid til Danmark. Den situation ønsker venstre ikke, at Danmark skal komme ud i. I de forhandlinger, der videre har været ført, har man jo ganske naturligt også drøftet, om det skulle være større eller mindre sammen slutninger, vi skulle søge at tilslutte os, og derunder kom ganske naturligt spørgsmålet frem om de nordiske forhandlinger. Det er naturligt for de tre lande at føre disse forhandlinger. Vi har så nær tilknyt-

[Edvard Sørensen.]

ning til hinanden på mange områder, at det følte som ganske naturligt, og jeg skal langt fra underkende den betydning, der har ligget i, at den danske regering har forsøgt at føre disse forhandlinger frem.

Når der i den sidste tid er kommet mere fart i arbejdet, skyldes det, som også udenrigsministeren gjorde opmærksom på, at spørgsmålet om eventuel overvejelse af en Atlantpagt kom ind i drøftelserne. Og når man skal bedømme fordelene ved et nordisk forsvarsforbund, sammenholdt med den anden mulighed, der kunne foreligge, er der for mig ingen tvivl om, at et nordisk forsvarsforbund ville være en lykke for de tre nordiske lande, vel at mærke hvis det kunne skabes på de betingelser og med den baggrund for dets effektivitet, vi har drøftet på de nordiske møder.

Såvel udenrigsministeren som det ærede medlem hr. Bomholt har talt om den uenighed, der var ved disse forhandlinger. Jeg vil gerne have lov til at sige, hvad der også er sagt før, at selvom man ikke nåede igennem i disse forhandlinger, så nåede man meget langt i at nærme opfattelserne mod hinanden. Der er her gjort rede for Norges og Sveriges stilling, der er gjort rede for, hvori afstanden bestod: Sverige ønsker et alliancefrit forbund, men under den forudsætning, at vi kan få våben til at udfylde rammerne med. Fra Norges side har man udover dette hævdet, at man også måtte have en mulighed for at kunne få hjælp udefra. Jeg forstår udmærket begge disse standpunkter. Jeg forstår også forskellen, der er kommet frem her, måske ikke mindst på baggrund af de erfaringer, de to lande har gjort under sidste verdenskrig. Man ved i Norge, hvad det betyder ikke at kunne få støtte, hvis et angreb skulle komme. Jeg forstår også Sveriges stilling og ængstelse, men jeg kan ikke se, at der er ret stor afstand mellem standpunkterne, og jeg er enig i de udtalelser, der er fremsat fra tid til anden om, at hvis der havde været lidt mere tid, havde det måske været muligt at nå igennem allerede nu. Min bedømmelse af møderne både i København og Oslo er, at vi er nået meget langt, og at det skridt, der er tilbage, selv om det ser ud til at være principielt, ikke er større, end at der skulle være mulighed for at tage det. Det er også mit håb, at afstanden i standpunkterne må kunne fjernes ved de orienterende forhandlinger, de nordiske regeringer i disse dage fører med de vestlige lande. Det er mit partis stærkeste ønske, at de orienteringer, der foretages, må kunne skabe bag-

grund for, at de nordiske forhandlinger kan genoptages og føres igennem på tilfredsstillende måde for de tre lande. De orienteringer, der foretages, burde kunne overbevise vestmagterne om, at et nordisk forsvarsforbund og ikke et spaltet Norden er i Vestens interesse, og at Vesten på den baggrund indenfor en rimelig tidstermin bør stille de våben til rådighed, der er nødvendige til udfyldning af rammen om et nordisk forsvarsforbund. Skulle — hvad jeg ikke håber — dette mislykkes, må Danmark tage sit ansvar og sin stilling til den da foreliggende situation, men det er mit ønske og mit håb, at det må ske i fortsættelse af de foregåede orienteringer. Jeg vil indtrængende henstille til regeringen, at der under de forhandlinger, der føres — lad dem vare kort eller længe —, ikke tabes noget af forståelsen for Danmark og de danske problemer og noget af den goodwill, jeg tror vi har i Vestens lande. Det ville efter vor opfattelse være en ulykke, hvis det skulle ske.

Denne debat, denne orientering for befolkningen mangler i dag klarhed på mange områder, og den kan derfor kun være en station på vejen frem mod det mål, vi stræber imod, et mål, jeg håber der kan samles enighed om i de danske partier, et mål, der giver udtryk for Danmarks vilje til placering i den demokratiske verden, for vor vilje til at lægge vort lod i vægtskålen for at bevare freden, for vor vilje til åbent at vedkende os vort demokratiske ansvar.

Første næstformand (Arnth Jensen): Jeg skal her afbryde forhandlingen; den genoptages kl. 13³⁰.

Mødet udsat kl. 11²⁵.

Mødet genoptaget kl. 13³⁰.

Forhandlingen genoptoges.

Ole Bjørn Kraft: De forhandlinger, der siden september måned har været ført mellem de tre skandinaviske lande om en fælles forsvarsunion, og den debat, der i dag finder sted om de problemer, der rejser sig, først og fremmest for Norge og Danmark, efter at forhandlingerne om unionen, i det mindste indtil videre, er forblevet resultat-

[Ole Bjørn Kraft.]

løse, er for mig et stærkt vidnesbyrd om, at vi nu må betragte forholdene ud fra helt andre synspunkter, end vi havde håbet, da krigen sluttede. Den tryghed og sikkerhed, som vi havde ventet at kunne skabe efter krigen, er ikke blevet til virkelighed. Det er ikke lykkedes at opbygge et universalt sikkerhedssystem, og derfor har frygten for krig i folkenes sind afløst håbet om freden.

I den udenrigspolitiske debat d. 10. marts i fjor redegjorde jeg for min opfattelse af årsagerne hertil. Den russiske ekspansion og de kommunistiske partiers forenede anstrengelser for at bane vejen for en tilstand af usikkerhed og opløsning, der kan åbne landene for en verdensrevolution — en verdensrevolution under russisk ledelse —, har tvunget de demokratiske stater i verden til at tage problemet om deres sikkerhed, såvel den ydre som den indre, op til en fornyet prøvelse. Det er ikke dem, der har taget initiativet til at opdele verden i sikkerhedszoner. Når demokratierne nu slutter sig sammen i unioner eller alliancer, har det kun eet formål: at søge at skabe et bolværk, bag hvilket de kan få lov til at leve i fred og under de livsvilkår og den styreform, de selv frit har valgt sig. Intet i disse sammenslutninger former en spydsod, der fjendtligt retter sig mod nogen anden stat. De er skabt, fordi ingen af dem længere med tryghed kan regne med De Forenede Nationer som en afgørende sikkerhedsfaktor, fordi forholdene i verden er blevet således, at den bedste vej til sikkerhed nu synes at være dannelsen af regionale sammenslutninger indenfor De Forenede Nationers rammer, en situation, som pagten regner med og synes at have forudset.

Men det er, som det allerede er blevet nævnt — jeg tror også af den højtærede udenrigsminister —, jo ikke alene Vesten, der på denne måde har søgt at konsolidere sig. Tværtimod kan det siges, at vejen hertil er blevet vist gennem de sammenslutninger, der har fundet sted med Sovjetunionen som den centrale magt. Alle stater i Østeuropa er forbundet med Sovjetunionen ved en lang række gensidige aftaler om militær og anden støtte. Samtidig er disse østeuropæiske stater forbundet indbyrdes ved tosidede pagter, der er blevet tilvejebragt for størstedelens vedkommende i årene efter krigen, altså regionale sammenslutninger og militære aftaler af akkurat samme karakter som den, der nu drøftes i Vesten. Derfor er det aldeles ubegrundet, hvis der fra nogen side ses noget særligt aggressivt eller for freden farligt i sådanne regionale sammenslutninger,

i særdeleshed når der, som det er tilfældet for Vestens vedkommende, er tale om fuldstændig frie beslutninger og aftaler, der ikke griber ind i landenes styreform eller det samfundsliv, der er blevet opbygget gennem folkevilljens egen frie beslutning.

Den indtil dato mest udviklede regionale sammenslutning i Vesten er den union til gensidigt forsvar, som Storbritannien, Frankrig og Benelux-landene har dannet. De forhandlinger, der for tiden føres om dannelsen af en pagt mellem landene omkring Atlanterhavet og Nordsøen, er en videreførelse af de tanker, der ligger til grund for Vestunionens dannelse. Her er der et punkt, som så ofte glemmes under de diskussioner, der føres, men som er af den største betydning for den rette vurdering af, hvad det her drejer sig om, nemlig at det jo ikke alene drejer sig om militære aftaler — denne side af pagterne er kommet stærkt i forgrunden på grund af den følelse af utryghed, der har grebet folkene —, men de har i virkeligheden et videre sigte, de tilstræber nemlig at tilvejebringe en tilstand af stabilitet og økonomisk sundhed, et fredeligt mellemfolkeligt samarbejde mellem stater, som har kulturgrundlag, livsanskuelse, sociale og økonomiske interesser fælles. Det økonomiske fællesskab har fundet udtryk i organisationen for europæisk økonomisk samarbejde, der med den amerikanske bistand igennem Marshallhjælpen søger at tilvejebringe et fast grundlag for de europæiske folks fremtidige levestandard. Der er i og for sig aldeles ikke noget opsigtsvækkende eller unaturligt i, at man søger at beskytte dette fællesskab, som man anser for at være en nødvendighed, med militære aftaler — militære aftaler, der kan sikre, at den fredelige stabilisering og opbygning kan komme til at foregå i ro, uden fare for krig. Det er under denne synsvinkel man efter vor opfattelse bør se problemerne, thi intet er mere ødelæggende for den så hårdt tiltrængte europæiske genopbygning end den stadige krigstrusel og den hermed forbundne indrepolitiske uro.

Vi har intet håb om, at vor økonomiske genrejsning skal kunne finde sted, uden at vi får skabt en sådan tryghed, og det er måske just derfor, at forsøgene på at skabe denne sikkerhed gennem regionale aftaler møder en så voldsom modstand, ikke mindst fra kommunistisk side.

Vi ser i disse planer om et samarbejde mellem de demokratiske stater et storstilet forsøg på at tilvejebringe forudsætningerne for en rolig udvikling i Europa og for at muliggøre, at de europæiske folk kan bevare og helst udbygge deres levestandard og

[Ole Bjørn Kraft.]

sikre deres børn muligheden for en tilværelse, der ikke er fattigere og med mindre udsigter end den, der hidtil har været europæiske slægter beskåret. Det er nødvendigt at erkende, at dette mål, som vi er lige så interesserede i som alle andre demokratiske stater, kun kan nås ved samarbejde. Det er nødvendigt, at vi erkender og ser det faktum i øjnene, at de enkelte lande — og det gælder da i første række de små lande — ikke længere er i stand til ved egen kraft, økonomisk og militært, at løse de opgaver, som folkenes velfærd og tryghed må kræve løst. Hvis vi ikke vil erkende det, hvis vi tror, vi kan blive ved med at isolere os, hvis vi tror, hver enkelt stat kan ligge for sig og søge at løse sine opgaver, lukker vi øjnene for 1949's virkelighed i Europa. Det, vi skal tage stilling til, bliver derfor, om vi vil være deltagere i dette store demokratiske fællesskabs bestræbelser, i hvilken udstrækning og i hvilken form vi vil og kan tilbyde vort medlemskab og yde vort bidrag, eller om vi af frygt for den risiko, der jo altid følger med at tage et standpunkt og betrede en ny og ukendt vej, vil vælge at forpuppe os i isoleringens ensomhed.

Jeg tror, det vil være en fejl at regne med, at man her kan dele opgaverne og fællesskabet. Det er vel ikke på forhånd givet, at samarbejdet må finde sted i den samme form, og at der ikke kan være nuancer i omfanget og udstrækningen af samarbejdet, men der må være sammenhæng i bestræbelserne; de må være udsprunget af en fælles vilje til at nå de fælles mål. Det er simpelthen en forudsætning for, at samarbejde kan ske med den tillid, der altid er en nødvendig forudsætning for samarbejde, såvel mellem mennesker som mellem stater.

Det er i lys af dette grundsynspunkt, at det konservative folkeparti har set det sikkerhedsproblem, der foreligger for de skandinaviske lande i dag, og som de alle må erkende er et andet, end vi tidligere har været stillet overfor.

Vi har ofte fra mit partis side opfordret til, at de skandinaviske lande søgte at sikre deres fred i fællesskab. Vi gjorde det også før krigen, og det er vor overbevisning, at var denne vej blevet betrådt forud for den sidste krig, ville vore muligheder have været langt gunstigere, end de viste sig at være. Dengang havde landene dog en vis grad af militær udrustning og adgang til at forøge den. I dag er spørgsmålet om tilvejebringelsen af den nødvendige materielle udrustning af enhver art, og tilvejebringe den medens tid endnu er dertil, et yderligere problem

til de mange andre foreliggende. Vi betragter derfor også nedsættelsen af den skandinaviske forsvarskomite som en betydningsfuld og meget lykkelig beslutning, og vi anerkender, at den danske regering har gjort en særlig indsats for at nå til dette resultat. Denne komité's arbejde vil — hvorledes det end kommer til at gå — i fremtiden være af den største værdi. Dette arbejde har understreget en kendsgerning, som vi for fremtiden stedse må holde os for øje: at et militært samvirke mellem de tre lande, når hvert af dem vil påtage sig byrden ved at gennemføre forsvarsordninger på linie med, hvad Sverige allerede har tilvejebragt, vil være en betydningsfuld styrkelse af landenes mulighed for at kunne møde et angreb. Det var derfor også en beslutning af fremtidig værdi, da landenes ansvarlige ledere i Karlstad i princippet gav tilslutning til tanken om det skandinaviske forbund. Karlstad-mødet måler den vej, de skandinaviske lande og folk er gået fra 30ernes defaitistiske afrustningsprogram og neutralt isolering til en erkendelse af forsvarrets nødvendighed og en tilkendegivet vilje til også at bringe de økonomiske ofre, der er nødvendige for at gøre forsvaret til en realitet.

Såvel den skandinaviske forsvarskomite's beretning som planen fra Karlstad-mødet har nu givet os et sagligt grundlag, ud fra hvilket vi kan træffe vore beslutninger. Det er nødvendigt, at vi i den debat, som vi fører her i dag, og som vi vil komme til at føre i de næste uger, fastholder de kendsgerninger, som beretningen fra forsvarskomiteen og Karlstad-mødet har lagt foran os, hvis det da er vor vilje at nå til beslutninger, der vil betyde en virkelig og ikke blot en formel styrkelse af vor sikkerhed.

Jeg vil nævne nogle af disse kendsgerninger, som vi lægger vægt på, fordi de er udgangspunktet og grundlaget for mit partis holdning til de problemer, vi nu er stillet overfor og formentlig meget snart skal tage endelig stilling til.

Den første kendsgerning er den, at et udbygget skandinavisk forsvarsforbund, hvor alle de tre lande har bragt deres forsvar i orden, vil være en væsentlig styrkelse af deres samlede mulighed for at møde et angreb, selvom man må erkende, at det er vanskeligt at vurdere, om dette skandinaviske forbund vil være i stand til at hindre til eksempel en forholdsvis hurtig besættelse af dele af Danmark. Man må se Skandinavien som en helhed, og man vil ikke kunne afvise, at selv et skandinavisk forsvarsforbund vil være tvunget til, måske endogså forholdsvis hurtigt, at opgive væsentlige

[Ole Bjørn Kraft.]

dele af Skandinavien for at kunne fortsætte kampen dér, hvor det er muligt. Det er endvidere fastslået, at også et skandinavisk forbund må kunne regne med hjælp udefra, hvis det skal blive i stand til i længden at hindre et sammenbrud af dets forsvar.

Den anden kendsgerning, jeg vil pege på, er den, at det ikke vil være muligt at opbygge et skandinavisk forsvarsforbund, uden at først og fremmest Norge og Danmark, men iøvrigt også Sverige, får mulighed for indenfor en overskuelig tid og på rimelige økonomiske vilkår at få tilført våben og andre militære forsyninger udefra. Sker dette ikke, vil et skandinavisk forbund kun blive paragraffer i et dokument og ingen realitet — det erkendes fra norsk, fra svensk og fra dansk side.

Den tredje kendsgerning er, at et skandinavisk forbund, der etableres i dag — inden Norge og Danmark har bragt deres forsvar i orden —, ikke vil give Norge og Danmark nogen væsentlig øgelse af deres sikkerhed, da Sverige ikke vil være i stand til — og heller ikke kan have nogen som helst pligt til — at påtage sig et forsvar af vore områder, men vil være tilstrækkeligt optaget af at forsvare sit eget.

Den fjerde kendsgerning er — og det er ikke blot en betragtning, der er fremherskende i Norden, men også andre steder —, at de skandinaviske lande, det gælder i særlig grad Danmark og Norge, er strategisk betydningsfulde, og at udsigterne til, at de vil blive holdt udenfor en kommende stor-krig, derfor også er så små, at det vil være uforsvarligt at bygge vore landes sikkerhed på håbet om, at en neutralitet vil blive respekteret.

Det var disse kendsgerninger og deres indflydelse på de beslutninger, vi skulle træffe, som forhandlingerne i København og Oslo drejede sig om. Udenrigsministeren har redegjort for disse forhandlinger på objektiv vis og for årsagerne til, at de ikke førte til de ønskede resultater.

Jeg vil kun gøre en enkelt bemærkning til den højtærede udenrigsministers udtalelser. Udenrigsministeren sagde på et eller andet punkt af sin tale, at det var et dansk synspunkt, at vi ville have et alliancefrit forbund, og at vi ikke ville påtage os politisk betænkkelige forpligtelser. Det blev nævnt som en modsætning til det norske standpunkt, men tror udenrigsministeren, at Norge vil påtage sig politisk betænkkelige forpligtelser? Det tror jeg ikke, men det var just om vurderingen af, hvorvidt de politiske forpligtelser er betænkkelige eller

ikke, at striden stod, og jeg ville derfor ud fra mit synspunkt have foretrukket, hvis udenrigsministeren vil fastholde sin opfattelse, at ministeren nøjedes med at sige, at det var *regeringens* opfattelse; formuleringen var ikke foretaget med en heldig hånd.

Men iøvrigt var udenrigsministerens redegørelse jo en klar redegørelse for, hvad det var, vi drøftede, og hvad årsagerne var til, at vi indtil dette tidspunkt ikke kom videre. Det er min opfattelse, at det danske folk nu har krav på gennem den debat, vi fører her i dag, i så stor udstrækning som muligt at få så megen oplysning, som det er gørligt, om alle realiteterne i disse spørgsmål og også om de enkelte partiers synspunkter overfor de førte forhandlinger og den holdning, de indtager til den situation, der foreligger i dag. Det endelige standpunkt — og deri er jeg enig med regeringen — vil det naturligvis ikke være muligt at fastslå i dag. Det kan først ske, når vi har modtaget oplysning om resultatet af orienteringerne i Washington, de skandinaviske drøftelser i Washington og også de meddelelser, vor ambassadør vil være i stand til at give os om indholdet og rækkevidden af, om ret-tighederne og forpligtelserne under Atlantpagten, således som det nu er meddelt den danske offentlighed, at udenrigsministeriet har givet ham instrukser om at orientere sig om.

Det konservative folkepartis rent principielle indstilling, da vi begyndte denne diskussion, har været, efter at tanken om et skandinavisk forbund trådte i forgrunden og syntes at kunne realiseres, at vi helst ser dette forbund som et led i Atlantpagten i tilknytning til denne. Da der ikke på noget tidspunkt har vist sig nogen mulighed for at få Sverige til at tilslutte sig denne opfattelse, har vi af vor store interesse for det skandinaviske samarbejde været villige til at afstå herfra under den forudsætning, at det skandinaviske forbund fik en sådan tilknytning og mødte en sådan forståelse fra de vestlige demokratiers side, at det for det første ikke blev opfattet som et brud eller en afgørende svækkelse af det freds- og sikkerhedssystem, den solidaritet imod enhver aggression, som er hovedindholdet af de vestlige demokratiers politik, og som både de og vi må mene er det bedste middel til at forebygge krigen og sikre en fredelig udvikling i verden, og at der for det andet ved forhandling med de to lande, der alene er i stand til at skaffe os våben, England og USA, blev sikret os leverancer i et sådant

[Ole Bjørn Kraft.]

omfang og indenfor et sådant tidsrum, at den skandinaviske forsvarsunion kunne blive en realitet og træde ud i livet, inden det var for sent. Disse to spørgsmål hænger sammen. Vort ønske om at opnå våbenleverancer vil naturligvis ikke gå i opfyldelse, hvis man ikke fra Atlantmagternes side kan acceptere, at vi skal indtage en særstilling og således — til trods for at vi ikke ønsker at være medlemsstater — alligevel på dette område bliver stillet, som om vi var det.

Som det vil fremgå af alt, hvad jeg har sagt, betragter mit parti det ikke alene som naturligt og formålstjenligt, men også som en rimelig pligt for vort land at føre en sådan politik, at vi igennem vore handlinger bekræfter vor solidaritet med den vestlige verden, som vi i alle henseender er så nær knyttet til, som vi intet har at frygte af, og som er vore venner, og på hvis hjælp vi må kunne regne den dag, hjælp er et spørgsmål om liv og død for vort folk.

Lad mig understrege, at vi indtager dette standpunkt, fordi vi er overbevist om, at denne solidaritet, dette fællesskab mellem de demokratiske stater, er den største garanti for fredens bevarelse, som det er muligt at skabe, måske det eneste håb om at bevare freden.

I spørgsmålet om vort forhold til solidariteten med de vestlige demokratier er der en sag, som jeg gerne vil understrege, og det er den, at Norge og Danmark her er noget anderledes stillet end Sverige. Jeg vil gerne benytte lejligheden til at sige, at jeg tror, der er fuld forståelse i Danmark for, at problemstillingen tegner sig anderledes for et svensk synspunkt end for vort, at Sverige har særlige problemer at tage hensyn til, og at den kendsgerning, at Sverige har tilvejebragt et forsvar af en betydelig militær værdi, ikke rejser de samme vanskeligheder for dette land, som Norge og Danmark er stillet overfor. Jeg vil gerne tilføje, at det overalt i vort land er blevet følt som et udslag af svensk storsind, at man var rede til, til trods for Norges og Danmarks militære magtesløshed, at gå ind i et forpligtende forbund, selvom det ikke ville betyde, at Sverige i den nuværende situation kunne yde os militær hjælp.

I denne forbindelse vil jeg gerne bemærke, at det vel nu må stå enhver klart, hvor langt stærkere vi havde stået, og hvor meget større udsigt der havde været til at realisere det skandinaviske forbund, hvis vore bestræbelser for at opbygge vort forsvar i tide var blevet ført frem til et mere positivt

resultat. Mange af de vanskeligheder, vi nu står overfor, ville da have været ryddet af vejen. Diskussionen kunne have været ført på et andet realitetsgrundlag, end det nu har været muligt. Også her skulle vi som ofte i vor udenrigs- og forsvarspolitik vente og vente snart af den ene og snart af den anden grund, indtil vi havde ventet os til slet ingenting.

Norges og Danmarks forhold til de vestlige magter er af en ganske særlig karakter, som vi gør vel i ikke at tabe af syne, og som medfører, at hvad vi beslutter os til kan få mere vidtrækkende følger for vore lande, end en tilsvarende holdning vil få for Sverige. Vi har vel ikke glemt endnu, at vi kæmpede sammen med vestmagterne i den sidste krig, at norske flyvere fløj vinge ved vinge med Royal Air Force, at danske minestrygere var blandt de allierede flådestyrker, der rensede Scheldemundingen, for at forsyningerne til gennembruddet af Siegfriedlinien kunne komme frem. Vi må ikke glemme endnu, hvor stærkt vi under besættelsens sidste år ved fælles politiske anstrengelser under ledelse af forhenværende statsminister V. Buhl stræbte efter at blive betragtet som allieret, at vore samlede modstandsstyrker, civile som militære, havde SHAEF som øverstkommanderende, og at vi faktisk ved krigens slutning blev betragtet som allieret, og at vi i et bestemt forhold stadig er det, nemlig derved, at en norsk og en dansk brigade deltager i besættelsen af Tyskland.

Alt dette havde naturligvis sit udspring i, at Norge og Danmark strategisk ligger i samme plan, og at vore lande også under krigens gang derved fik stor betydning for de vestlige magter, således som det også vil være tilfældet i fremtiden. Norge og Danmark er desuden i den særlige situation, som gør vore beslutninger så betydningsfulde og på sin vis så vanskelige, når man ikke straks accepterer tanken, at vi har modtaget en forespørgsel, om vi ønsker at blive indbudt til at deltage i forhandlingerne om Atlantpagten, hvad Sverige ikke har. Og en ting til. Det er Norge og Danmark, der har udlande adskilt fra moderlandet, af en betydning, som ingen skal undervurdere. Alt dette er realiteter, som man må agte på.

Jeg tænker ikke alene på den rent følelsesmæssige skuffelse, som vil opstå i de vestlige lande, hvis deres forventning om, at vi føler os som deres fæller, ikke bliver opfyldt, men jeg tænker også på den almindelige vurdering af vor hele stilling, af vore motiver, af årsagerne til vor holdning, som

[Ole Bjørn Kraft.]

kan blive en konsekvens heraf. Vi må vel vogte os for at handle på en sådan måde, at reaktionen kan blive, om end ikke den samme, så dog af lignende karakter som den, der mødte Danmark efter den 9. april 1940, fordi man vurderer vore beslutninger som manglende forståelse af de krav, som nu stilles til de demokratiske stater, og manglende vilje til at vove at være deltager i den sikkerhedspolitik, som disse stater også til fordel for os nu søger at føre igennem.

Det er spørgsmålet om sikkerheden, der står i forgrunden, når vi skal tage stilling til de muligheder, der foreligger. I vurderingen af, hvad sikkerhed betyder, har det norske og det danske folk også oplevelser fælles, der gør spørgsmålet om sikkerhed til en mere levende realitet for danske sind, end det utvivlsomt er tilfældet i Sverige. Danmark og Norge har været besat af fjendtlige okkupationstropper, og vi har mærket ind til vor inderste hjerterod, hvad det betyder at være ufri, prisgivet vilkårlighed, vold og uret. Vi kom igennem den tyske besættelse, vort folk havde bestået prøvelsen, da den var afsluttet, og vi var ikke blevet evakueret og splittet, men var i stand til at fortsætte vort folkeliv med en ubrudt tradition, fordi vore institutioner havde overlevet besættelsen, og fordi der var åndelige ledere, der kendte deres folk og dets historie, og som kunne bringe vore kulturelle værdier videre til den næste slægt. Men hvem kan garantere, at det vil være tilfældet efter en ny besættelse?

Der findes folk i Europa i dag, der har oplevet andre former for besættelse, lande, hvor freden ikke så og ikke ser det samme folk, som da krigen satte ind. Ikke mindst derfor er spørgsmålet om sikkerheden så dødsensalvorligt for os, der har haft den oplevelse, som vi har haft, og som ligger så udsat, som vi gør.

Ingen ordning kan blive nogen absolut garanti, men det må være en pligt for alle, der har ansvar for statens ledelse, sagligt og objektivt at veje de foreliggende muligheder for at kunne træffe de beslutninger, der på langt sigt bedst vil være en betryggelse for vort folk for at sikre det mod angreb, men først og sidst for at sikre folkets fremtidige beståen, thi det er det, der kan blive tale om. Det er derfor, at så mange synspunkter, som i tidligere tider kunne gøre sig gældende, ikke kan gøre sig gældende i dag, og det er derfor, at den beslutning, vi skal træffe engang, bliver så vidtrækkende. Og jeg tænker her ikke alene på den militære beskyttelse, men jeg tænker

også på, at vi ved den vej, vi vælger, ikke svigter de værdier, som det er vor opgave at beskytte, ikke opgiver det, vi tror på.

Vi er af begivenhedernes udvikling blevet stillet overfor meget hurtigt at skulle træffe meget vidtgående beslutninger. Vi kan desværre ikke fralægge os et medansvar for, at vi ligesom er blevet overrumplet af begivenhederne. Vi burde have været længere fremme med vore forberedelser. Jeg har allerede talt om, hvor meget bedre vi havde været stillet, hvis det danske forsvar havde været i orden, og jeg skal derfor også i dag, som jeg har gjort det så mange gange, rette en henstilling til vor regering om, at vi ikke fortsætter med at udsætte og udsætte dette spørgsmål. Den højtærede forsvarsminister har allerede for et par måneder siden erklæret, at der var en række områder, hvor vi, uden hensyn til hvorledes det gik med de skandinaviske og andre forhandlinger, kunne træffe vore beslutninger om væsentlige sider af vort forsvars opbygning. Det er stadig sandt. Jeg henstiller derfor til den højtærede minister, at vi dog nu går i gang med at ordne disse spørgsmål. Hvadenten det går på den ene eller den anden måde, er der dog et stort flertal i denne sal, der er enigt om, at vi vil gøre, hvad der står i vor magt for at nå frem til en afslutning på den nuværende tilstand.

Mon vi ikke i dag alle kan være enige om, at det havde været lykkeligt, hvis tanken om en forhandling mellem ansvarlige repræsentanter fra de skandinaviske rigsdage, der af mig blev fremsat her i tinget i marts måned i fjor, var blevet realiseret på et tidligere tidspunkt? Fra alle sider erkender man i dag nytten og værdien af de drøftelser, der fandt sted på møderne i København og Oslo, og har erklæret at ville fortsætte denne form for indbyrdes overvejelser og orientering. Den offentlige mening i landene ville have været mere forberedt på den foreliggende situation, hvis den klarhed, som nu er tilvejebragt, var blevet skabt på et tidligere tidspunkt. Nu skulle ydre begivenheder tvinge os til at foretage os, hvad vi burde have gjort af os selv uden tilskyndelse af den hårde nødvendighed. Ansvarer herfor er langt fra alene den danske regerings, måske end ikke den danske regerings, men derfor bliver det ikke mindre rigtigt at understrege det.

Inden jeg fremsætter mine afsluttende bemærkninger, vil jeg gerne gøre et par bemærkninger til noget af det, som socialdemokratiets ærede ordfører (Bomholt) har sagt under forhandlingerne i dag.

Der var et afsnit i den socialdemokratiske

[Ole Bjørn Kraft.]

ordførers tale, som jeg hørte med ærlig forbavselse. Jeg har forstået, at regeringen og regeringspartiet er stærkt interesseret i at understrege værdien af, at vi ikke kommer ud i en politisk strid på det nuværende tidspunkt, da forudsætningen for at træffe afgørelse af, hvilken vej vi skal gå, endnu ikke er tilstede. Men hvorfor var der så megen slet skjult polemik i den socialdemokratiske ordførers tale? Hvorfor bliver andres opfattelse altid til partipolitik, udtryk for nervøsitet, udtryk for mindre ansvarfølelse, når man dog selv så udpræget giver udtryk for sin vurdering? Har den ærede socialdemokratiske ordfører da patent på sandheden? Har han patent på den eneste rette vurdering? Hvorfor kaster forskellige udtalelser skygge over Sverige, når den socialdemokratiske ordførers tale i dag ikke kaster skygge over Norge eller den norske regering? Jeg nævner dette, fordi det ikke har kunnet undgå at vække en vis opmærksomhed, at det norske navn, som det danske arbejderpartis ordfører i dag nævnte, ikke var statsminister Gerhardsens, ikke var udenrigsministers Langes, men var stortingspræsident Natvig Petersens, der dog er i en vis opposition til den norske regering. Naturligvis fik stortingspræsidentens udtalelse karakter af at være særlig ansvarsbevidst, særlig værdifuld, men er den norske regerings standpunkt, udenrigsminister Langes og statsminister Gerhardsens ikke også det? Det ærede medlem vil så nødig have partipolitik, hvorfor tager han så stilling til den norske partipolitik i denne sag. Det er ganske klart, at stortingspræsident Natvig Petersens udtalelser har gjort et stærkt indtryk på den ærede ordfører, hvad de åbenbart ikke har gjort på den norske udenrigsminister, der forhandler i Washington. Jeg vil iøvrigt gerne spørge, om man tror, at man fremmer nordiske forhandlinger i Washington hermed. Mon ikke det rigtigste ville have været, om regeringens ordfører havde indskrænket sine mæglingsbestræbelser til de danske partier, og regeringen havde indskrænket sig til at mægle mellem landene og ladet være at søge at mægle i partistridigheder i andre skandinaviske lande?

Jeg er nu nået frem til mine afsluttende bemærkninger.

Medens denne debat finder sted i den danske rigsdag, foregår der endnu drøftelser i Washington, hvor den norske udenrigsminister og de skandinaviske landes ambassadører orienterer Amerika om Skandinavien's stilling, om de ønsker, vi nærer, og det håb, vi endnu ikke har opgivet om Skandinavien's samling om de foreliggende opgaver, samtidig med at vi får lejlighed til nærmere at blive orienteret om Amerikas vurdering og Atlantpagtens indhold og rækkevidde. Før denne sidste mulighed for et skandinavisk samvirke om vort sikkerhedsproblems løsning er prøvet til bunds, kan hverken den danske regering eller rigsdag tage endelig stilling til det spørgsmål, der foreligger for os og Norge om at deltage i drøftelserne om Atlantpagten. I alle de nordiske folk vil det føles som en lykke, hvis den skandinaviske forsvarsunion kunne blive en realitet, en virkelig styrkelse af vor sikkerhed og derved et led i demokratiernes bestræbelser for at bevare freden og at sikre friheden. Det er en stor opgave, der påhviler de skandinaviske landes repræsentanter og deres udenrigsledelser. Med glæde vil mit parti give tilslutning til en skandinavisk pagt, som alle tre lande med fuld fortrøstning og overbevisning kan slutte sig til, men eet krav føler vi os berettiget, ja, forpligtet til at stille til vort lands regering: at den vogter vel på ikke at få et ansvar for, at slutresultatet for vort vedkommende skal blive et isoleret Danmark, der af frygt for at tage et standpunkt har mistet sine virkelige venner i verden.

Mit parti opfordrer derfor regeringen til at vogte vel på tiden og begivenhederne. Vi har givet regeringen støtte til dens nordiske politik, og vi vil vedblive dermed, sålænge den står på virkelighedens grund, men heller ikke en dag længere. Vort lands skæbne må ikke afgøres af et spil af tilfældigheder.

Jørgen Jørgensen: Af udenrigsministerens redegørelse fremgår det med stor tydelighed, at der i lang tid indenfor de nordiske regeringer er udfoldet store bestræbelser for at finde frem til et fælles grundlag for de tre skandinaviske landes udenrigspolitiske stilling. Jeg føler mig overbevist om, at regeringen i dette arbejde

[Jørgen Jørgensen.]

har praktisk taget hele den danske befolkning bag sig. Jeg takker udenrigsministeren og statsministeren for den personlige indsats, de to mænd har ydet for at opnå et positivt resultat, og jeg kan tilsige regeringen mit partis tilslutning til, at arbejdet fortsættes med det mål for øje at nå frem til et standpunkt, som de tre skandinaviske lande kan stå sammen om.

Det er min opfattelse, at man i mange kredse herhjemme efter Oslo-mødet har anlagt en for pessimistisk betragtning. Jeg finder ikke, at forhandlingerne i Oslo giver grundlag derfor, for vel var der modstridende synspunkter mellem de tre lande om visse forudsætninger, der knyttede sig til en nordisk forsvarsunion, men alle deltagere i forhandlingerne var enige om det, som var hovedsagen, at den lykkeligste og bedste løsning for de tre lande og det, som gav hvert af de tre lande størst sikkerhed, var et skandinavisk forsvarsforbund på alliancefrit grundlag, når visse forudsætninger om våbenleveringer o. lign. kunne opfyldes. Det forekommer mig, at man efter Oslo-mødet har været altfor tilbøjelig til at hæfte sig ved det, som delte, nemlig de forudsætninger, der knyttede sig til en nordisk pagt, og man har i for ringe grad været opmærksom på, at alle deltagerne i forhandlingerne var enige om, at et fritstående skandinavisk forsvarsforbund havde sine uomtvistelige fordele frem for enhver anden løsning. Det, som nu foregår efter Oslo-forhandlingerne, er jo netop, at hvert enkelt af de tre lande orienterer sig og undersøger, om nogen af de forudsætninger, der blev opstillet som betingelse for at gå med til en fælles nordisk ordning, kan opfyldes.

Enkeltheder i en sådan pagt er tiden endnu ikke inde til at drøfte, dertil vil der senere blive lejlighed. Overfor det ærede medlem hr. Ole Bjørn Krafts detaljerede fremstilling af forpligtelser indenfor en nordisk pagt vil jeg gerne sige, at jeg ikke er enig med ham i alle disse enkeltheder, men jeg mener som sagt ikke, at det nu er tidspunktet til at drøfte disse enkeltheder. Jeg tror, at vi nu skal samle os om det, der er princippet, det, der er hovedsagen, som vi er enige om: at tilvejebringe et grundlag for en fælles ordning for de tre nordiske lande. Jeg håber oprigtigt, at det vil vise sig, når de orienterende forhandlinger er ført til ende, at der vil være tilvejebragt et grundlag for at fortsætte forhandlingerne mellem de tre skandinaviske folk, og lykkes det da at rydde de vanskeligheder til side, som indtil nu har stået i vejen for at finde

en fælles løsning, da åbner der sig store perspektiver for Nordens fremtid, ikke alene med henblik på den nuværende situation, men også på længere sigt.

Spørgsmålet om de små landes sikkerhed er i tiden blevet et aktuelt problem. Det er ikke foranlediget af, at nogen regner med, at en ny krig står lige for døren, tværtimod regner vel alle med, at ingen af de store stater vil krig eller tilsigter krig, men det, som foregår i verden, er, at de store stater træffer sikkerhedsforanstaltninger for at undgå krig. Det ville være naturligt, om alle de stater, der efter krigens afslutning byggede De Forenede Nationer op, gennem det organ, som dér er skabt, søgte at tilvejebringe den afspænding landene imellem, som er den eneste effektive sikkerhedsforanstaltning der kan træffes mod krigsfare. De Forenede Nationer er endnu ikke blevet det, man efter krigens slutning håbede på og troede på, men det ville være at svigte den store idé om fred og tryghed, som er De Forenede Nationers bærende grundlag, om vi nu indrettede os på en sådan måde, at arbejdet i De Forenede Nationer blev umuliggjort. Derfor må de beslutninger, vi træffer, være på linie med og i overensstemmelse med De Forenede Nationers pagt, og det er også forudsætningen for den nordiske ordning. Til trods for at De Forenede Nationer stadig består og der således stadig er et forum, hvor alle landes repræsentanter kan mødes til forhandling, har det jo ikke kunnet hindre en stadig fastere og mere samlet opdeling i to store magtgrupperinger, øst og vest. Det var med begrundelse i sikkerhedsforanstaltninger, at Rusland samlede østblokken, og Ruslands samling af øststaterne gjorde det derefter nødvendigt for vestmagterne at søge samling først i en vestpagt og senere, med støtte længere ud, i en Atlantpagt.

I den opmarch, der nu foregår indenfor de store magtgrupper i verden, er de nordiske lande kommet i søgelyset. Skandinavien ligger i brændpunktet mellem øst og vest, og derfor kan det blive meget afgørende ikke alene for de nordiske lande selv, men også for forholdet mellem øst og vest, hvilken stilling de nordiske lande indtager. Om de nordiske landes fredelige hensigter hersker der ikke nogetsteds i verden nogen tvivl; de nordiske folk har kun eet mål for deres stræben, og det er at sikre freden og derigennem sikre og bevare vore landes frihed og selvstændighed. Jeg tror ikke på, at krigen bedst undgås ved, at verden deles op i to store magtgrupper, der hver for sig ruster mest muligt; slige foran-

[Jørgen Jørgensen.]

staltninger har aldrig vist sig at være særlig effektive for at undgå krig.

På den udvikling, som er i gang, har de små nationer kun ringe mulighed for at øve indflydelse, vi har i det store og hele kun at tage til efterretning, hvad der i så henseende foregår, men med hele den indstilling, der råder i de nordiske folk om mellemfolkelig forståelse og samarbejde på fredeligt demokratisk grundlag henviser den nuværende situation i verden netop de tre nordiske lande til at indtage en holdning, som kan bidrage til, at spændingen mellem stormagterne i øst og vest ikke øges. Dette er også i stormagternes interesse, for det må dog stadig ikke glemmes, at hovedformålet også for stormagterne er at mindske faren for krig.

Det er ikke tiden nu til at drøfte, hvad der skal ske for Danmarks vedkommende, såfremt den nordiske alliancefri stilling ikke lader sig realisere. Nu må alle kræfter sættes ind for at overbevise stormagterne om, hvor betydningsfuldt det er for en fredelig udvikling, at Norden holder sig udenfor de store magtgrupperinger i verden, og at Nordens tre lande står samlet.

Efter alt, hvad der indtil nu foreligger, kan det fastslås, at en samlet tilslutning fra de tre nordiske lande til en Atlantpagt ligger udenfor virkelighedens grund, og når dette er tilfældet, vil det da ikke — også set fra vestmagternes synspunkt — være bedre, at Skandinavien står samlet, og står samlet på et alliancefrit grundlag, som respekteres og anerkendes fra alle sider?

Der er ingen her i landet uden for kommunisternes lille kreds, der noget øjeblik tvivler på de vestlige demokratiers fredsvilje. Vi små nationer er i så henseende fuldkommen trygge. Den åbenhed, hvormed alle, også udenrigske og militære problemer drøftes i disse lande, indgyder os alle tryghed og tillidsfuldhed. I vestdemokratierne er der en offentlig mening, som kan komme til udtryk; der diskuteres man problemerne og tager hensyn til argumenter.

Og netop fordi vi har tillid til vestmagternes reelle hensigter, er det, vi tror, at man vil være i stand til at vinde forståelse for det standpunkt, at det tjener fredens interesse, at de nordiske lande står samlet, og at det også er til gavn for en fredelig udvikling, at Skandinavien holder sig udenfor de store magtgrupperinger i verden.

Den nordiske forsvarsunion vil stille krav til hvert af de tre folk, den vil kræve, at vi alle resignerer og giver afkald på et og andet hver for sig. Men kan vor holdning bidrage til at mindske landenes risiko og bidrage til at

mindske faren for, at krigen kommer, så må vi bringe dette offer, på samme måde som vi som medlem af De Forenede Nationer må bære de byrder, som vort medlemsskab der pålægger os, for at sikre freden og friheden i verden.

Regeringen kan regne med min gruppes støtte til alle bestræbelser, der går ud på at føre den nordiske linie igennem, og jeg opfordrer til, at man ikke giver op, så længe der er blot den mindste mulighed tilbage for at opnå dette resultat.

Aksel Larsen: Når man er bekendt med den måde, hvorpå man efterhånden har vænnet sig til her i folketinget at behandle vigtige spørgsmål, kan man ikke blive særlig forbavset over det, der foregår her i dag. Det, der behandles nu, er en forespørgsel stillet af fem partier til regeringen, men den er stillet udelukkende af den grund, at en for lang tid siden stillet forespørgsel fra det kommunistiske parti skal behandles senest på den tiende mødedag, efter at den er fremmet af tinget. Det er netop i dag den tiende mødedag, og man har endda kunnet skyde den tiende mødedag så længe ud, ved at man i flere uger har lavet ikke fire, men kun tre mødedage om ugen, og så var man oven i købet så heldig, at man tilfældigvis i torsdags ikke havde tid til at holde folketingssæde, hvorved man opnåede, at de fem partiers forespørgsel om jeg så må sige indhentede kommunisternes, hvorpå den — skønt stillet langt senere — blev sat først på dagsordenen.

Men den slags ting kan jo ikke forbydes, og det kan forsåvidt heller ikke forbydes, det, vi foreløbigt har oplevet her i dag. Det er, hvad man kalder en stor udenrigspolitisk debat, den er opreklameret i pressen, den skal transmitteres tre timer i radioen. Og så må enhver, der har hørt debatten — og forsåvidt kan jeg beklage lytterne i aften —, erkende, at det ikke er nogen debat. Det er allerede af ordføreren for forespørgerne, det ærede medlem hr. Edvard Sørensen, sagt, at man herved stiller dette spørgsmål, men man er godt klar over, at udenrigsministeren ikke vil være i stand til at give særlige oplysninger, for det er en særdeles ømtålig sag, det drejer sig om. Derpå har den højtærede udenrigsminister holdt en temmelig intetsigende tale, hvori han har fortalt kronologisk om, hvilke forhandlinger der har været, men ikke sagt noget realpolitisk. Efter ham er optrådt foreløbig fire ordførere, nemlig for socialdemokratiet og for tre borgerlige partier. De har læst i forvejen omhyggeligt udarbejdede taler op, taler, som er formuleret i vel afbalancerede,

[Aksel Larsen.]

almindelige vendinger, som i forvejen er omhyggeligt afstemt, så man ikke risikerer, at der bliver sagt noget som helst uventet. Det hele har formet sig som en bedre læseprøve på et teater, der skal have et dårligt teaterstykke op.

Jeg har ikke nogen skreven tale at skulle læse op, jeg har det ikke af den simple grund, at jeg mente, det dog var ens pligt, før man lagde sin tale til rette, at vide, hvad udenrigsministeren ville svare, og hvad de forskellige partiers ordførere, som kom før mig, ville sige, selvom jeg erkender, at jeg i forvejen ikke havde de største forventninger. Jeg har nogle bemærkninger at gøre, og jeg beder altså de øvrige partier og deres ordførere såvel som den højtærede udenrigsminister undskyldte, hvis jeg falder uden for rammen for det påtænkte teaterstykke, man ville opføre her. Jeg anmoder samtidig den højtærede formand om tilladelse til under min tale at oplæse enkelte korte citater.

Vi har under debatten i dag hidtil fået adskilligt mindre at vide om blokforhandlingerne, end vi har fået at vide gennem aviserne, til trods for at aviserne har været yderst sparsomme med at give meddelelser. Alligevel er man i debatten hidtil såvel fra regeringens som fra partiordførernes side oprådt, som om det er notorisk, som om det altså overhovedet ikke trænger til bevisførelse, at Danmark er udsat for en temmelig umiddelbar militær angrebstrusel, at en krig er nær forestående, at vi derfor må opruste i iltempo, og at vi absolut må indgå militæralliancer eller såkaldte forsvarsalliancer.

Dette, som man fremsætter som postulat, der angives at være notoriske, til trods for at man ikke har forsøgt nogen art af bevisførelse, camoufleres bag lyriske erklæringer om de nordiske folks fællesskab, og jeg ved ikke hvad, og det kan ikke undre nogen, at det ærede medlem hr. Bomholt ikke alene var første taler i talerrækken, men også første mand, hvad angår lyrisk udformning af sådanne erklæringer.

Disse erklæringer og denne lyrik imponerer ikke. De fremkom fra de samme folk, de samme partier, som i sin tid stod bag Staunings berygtede lænkehund-tale i Lund, da han i en situation, hvor Norden i almindelighed og Danmark i særdeleshed var direkte truet med militært angreb fra Nazityskland, rejste til Lund og i en tale slog tanken om et eventuelt fælles forsvar mod denne tyske nazitrusel i stykker med den ramsaltede bemærkning, at Danmark

ikke skulle være Nordens lænkehund mod syd. Disse lyriske erklæringer om Nordens fællesskab og om nødvendigheden af og muligheden for en nordisk forsvarsunion afgives af de samme partier, som før krigen absolut ikke under nogen omstændigheder ville være med til at forberede noget som helst forsvar mod den trusel om militær aggression fra Tyskland, som man vidste var for hånden. De afgives af de samme partier, som den 19. januar 1940 mødte her i folketinget i selskab med Valdemar Thomsen fra bondepartiet — det halv- eller trekvartnazistiske parti — og fremlagde et forslag til beslutning sålydende:

„Folketinget beslutter at udtale, at man fra alle sider i det danske folk er enig om, at landets neutralitet skal opretholdes, og at de midler, der rådes over, om fornødent skal anvendes for at hævde og værne rigets fred og uafhængighed, og tilsiger ministeriet sin støtte i arbejdet herfor.“

Dette kom disse samme partier og foreslog den 19. januar 1940. Beslutningen om med alle midler at værne Danmarks selvstændighed blev vedtaget enstemmigt af folketinget; derpå blev den anbragt i et eller andet godt skjult arkiv i statsministeriet, udenrigsministeriet eller krigsministeriet, jeg ved ikke hvor, og regeringen undlod at foretage det allerringeste for, at nogen omsatte beslutningen i praksis. Da man otte dage før den 9. april fik konkret besked fra Berlin om, at nu kom det tyske angreb, nu ligger den tyske transportflåde parat i Stettin og andre østersøhavne, nu er en 60 km lang motoriseret tankkolonne på vej mod den danske grænse gennem Holsten, lagde regeringen også dette i arkiverne og undlod at foretage sig det ringeste. Ja, den foretog sig det, at den fjernede de sværeste våben fra Sønderjylland og lod sønderjyderne forsøge med 89-geværer og rekylgeværer at bekæmpe de fremstormende tyske tanks, hvorefter den efter to timers forløb afblæste det hele og sluttede overenskomst med okkupationsmagten. Man må undskyldte mig, men når de samme partier, der dengang talte så stærkt, som de gjorde, for Danmarks selvstændighed, og som optrådte således før krigen, nu taler om, at vi må have et nordisk forsvarsforbund til fordel for Danmark, imponerer det ikke. Sporene skræmmer.

Til al denne tale om de nordiske folks fællesskab vil jeg sige, at jeg tror, de nordiske folk har et fællesskab og ønsker et samarbejde, men jeg ved også, at de givne nordiske stater, vi har at operere med — og det er faste, konkrete begreber —, har

[Aksel Larsen.]

vidt forskellige politiske, økonomiske og strategiske interesser, og hvis man ikke vil se dette, men forsøger at komme uden om det ved at tale lyrisk, så vildfører man folket.

Det ærede medlem hr. Bornholt mindede om 1864. Det ærede medlem burde vide, at det, der skete i 1864, var, at en regering, som øjensynlig var lige så letsindig, som regeringen og de fem partier er i dag, lagde Danmarks situation således til rette, at angrebet på Danmark måtte komme, at krigen måtte komme, og man gjorde det i tillid til, at man fra Sverige ville få en hjælpehær på 25 000 mand under anførsel af den svenske kronprins. Krigen, som den daværende nationalliberale regering ligefrem havde stræbt efter, kom, og måske kom der et par svenske studenter frivilligt og kæmpede ved Dannevirke eller Dybbøl, men det var al den hjælp, vi fik fra Sverige.

Og i 1941—42, hvordan gik det dengang? Danmark opgav praktisk talt uden sværdslag efter ikke at have forsøgt at forberede noget forsvar. Norge havde ikke forsøgt at forberede noget forsvar, men forsøgte at forsvare sig; det mislykkedes. Sverige ordnede sig med Tyskland, således at Tyskland kunne sende tropper, våben og ammunition pr. jernbane igennem Sverige for at nedkæmpe den norske modstand, og da dette vakte stor utilfredshed hos det svenske folk, erklærede den svenske regering: så må vi ordne det således, at transittogene fremtidig kun kører om natten, for når folk ikke ser dem, kan de jo ikke blive irriterede!

Jeg siger ikke dette for at skabe nogen modvilje mod det svenske folk, og jeg ved, at transitkørslen ikke var i overensstemmelse med det svenske folks mening, men man skal crindre sig disse historiske realiteter, ikke se forbi noget i dag, og så skal man ikke komme her og fortælle, at et nordisk forsvarsforbund ville skabe nogen som helst sikkerhed, hvis Danmark var truet. Der er netop i dag i bladene citeret en artikel fra det svenske „Dagens Nyheter“. Dette temmelig betydende svenske blad erklærer vendt til den danske offentlighed følgende:

„I redelighedens og fællesskabets navn må der her uden yderligere udsættelse gives bestemte oplysninger.“

Man siger i artiklen videre:

„Den danske offentlighed er blevet fyldt med forsikringer om den svenske hjælps effektivitet. Blev det danske folk klar over, at hjælpen hovedsageligt skulle

bestå i luftværn til København og i en planlagt retræte af de danske stridskræfter til Sydsverige, vil den skandinaviske pagts konkurrenceværdi sammenlignet med Atlanterhavspagten hurtigt synke.“

Det er udtryk for et reelt synspunkt, og jeg tvivler på, at nogen af de øvrige ordførere, at nogen af tingets ærede medlemmer, at nogen minister vil stå her op og sige, at de regner med, at hvis Danmark bliver angrebet, vil Sverige sende tropper til Lolland eller Vendsyssel, eller hvor i Danmark der måtte blive brug for det.

Men lad al denne tale om det påståede skandinaviske forsvarsforbund ligge. Det er aldeles ikke det, man vil. Man er allerede kommet for skade at antyde det, selv i denne yderst friserede debat, i de taler, der blev oplæst af de forskellige aktører i skuespillet. Den højtærede udenrigsminister har sagt noget om, at de spørgsmål, vi stiller i udlandet, ikke kun skal omfatte materielle leveringer, men også sikkerhedspolitiske realiteter. Det er en almindelig formulering. Der må ligge noget bag den. Den antyder, at man absolut ikke tænker sig et isoleret og neutralt skandinavisk forsvarsforbund.

Det ærede medlem hr. Ole Bjørn Kraft har i sin tale — jeg henholder mig for en sikkerheds skyld til det referat, det ærede medlem selv har udsendt gennem Ritzau — givet udtryk for, at de konservative oprindelig har ment, at et skandinavisk forsvarsforbund burde indgå som en del af Atlanterhavspagten. Sverige ville dog ikke gå ind herpå, og det konservative folkeparti afstod da fra tanken under den forudsætning, at et skandinavisk forsvarsforbund fik en sådan tilslutning og mødte en sådan forståelse, at der ved forhandling mellem de to store vestmagter bl. a. blev sikret os våben i et sådant omfang, at en skandinavisk union kunne træde ud i livet, inden det var for sent. Ingen kan være i tvivl om, hvad det ærede medlem mente, navnlig ikke, da han yderligere i sin tale erklærede, at vi kæmpede sammen med vestmagterne under sidste krig, og derfor bør vi også forberede os på at gøre det i en kommende. Det er meget typisk, at det ærede medlem fortæller, at hans opfattelse af den sidste krig og Danmarks stilling var sådan. Det ærede medlem har tidligere i en debat her i tinget udtrykt sin harme over, at russiske tropper erobrede Berlin og knuste de sidste rester af Hitlers magtredømme. Men hvad angår, at Danmark kæmpede sammen med vestmagterne under den sidste krig, vil jeg spørge det ærede medlem, om det skete derved, at den danske regering med det

[Aksel Larsen.]

ærede medlems partis billigelse sluttede overenskomst med den tyske okkuperingsmagt, om det skete derved, at det konservative folkeparti tog afstand fra Christmas Møller, da han tilsluttede sig modstandsbevægelsen, om det skete derved, at man med det ærede medlems varme anbefaling arresterede kommunisterne, som gik forrest i modstandsbevægelsen?

Det ærede medlem hr. Edvard Sørensen kom under debatten her for skade at sige, at et nordisk forsvarsforbund er i Vestens interesse. Dermed har det ærede medlem, måske mod sin vilje, erklæret, at det er ikke et forsvarsforbund, det drejer sig om, men det drejer sig om at lave noget, som er i vestmagternes interesse. Så skal man holde op med at sige, at det, man vil, er et rent skandinavisk forbund.

Desuden har der været en hel del avis-polemik. Jeg erindrer om det ærede medlem hr. Thorkil Kristensens udtalelser i „Information“ for nogen tid siden, jeg erindrer om opråbet fra de 39 forhenværende modstandsfolk. Jeg kunne have lyst til fra denne talerstol at spørge, hvorfra de har fået de 100 000 kr., det kostede at trykke og udsende dette opråd til samtlige danske husstande. Måske skulle de 38 af de 39 tale bl. a. med Erling Foss derom. Jeg kunne i anledning af de 39s opråd have lyst til at spørge det ærede medlem hr. Frode Jakobsen og det ærede medlem hr. Per Federspiel, som er medlemmer af henholdsvis socialdemokratiet og venstre, hvordan de stiller sig til den tale, der er ført her om, at det hele kun drejer sig om et skandinavisk forsvarsforbund.

Jeg kan også henvise til regeringens artikler i „Social-Demokraten“ — det er dog vist det mest autoritative, der er kommet frem både om regeringens og om socialdemokratiets synspunkter. Jeg tænker i særdeleshed på den første artikel „Skandinaviens forsvar og Atlant-pagten“, som fandtes i „Social-Demokraten“ torsdag den 20. januar. Det er en artikel, der ganske øjensynlig dels redegør for regeringens synspunkter, dels er en appel til vestmagterne om at vise forståelse. Man siger til vestmagterne, at de må være klar over, at det vil være til deres fordel, hvis man foreløbig nøjes med et skandinavisk forbund; fordi Amerika ikke er leveringsdygtigt i krigsmateriel den første tid — men det er derimod Sverige —, vil Skandinavien i tilfælde af et angreb næppe kunne regne sikkert med en øjeblikkelig og effektiv militær hjælp fra vest. Det er en regeringsartikel, det er der ingen tvivl om.

Jeg vil gerne have bekræftet her, at det er regeringens opfattelse, at et angreb kun kan tænkes at komme på Danmark under sådanne forhold, at vi skal have hjælp fra vest. Jeg vil gerne have at vide af regeringen eller dens talsmænd her, om de virkelig regner Sovjetunionen for Danmarks fjende. I artiklen hedder det isvrigt efter de sædvanlige fraser om ubetinget skandinavisk skæbnefællesskab:

„En negativ reaktion fra vest“ — altså overfor de skandinaviske forbundsplaner — „vil jo medføre, at den skandinaviske plan strander.“

Regeringen erklærer altså, at den kun er tilhænger af det såkaldte skandinaviske forbund, hvis dette kan få velsignelse fra vest. Kan det ikke det, vil den være villig til at overveje andre ting. Med andre ord, som det ærede medlem hr. Frode Jakobsen har sagt ved en eller anden lejlighed, skal det skandinaviske forbund for regeringen og socialdemokratiet kun være en station på vejen til Danmarks indlemmelse i vest-blokken.

Endelig vil jeg henvise til, at efter at man her i København var blevet enig om en eneste ting, nemlig at man var uenig, blev man i Oslo enig om, at det ikke kunne lade sig gøre foreløbig, men at man skulle spørge sig for i London og Washington, om man under en eller anden form måtte lave et skandinavisk forsvarsforbund — som jeg forstår på den højtærede udenrigsminister — med realpolitiske garantier.

Må jeg benytte lejligheden til at gøre foresøg på at bringe nogen realitet ind i debatten fra regeringens side. Må jeg stille tre konkrete spørgsmål til den højtærede udenrigsminister, og må jeg belært af tidligere erfaringer bede ham opfatte dem nøje, som de er sagt, og ikke at glemme at besvare dem, men besvare dem konkret.

Det første spørgsmål: Hvormed motiverer regeringen sin opfattelse, at Danmark er truet af militær aggression fra øst? Det andet spørgsmål: Hvorfor skal man efter regeringens mening bede om De Forenede Staters tilladelse til at lave et påstået neutralt skandinavisk forsvarsforbund? Det tredje: Hvilke spørgsmål er det, Reventlow i London og Kauffmann i Washington skal stille på den danske regerings vegne?

Man går, som jeg sagde til at begynde med, ud fra som notorisk, som noget, der ikke behøver at bevises, men bare kan påstås, at Danmark er truet fra øst. Jeg har bedt om fra regeringsside at få en bekræftelse af denne opfattelse. Dette er absolut ikke min opfattelse, men derimod, at der intet findes,

[Aksel Larsen.]

som kan begrunde påstanden om nogen østlig eller russisk trusel.

Man har her talt om østblok; man ved, at den ikke eksisterer, men at der eksisterer en række regionale forsvarsaftaler i øst- og mellemeuropa i overensstemmelse med FN's charter, aftaler, som alle tager sigte på den situation, at de pågældende lande på ny skulle blive udsat for et tysk angreb. Andet går de ikke ud på. Mig bekendt har man ikke østfra truet Danmarks suverænitæt eller blandet sig i vore indre anliggender på nogen måde. Vor suverænitæt er kun krænket af Amerikas Forenede Stater, som har baser på Grønland, og vi ved, at de bibeholder disse baser med den danske regerings billigelse.

Må jeg henvise til Sovjetunionens og Sovjetregeringens konsekvente fredspolitik, som er kommet til udtryk på mangfoldige måder, blandt andet igennem forslagene om nedsættelse af stormagternes rustninger og om forbudet mod atomvåbenet, som Sovjetunionen fremsatte på De Forenede Nationers sidste generalforsamling, forslag, som blev forkastet, idet bl. a. Danmark stemte imod dem. Må jeg erindre om Stalins forslag om en konference med Truman til bilæggelse af stridighederne, et forslag, som vakte vild forvirring og derfor blev afvist under den påstand, at det kunne man ikke, man kunne kun tillade en konference mellem de fire stormagter. Dertil svarede Stalin, at han var meget villig til en konference mellem de fire stormagter for at få en fredelig løsning på problemerne, men fra vestmagtside har man endnu ikke reageret positivt herpå; det tyder ikke på særlig fredsvilje. Må jeg erindre om, at det, der skulle danne grundlaget for Europas tilstand efter krigen og for fredens sikkerhed efter krigen, var aftalerne i Jalta og Potsdam, som Sovjetunionen er blevet stående fast på og kræver ført ud i livet i den ånd, hvori de blev truffet, men som vestmagterne er sprunget fra.

Må jeg erindre om, at Sovjetunionen aldrig har påført Danmark krig eller truet Danmark, men derimod spillet en meget stor rolle og ydet meget store ofre i kampen for befrielsen. Må jeg overfor al denne russerskræk have lov til at anføre et norsk kronvidne, som under krigen sagde følgende:

„Russerskrækken er ikke et fænomen af ny dato. Det nye, som kom til efter den russiske revolution, var bolsjeviskrækken. Til dags dato mangler vi det ringeste bevis på, at Rusland nogensinde

har tænkt på at angribe Norge; vi savner derimod ikke beviser for, at russer- og bolsjeviskrækkelser er opagiteret af magter og kredse, som havde aggressive planer mod Rusland, beviserne er til overflod til stede i den politiske historie fra 1918 til i dag.“

Dette norske kronvidne er man måske tilbøjelig til ikke at tage alvorligt, men når jeg siger, at det er kong Håkon, der udtalte dette, kan det dog være, at det ærede medlem hr. Ole Bjørn Kraft føler trang til at tænke en lille smule over det.

Et andet norsk kronvidne, den norske udenrigsminister Halvard Lange, udtalte på en fortrolig pressekonference den 13. december 1948 følgende:

„Der er ingen tegn, som tyder på, at det vil komme til nogen krig i den nærmeste fremtid. Sovjetunionen ønsker ikke krig, og vestmagterne er ikke på langt nær færdige til at tage en krig. Der er ikke noget, som tyder på, at Sovjetunionen forbereder noget fremstød vestover. Der er ikke bygget nye dobbeltsporede jernbaner i Polen eller Østtyskland, efter det man ved. Men i den tid, som vil gå mellem vedtagelsen af Atlanterhavspagten og til Europas forsvar er udbygget, vil der blive en meget kritisk periode. Overfor en så gigantisk provokation, som Sovjetunionen nødvendigvis må opfatte en sådan pagt, kan det tænkes, at den vil slå til, før vestmagterne er blevet for stærke.“

Det har Norges udenrigsminister Halvard Lange sagt, og jeg synes, man skulle tænke lidt over det, selv om Halvard Lange handler i stik modsætning til den opfattelse, han her giver udtryk for.

Det er sagt, at det er fra Vesten, man kan vente venskabelig støtte, og det er der, der er fredsvilje; jeg tror, det var det ærede medlem hr. Jørgen Jørgensen, der udtalte sig meget kraftigt i den retning. Det ærede medlem sagde, at der var ingen tvivl om de vestlige demokratiers fredsvilje. Det er antagelig derfor, at Holland laver krig i Indonesien midt under en våbenstilstand, det er antagelig derfor, at England forsyner araberfyrsterne med våben og krigsmateriel til krigen i Palæstina. Det er antagelig derfor, at Amerika vil levere krigsmateriel og penge til den græske fascistregering. Det synes nu at være således, at det er i den såkaldte vestlige verden, der er krig, men ikke i den østlige. De Forenede Stater forbereder sig øjensynlig på krig, de har baser snart sagt over hele jordkloden, angivelig til deres forsvar. De har baser på Grønland

[Aksel Larsen.]

og i Japan, men de har dem også i Grækenland og Tyrkiet, tæt op ad Sovjetunionens grænser. Jeg beder ærede medlemmer tænke på, hvad der ville ske, hvis Sovjetunionen bare ønskede at indrette baser på Ålandsøerne. Så ville der komme et hyl om, at disse baser ikke skal tjene til noget forsvar af Sovjetunionen, men til at angribe Chicago og San Francisco. Men Amerika har sine forsvarsbaser tæt op ad Sovjetunionens grænser, tusinder og atter tusinder af kilometer borte fra Amerika. Nej, hvis der truer krig og aggression, er det fra den vestlige verden og ikke fra den østlige.

Det er nødvendigt i denne debat at regne med Marshallplanen. Som jeg dokumenterede under folketingsdebatten den 1. juli 1948, bygger Marshallplanen på en amerikansk lov, hvori det udtrykkelig siges, at den skal administreres som et værktøj for Amerikas udenrigspolitik, og hvis noget land, der modtager Marshallhjælpen, ikke indstiller sig på at tjene Amerikas udenrigspolitiske interesser, kan Marshallhjælpen indstilles. Jeg har i allerhøjeste grad et indtryk af, at man har så travlt med at snakke om vestblok og sikre sig Amerikas sanktion, fordi man, på grund af at man er gået ind på Marshallplanen, simpelthen er under et økonomisk tryk.

Enhver erfaring, vi har her i Danmark, siger os, at alliancedeltagelse og oprustning ikke giver sikkerhed. Der var lande, der før krigen stode på, at hvis de gik i alliance med vestmagterne, var de sikre. Men vi så, hvordan det gik i München, da Tjekkoslaviet blev slagtet, da England og Frankrig i stedet for at værne Tjekkoslaviet sluttede en overenskomst med Hitler om, at hvis han ikke ved militære midler alene kunne ordne Tjekkoslaviet, skulle de komme ham til hjælp. Hvis man går ind i nogen form for vestblok — og denne skandinaviske alliance, som der her tales så kønt om, skal jo tænkes som et led i vestblokken —, vil det forstærke vestmagternes krigspotential, og det vil automatisk betyde større krigsfare, men med Danmark i den forreste front. Vi har jo vor beliggenhed ved Østersøens indløb, og medens man formodentlig i Chicago og San Francisco kan være temmelig trygge, kan vi altså være forbedrede på, at udløses den krig, masser af amerikanske statsmænd har agiteret for og krævet, og Danmark er med i deres blok, bliver det os, det først og fremmest kommer til at gå ud over. Vi afviser dette, og vi siger derfor noget lignende som et medlem af

det franske akademi, Etienne Gilson, har sagt i det officøse franske blad „Le Monde“:

„Man tilgive os, at vi mangler begejstring for blot at være et led i den kæde, som De Forenede Stater så øjensynligt søger at lægge uden om Sovjetrusland. Så fordærvede er vi endda, at vi ikke nærer noget ønske om, at man anbringer os i samme situation som i 1939; skal vi i morgen have en amerikansk verdenskrig, så skal avantgardens yderste spids hverken være fransk eller engelsk og endnu mindre tysk. Nu er det De Forenede Staters tur.“

Jeg synes, man herhjemme skulle sige noget lignende.

Må jeg tilføje et par ord om de praktiske følger af den politik, man har indledet og konsekvent stræber efter at føre igennem, og som man ikke vil debattere offentligt, men kun komme med forbeholdne udtalelser om her. Foruden at den bringer krigsfare, og krigsfare først og fremmest for Danmark, får den sine praktiske følger: alliancedeltagelse og oprustning koster penge. Det ærede medlem hr. Poul Hansen (Kalundborg) har på et møde i sin valgkreds i efteråret til stor forundring for de fremmødte sagt: at om Danmarks kommende militærordning skal koste 300 mill. kr. eller 400 mill. kr., må man se stort på, for hvad der skal til, skal til.

Vi ved, at forsvarsministeren sammen med de militære sagkyndige opererer med planer om, at der alene til militære anskaffelser i løbet af de nærmest kommende år skal anvendes ca. 2 milliarder kr. Størstedelen af disse anskaffelser af militært materiel skal foretages i udlandet — dertil skal vor sparsomme valuta bruges. Hvem kommer til at betale det? Det danske folk. I tilfælde af at krigen kommer, kommer folket ved at bære krigens byrder og lidelser til at betale det porcelæn, regeringen og de fem partier er i færd med at knalde. Og under alle omstændigheder kommer befolkningen, selv om der ikke bliver krig — og personlig tror jeg fortsat, at krigen undgås —, til at betale byrderne ved den vanvittige oprustning, der nu planlægges. Og så bliver der ikke tale om skattelettelse, men om skatteforhøjelser.

Forøvrigt har Marshallplanens øverste administrator, Hoffman, sagt noget meget interessant, som er gengivet i aviserne til morgen, og som man skal lægge mærke til, nemlig at de lande, som modtager Marshallhjælp, må indstille sig på for det første kun at iværksætte arbejder, der kan

[Aksel Larsen.]

balancere — det vil altså sige, at man ikke må iværksætte beredskabsarbejder, som koster statskassen penge —, og for det andet må indrette sig på at få nogle højere skatter, så statsbudgettet kommer til at se noget bedre ud. Det er et krav i henhold til Marshallplanen, men det passer som en knytnæve til et blåt øje til hele den alliance- og oprustningspolitik, man her vil føre Danmark ind i.

Jeg tror, vore meget rejsende ministre i stedet for at foretage så mange rejser til Karlstad og Uddevalla, til Stockholm og Oslo, skulle foretage en adskilligt kortere rejse, f. eks. besøge et par arbejderhjem i København og undersøge, hvordan arbejderlønningerne står i forhold til priserne, og hvor store skatterne er. De skulle foretage en ganske kort rejse — de kan endnu gøre det relativt billigt med spurvognen, for spurvognstaksterne er jo endnu ikke sat i vejret i København — ud til kontrolstedet i Ingerslevsgade og snakke med de arbejdsløse. Vi høster i øjeblikket Marshallplanens første frugter gennem forøget arbejdsløshed og dermed meget store lidelser for en del af den arbejdende befolkning, men vi kommer yderligere til at høste dens frugter, hvis man laver en oprustningspolitik i den målestok, man ganske åbenlyst planlægger, og værst bliver det, hvis man fører Danmark ind i krigen.

Vi er af den opfattelse, som er tilkendegivet af en dansk politiker for godt og vel et år siden, da han i radio sagde følgende:

„Vi skal overhovedet ikke placere vort land i nogen blok. Vi er medlemmer af De Forenede Nationer og skal der gøre vor pligt som nordisk land.“

Nu ved jeg godt, at de, der hører et sådant citat, straks vil tænke: det må være en modbydelig fædrelandsløs kommunist, der har sagt noget sådant, og det kan man ikke tage hensyn til. — Jeg skal, for at forebygge enhver misforståelse, oplyse, at dette blev sagt af den højtærede statsminister, det ærede medlem hr. Hans Hedtoft, i radioen den 30. januar 1948. Det sagde man dengang til folket. Regeringen og statsministeren har ganske øjensynligt siden skiftet mening. Jeg tror ikke, folket har det; vi kommunister har det heller ikke, og derfor modsætter vi os den blokpolitik, alliance-

politik og oprustningspolitik, som regeringen og de fem partier er så skønt enige om, og som foruden at forøge krigsfaren vil medvirke til at forværre kårene for den arbejdende befolkning i Danmark.

Viggo Starcke: Friheden er i fare. Der hersker en stor utryghed i befolkningen både overfor forholdene inden for landets grænser og — i særdeleshed — overfor forholdene udenfor landets grænser. I mørke og på gader tør man snart ikke gå af frygt for tyve, af frygt for røvere og landsforrædere, og udadtil tordner skyerne op både imod øst og imod vest og truer med et sammenstød, som kan blive farligt for de nordiske stater.

De Forenede Nationer, som blev skabt for at skabe samarbejde og tryghed for freden mellem folkene, ser vi fra vor side stadigvæk hen til med tillid, men det er en tillid, som mere sigter ud i fremtiden end på den nuværende situation. For hvis man vil se realistisk på det, må De Forenede Nationer i dag som sikkerhedsorgan siges at være en akademisk abstraktion uden effektivitet. Derfor er det naturligt, at man indenfor De Forenede Nationers rammer søger at opbygge regionale pagter, således som De Forenede Nationer forudsætter.

Der tales i Norden om sikkerhed. Jeg tror, det er rigtigt at se i øjnene, at sikkerhed eksisterer ikke. Det, der skal foregå, er en afvejning af større eller mindre risici. Formålet for de nordiske nationer er at bevare freden, og formålet med et nordisk samarbejde skulle være at styrke freden og at søge at bevare neutraliteten — hvis freden ikke kan bevares —, når krigen kommer.

Imod øst har vi kommunismen. Imod øst har vi diktatur i form af proletarietets diktatur. Imod øst har vi kapitalisme i form af statskapitalisme. Imod øst har vi monopolisme i form af statsmonopolisme. Ser man på et landkort, en globus, og ser på de vældige landstrækninger, Sovjetrusland behersker, og som har været i drift som en fremadskridende lavamasse siden den sidste krig, så får man et billede af, at de vest-europæiske stater efterhånden er blevet en randzone på denne landmasse.

Indenfor Sovjetrusland er der over hun-

[Viggo Starcke.]

drede folkeslag samlet, og Sovjetrusland holder 12 europæiske folkeslag under sit herredømme. Hvis man udelukkende ser på de landgeografiske grunde, de geopolitiske grunde, må man indrømme, at der er en vis basis for at overveje de interesser, som skulle binde vesteuropa og østen sammen. Dertil kommer, at Sovjetrusland står med et stort krigsberedskab, og at det har meget levende og aktive femtekolonner i andre lande. Østblokken er en realitet, men det ligger sådan for de nordiske landes vedkommende, at rent racemæssigt, rent folkeligt, historisk og ideologisk er der ingen nær tilknytning mellem Norden og østblokken, og i befolkningen er det sådan, at et overvældende flertal ville vende sig mod en tilslutning dertil.

Den ærede ordfører for det kommunistiske parti spurgte, om Danmark følte sig truet. Danmark føler sig ikke truet af Rusland, men Danmark føler sig foruroliget over de danske kommunisters aktivitet. Danmark føler sig foruroliget over den ærede ordførers aktivitet, som man ikke altid kan se tjener Danmarks interesser. (*Aksel Larsen*: Er det derfor, vi skal have alliancer?). Det ærede medlem hr. Aksel Larsen arbejder meget kraftigt for sit lands interesser, men der er grund til at spørge, hvilket land det er, der er hans. (*Aksel Larsen*: Danmark).

Imod Vesten ligger forholdene anderledes end imod Østen. Imod vest har vi samarbejde, mod vest har vi frihed, mod vest har vi kapitalisme i form af privatkapitalisme, og mod vest har vi monopolisme i form af privatmonopolisme. Der har mod vest fundet en stor demobilisering sted i de første år efter krigen. Store landområder er blevet sat i frihed, og ser man på en globus, så vil man se, at havet er det, der binder den vestlige verden sammen, således at de oceanopolitiske grunde i høj grad knytter Skandinavien til den vestlige verden. Foruden disse grunde findes der et nært samarbejde mellem de engelsktalende folk og de nordisktalende folk, i deres race, i deres historie, i deres folkelige forudsætninger, i deres ideologi, i deres sociale, politiske og religiøse institutioner.

Jeg vil gerne bede om tilladelse til et kort citat. Det er Englands største nulevende historieskriver, professor George Macaulay Trevelyan fra Cambridge universitet som i et forord til Toyne's „The Scandinavians in History“, som kom for nogle måneder siden, siger følgende:

„Vi er alle klar over vort slægtskab med dem, den gæld vi står i i fortiden og vor

lighed med dem i nutiden. Vi er sandelig blod af deres blod og ben af deres ben.“

Det er meget kraftigt sagt, og jeg tror, at det er noget, som giver basis for visse følelsesmæssige forudsætninger.

Midt imellem den østlige verden og den vestlige verden ligger de tre nordiske lande, ret små nationer, nationer, som føler sig foruroliget over den internationale spænding. Det største af de nordiske lande er Sverige, og Sverige har fra naturens hånd ret gunstige betingelser for et forsvar, og Sverige har desuden et værn af betydelig effektivitet. Dertil kommer, at Sverige gennem to verdenskrige har haft den erfaring, at landet har kunnet holdes udenfor krigen og holde sig neutralt. Endelig ligger Sverige således, at det med sit ansigt op til den botaniske bugt og Finland og med den gamle sympati, der eksisterer mellem Sverige og Finland, føler sig forpligtet overfor Finlands skæbne. I Sverige er der en stærk kærlighed til demokrati, til frihed, og en stærk modvilje imod diktatur. Alle disse ting tilsammen gør, at Sverige er indstillet på et skandinavisk samarbejde, men at det kun ønsker et skandinavisk samarbejde, men ikke samarbejde med nogen anden større magtblok.

Norge har fra naturens hånd usædvanlig gunstige betingelser for et forsvar, men det mangler et militært værn. Det norske folk har oplevet den tyske besættelse og terrorregimentet og ønsker ikke en gentagelse. Det norske land ligger med hele sin lange forrevne vestkyst op til Atlanterhavet. Den store norske flådes tonnage besøger disse farvande. Det norske folks frihedsfølelse og dets store selvstændighedsfølelse er store værdier i folket, og det norske folk har store interesser i et skandinavisk samarbejde, men føler sig også af naturlige grunde knyttet til Atlanterhavet, den vestlige verden, og har derfor også stærke vestlige sympatier.

Danmark har fra naturens hånd meget ugunstige betingelser for et forsvar, og da vi desuden også mangler et værn, er Danmark i øjeblikket isoleret, værgeløst. Vi har også oplevet den tyske besættelse, og vi må erindre, at Danmark ikke blot er et skandinavisk rige, men derved, at Grønland og Færøerne hører til det danske rige, også et Atlanterhavsrige.

Vi fra vor side ser sådan på det, at et isoleret, værgeløst Danmark ikke vil være i stand til at bygge et værn op, som har nogen effektivitet. Den effektivitet, et isoleret Danmark vil kunne opnå af et værn, vil være nogenlunde lige stor, hvad enten man ofrer 10 mill. kr. eller 20 milliarder kr. derpå. I 1807 havde Danmark en af Europas

[Viggo Starcke.]

stærkeste flåder, og dette blev årsagen til, at englænderne overfaldt os. I 1864 og i 1940 havde Danmark en af Europas svageste hære, og dette var en hovedårsag til, at tyskerne overfaldt os. Resultatet er det samme i begge tilfælde. Og hvis man skal sætte det hårdt op, kan man sige, at det eneste virkelige lyspunkt i den nuværende situation er dette, at det er galt, hvad Danmark så gør. Isoleret løber Danmark en meget stor risiko for at blive besat. Det er en fare for Danmark, det er en fare for demokratiet, og det kan ved at skabe en fristelse for en eller anden stormagt samtidig blive en fare for verdensfreden.

Således som et isoleret Danmark er stillet, er det værd at bemærke, hvad der er sagt af en af vore store statsmænd, Reventlow — ikke den nuværende ambassadør i London, men statsministeren Chr. Ditlev Frederik Reventlow —, som efter den engelske krig i 1814 udtalte følgende:

„Danmark har ikke magt til at bygge en eneste fæstning og skal heller ikke have magt dertil. Folk og lande er ikke til for at ødelægge sig selv ved fæstninger og forsvar under freden og for at slå sig selv ihjel i krigen — den forfærdelige dumhed og dette gruelige selvmord vil dog nødvendigheden engang vel lære regenterne og folkene at holde op med. Vi fik lærestreger nok heraf, forsåvidt vi i de sidste krigstider kom på slæbetov med Napoleon og fik engelskmændene i ryggen på os til at brænde os inde.“

Hvis Danmark, Norge og Sverige står sammen, er forholdene imidlertid helt anderledes. De nordiske lande er folkeligt set meget nært beslægtede. De har en tæt geografisk beliggenhed, udfylder og kompletterer hinandens gensidige strategiske interesser. Øresund og de danske farvande, som er vigtige handelsmæssige og strategiske farvande, begrænses af Danmark og af Sverige. Skagerak begrænses af Sverige og Sydnorge, og Kølen skiller og forbinder Sverige og Norge. Ligeså naturligt, som et samarbejde mellem England, Skotland og Wales har været i de sidste århundreder, ligeså naturligt vil et samarbejde mellem Danmark, Norge og Sverige være. Derfor er tanken om en nordisk defensiv neutralitetspagt opstået. Den vil skabe et større samlet skandinavisk område og derigennem give en større sikkerhed, som af nogle vurderes så højt, at den, hvis krigen kommer, skulle give Skandinavien mellem 10 og 20 pct. sikkerhed for at holde sig udenfor krigen, hvilket skønnes at være en stor

procentvis chance og den største, som man kan få. Et samarbejde mellem Danmark og Sverige og Norge vil give værnet en større effektivitet og derigennem bevirke, at en stormagt ikke bliver fristet så let til besættelse. Det vil virke præventivt, idet man må forudse, at et angreb på et af de nordiske lande, som vil drage de andre nordiske lande ind i krigen, sandsynligvis vil drage alle stormagterne ind i krigen.

Det er naturligt, at man, hvis man frygter at drukne, griber efter et halmstrå, men det vil være endnu naturligere, hvis man griber efter en redningsplanke, og tilbyder der sig en redningsbåd, så tager man sin tilflugt til den. Men det skal understreges, at selvom man kommer ombord på en bjærgningsdamper, har man ingen sikkerhed. Det drejer sig om større eller mindre risiko.

Sverige stiller sig på det standpunkt, at det ønsker et forbund, som ikke er bundet til nogen stormagt, en alliancefri alliance, som både formelt og reelt er neutral. Norge har forståelse for dette synspunkt, men ønsker desuden en vestlig forståelse. Danmark har prøvet en harmonisering og mægling, og det er lykkedes under de forhandlinger, som har fundet sted, at opnå en betydelig tilnærmelse mellem de tre nordiske landes synspunkter, uden at enighed endnu er nået.

Spørgsmålet om Atlanterhavspagten ligger ikke for i dag. Dels er Atlanterhavspagten ikke endelig udformet endnu, dels ved man intet om de garantier, en Atlanterhavspagt kan stille, dels kender man ikke de betingelser, den vil kræve, men det er en naturlig ting, at der fra dansk, fra norsk og fra svensk side ønskes informationer og orientering om, hvad Atlanterhavspagten indeholder. Men fra en orientering er der et langt skridt til forhandling, og fra forhandling er der igen et langt skridt til tilslutning. Så længe der stadig består en mulighed for at skabe den skandinaviske defensive neutralitetspagt, må alle disse muligheder stadig værnes, holdes levende. Det er i fredens og i virkeligheden også i stormagternes interesse, ikke blot i vestmagternes interesse, men også i østmagternes interesse, hvis østmagterne har en interesse i fredens bevarelse.

Denne politik har ikke været regeringens politik alene, den har været Danmarks politik. Den har været støttet af alle de fem partier i det udenrigspolitiske nævn, og den har været støttet af retsforbundets rigsdagsgruppe med undtagelse af et enkelt medlem, men da man kan sige, at det ikke egentlig er et partipolitisk spørgsmål, må

[Viggo Starcke.]

man alligevel gøre det sådan op, at den massive del af de danske politikere, af den danske befolkning, står bagved denne politik. En samling og en enighed er her af den største betydning. Man kan ikke drive udenrigspolitik alene på følelser og på tværs af fornuften. Man kan godt drive udenrigspolitik på fornuften alene, men det er farligt i det lange løb, hvis det sker på tværs af følelser. Den udenrigspolitik, som bygger både på fornuften og på følelsen, på den klare tanke og det varme hjerte, den udenrigspolitik, som er en helhed, vil i det lange løb vise sig at være den kraftigste, den sikreste og den varigste.

For retsforbundet stiller det sig sådan, at vi i henhold til vort program er tilhængere af retsværn både udadtil og indadtil, vi er tilhængere af en retshåndhævelse, men vi er tilhængere af, at værnet skal bygge på frivillig hjælp; dels mener vi, der her er tale om en menneskeret, dels mener vi, at det giver værnet større effektivitet, særlig med moderne teknik. Og vi har erfaring derfor, når man ser på frihedsbevægelsen, når man ser på det, der er kernen i den danske hær, nemlig officerskorpset, som er frivilligt, og det danske politikorps, som også er frivilligt.

Hvis der skabes en nordisk defensiv neutralitetspagt, vil det betyde forøgede økonomiske byrder, som derigennem kan frygtes at give yderligere grobund for kommunismen. Dette vil man kunne modvirke gennem større produktion og større import. Det vil være af den største betydning, hvis der fra regeringens side kan gives en garanti for arbejdsfred, så produktionen kan foregå med den største effektivitet; og det vil være godt, om disse økonomiske byrder ikke kom som en tvang, der blev lagt på det danske folk, men kom som en gave fra det danske folk ved, at vi solidarisk påtog os foruden at arbejde for den normale produktion, for forbruget, at arbejde derudover for derigennem at afholde disse økonomiske byrder, f. eks. arbejdede een time mere om dagen; andre befolkningsklasser måtte så solidarisk og parallelt dermed bære tilsvarende byrder. Da dette er et spørgsmål, som angår hele det danske folks ve og vel, hele det danske folks kød og blod, mener retsforbundet, der repræsenterer ca. 100 000 vælgere, og som mener at have tilslutning dertil i meget store dele af det danske folk, at dette spørgsmål, inden det endelig afgøres, bør lægges ud til en folkeafstemning. Jeg tror, at det danske

folk vil føle, at det er folket selv, der må have det endelige ord i denne sag.

Der er mange af disse problemer, som må behandles med varsomhed. Det siges, at forsigtighed er en borgmesterdyd, men det er også nødvendigt at tale sandhed, og man må sige, at oprigtighed er en ministerdyd.

Med den frygt, der ligger over menneskene, opstår uvilkårligt det spørgsmål: hvad kommer krig egentlig af? Er det på grund af menneskenes ondskab eller på grund af menneskenes dårskab? Jeg tror ikke, årsagerne er så vanskelige at finde, fordi man ganske simpelt kan læse sig til dem i fredstraktaterne. I fredstraktaterne står altid, hvad den tabende part skal stå til den sejrende part, og det har op igennem historien indtil trivialitet næsten altid været jord og handelsprivilegier. Noget af det, der skiller nationerne og folkeslagene fra hinanden, er alle de skranker, barrierer og jerntæpper, menneskene selv skaber i en tid, da hele den moderne teknik og hele den moderne samfærdsel viser hen imod en samarbejdende verden. Hvis menneskene ikke vil dette samarbejde med det gode og fjerne de skranker, de selv har bygget op, så kommer krigen, fordi naturens kræfter er sådan, at den siger: hvis I ikke vil med det gode, så skal I med det onde.

En af de klareste militærhjernener, som vor tid har, er vistnok supreme commander, general Eisenhower. Jeg vil gerne have lov til at citere et par ord. Han skriver i sin bog „Korstog i Europa“:

„Militært beredskab er ikke nok. Kommunismens brændende fortalere forstår at vinde terræn, hvor mennesker behandles uretfærdigt. Ideologien appellerer ikke til italieneren eller franskmænden eller sydamerikaneren som sådan, men til mænd, der er blevet desperate, fordi de mangler de almindeligste livsforhold. I den retning har kommunismen muligheder for at vinde indpas alle vegne. Overalt, hvor befolkningens utilfredshed bundes i undertrykkelse eller fattigdom eller sultende børn, vil kommunismen formå at inddræbe en offensiv, som våben ikke kan standse. Utilfredsheden kan udvikle sig til revolution og revolution til socialt kaos. Det endelige resultat bliver diktaturet. Imod en sådan taktik er det håbløst at have tiltro til militær overlegenhed.“ Og general Eisenhower fortsætter:

„Hvis alle tilhængerne af demokratiet ikke i tide beviser deres almene forståelse af, at menneskets frihed står på spil,

[Viggo Starcke.]

hvis den kommunistiske fanatisme får overtaget, hvis de ikke møder de kommunistiske legioner med et frivilligt fælles mål, selvom det måtte betyde, at visse nationale fordomme skulle ofres, og fremfor alt, hvis de ikke borteliminerer kommunismens tiltrækningskraft for de sultende, de fattige og de undertrykte ved at iværksætte praktiske og aldrig svigtende foranstaltninger til at tilintetgøre de sociale og økonomiske samfundsskavanker, der altid har fået mennesker til at bekæmpe mennesker, ja, da vil der stadig blive færre områder, hvor friheden blomstrer.

Se, det er en meget betydningsfuld udtalelse, fordi forsvaret mod den femte kolonne efter general Eisenhowers mening åbenbart er den vigtigste del af forsvaret. Vi har fra vor side altid hævdet, at kommunisme og socialisme ikke er en sygdom. Det er en komplikation til en sygdom, en meget farlig komplikation, men dobbelt farlig, fordi sygdommen ligger i demokratiet, i mangler ved vort nuværende demokrati, som har skabt fattigdommen, bolignøden og arbejdsløsheden. Hvis vi gennem sociale reformer afhjælper disse mangler, udrydder fattigdom, bolignød og arbejdsløshed, så bliver der ikke en eneste kommunist tilbage i Danmark bortset fra et par enkelte medlemmer i denne sal. Det vil være letsindigt ikke at løse det sociale problem. Demokratiet må bringe orden i sit eget hus, demokratiet må feje for sin egen dør, demokratiet må rydde op i sin egen kælder.

Demokratiets livsberettigelse er friheden, og skal man ikke have lov til at tro på friheden i demokratiet, hvor skal man så? Menneskene foretrækker frihed, og kommunisterne ved det, ellers ville de ikke have hejst jerntæppet ned, for at man ikke skulle se, hvordan friheden er i den vestlige del af verden; ellers ville de ikke have hejst jerntæppet ned, for at man ikke skulle flygte fra paradiset. Demokratiet i den vestlige verden har været en frihed til at tænke og til at tale, og denne frihed var så betydningsfuld, at det var den, der skabte den moderne videnskab og teknik, det var en frihed på det intellektuelle område og en frihed på det religiøse område, men det blev aldrig udstrakt til at være en frihed på det sociale og det økonomiske område. Sådan som de vestlige demokratier har været bygget op, skabte de samfundsforhold, hvor nogle få kunne samle sig fyrstelige rigdomme, men hvor trældom og proletariat levede under

skyggen hos store dele af befolkningen. Man har i den vestlige verden både for den sidste krig og efter den sidste krig lagt bandelen i trældom, lagt vareudvekslingen under stavnsbånd, bundet trafikken. Det har forøget fattigdommen, og det har skabt den økonomiske nationalisme, og det var i proletariatet, som blev skabt i demokratiet, at vreden mod rigdommen, at kommunismen, socialismen og Karl Marx opstod.

Vi gør vel i at huske på, at mod øst, hvor vi i dag ser kommunismen, er Rusland den eneste stat i verden, som kan tillade sig i det lange løb at have kommunisme og stats-socialisme, fordi det fra naturens hånd har enorme ressourcer, fordi det har en meget tynd befolkning, en befolkning, der er nøjsom som kinesere, og som i århundreder har været vant til at leve under tugt.

Men hvis man ser mod vest, kan man spørge: Hvad var det, der drog nybyggerne til Amerika i sin tid? Det var to ting. Det var frihed og adgang til jord. Derovre kunne unge mænd få mulighed for at skabe sig en virksomhed og et hjem, og det var disse nybyggere, der byggede det moderne Amerika op og gjorde det godt.

Man kan stille et spørgsmål til: Hvad er det, der har skabt det moderne Amerikas styrke, United States, som består af 50 stater? I den amerikanske konstitution har den enkelte stat lov til at indrette sit skolevæsen, sin kirkelovgivning, sit vejvæsen og sine folkedanse som den vil, men der er een ting, den ikke har lov til, den har ikke lov til at lægge de andre nordamerikanske staters handel og trafik hindringer i vejen. Hvis Amerika ville tillade de enkelte stater ligesom Europa at bygge toldbeskyttelse op staterne imellem, så ville Amerika meget hurtigt synke ned på Europas stade, og hvis Europa ville følge Amerikas eksempel, ville vi meget hurtigt komme op på Amerikas styrke.

Det skal slås fast, at det er en fjendtlig handling at spærre fredelige nabonationer ude fra handel. Det skal slås fast, at det er farligt at skabe et centraliseret statsstyre, der gør befolkningen føjelig, uselvstændig og disponeret for kommunismen, som skaber administrative organer, der lige er til at overtage. Det skal slås fast, at det er dårligt demokrati, der taler vest, men handler øst.

Norden er i farezonen, Danmark ligger på en udsat post, derfor er et resolut og realistisk initiativ på sin plads, og vil ikke andre gå i spidsen, så har Danmark pligt til at gøre det. En nordisk pagt vil kunne samle hovedmassen af alle tre folk, og samarbejdet udadtil og indadtil vil være vær-

[Viggo Starcke.]

difuldt, men som general Eisenhower siger det: et militært beredskab er ikke nok. Kommunismens brændende fortalere forstår at vinde terræn, hvor mennesker behandles uretfærdigt. Lad os derfor behandle menneskene retfærdigt.

Udenrigsministeren (*Gustav Rasmussen*):

Jeg vil først gerne takke de ærede ordførere, som i deres udtalelser gav udtryk for tilslutning til og forståelse af den politik, som regeringen fører på det område, der er til drøftelse i dag. Den redegørelse, jeg i formiddags havde lejlighed til at fremsætte, var en besvarelse af den stillede forespørgsel om de stedfundne forhandlinger angående et skandinavisk militært samarbejde. De fleste af de ærede ordførere har holdt sig til dette emne, og jeg har derfor kun anledning til at fremsætte nogle enkelte bemærkninger til deres udtalelser.

Det ærede medlem hr. Ole Bjørn Kraft kom med en bemærkning om, hvem der først tog initiativet, hvem der først rejste det fremsatte ønske om parlamentarisk medvirken i de nordiske møder. Må jeg dertil sige, at jeg måske nok har gjort mig skyldig i en fejl, når jeg gav indtryk af, at det ærede medlem hr. Bertel Dahlgaard rejste tanken inden det ærede medlem hr. Ole Bjørn Kraft. Jeg beklager, at jeg ikke har været fuldtud klar over de historiske datoer i denne sammenhæng; det har ikke været min mening at undertrykke nogen af de ærede medlemmer, og jeg husker, at jeg ved tidligere lejligheder har nævnt de ærede medlemmers navne i denne sammenhæng i omvendt orden.

Det ærede medlem hr. Ole Bjørn Kraft var i sin tale inde på en udvikling om Danmarks stilling som vestmagternes allierede under krigen, da mange danske kæmpede på deres side, og det ærede medlem nævnte SHAEFs, den vestallierede overkommandos forberedelser med henblik på Danmarks befrielse. Disse udtalelser vil jeg ikke på nogen måde modsige, men jeg vil gerne gøre den tilføjelse, som det ærede medlem ikke gjorde, at jo også Sovjetunionen kæmpede på samme side, og at vi også var Ruslands allierede. Når vi her taler om udenrigspolitik, kan man heller ikke helt se bort fra Danmarks og Sovjetruslands beliggenhed.

Jeg var glad over at høre det ærede medlem sige, at han var enig i bestræbelserne for at tilvejebringe skandinavisk enighed om et forsvarsforbund, ja, at han kunne give sin begejstrede tilslutning til denne

tanke, men han stillede den betingelse, at Danmark ikke derved måtte sætte venskab med sine virkelige venner over styr. Det ærede medlem hentydede i denne sammenhæng til Danmarks stilling i det tilfælde, at de skandinaviske bestræbelser mislykkedes. Må jeg derom have lov at bemærke, at hvis bestræbelserne for at hidføre en skandinavisk forsvarsunion skulle bryde, så står vi dér, hvor vi stod, da denne regering trådte til. Jeg beder det ærede medlem være overbevist om, at regeringen ikke agter at føre en politik, der sætter det gode forhold til fremmede magter, som vi står i venskabsforhold til, over styr, men regeringens politik er bestemt af hensynet til Danmarks interesser, og dette hensyn må altid være det afgørende.

Det ærede medlem hr. Aksel Larsen betegnede drøftelsen i dette høje ting i dag som en teaterforestilling og beskyldte de ordførere, der havde haft ordet før ham, for at tjene ikke Danmarks, men vestmagternes interesse. Jeg skal ikke gå nærmere ind på det ærede medlems karakteristik; i alt fald forekom det mig, at det ærede medlem hr. Aksel Larsen, hvis hans karakteristik er rigtig, spillede den østlige hovedrolle.

Det ærede medlem nævnte en lang række vidt forskellige og for mig at høre temmelig usammenhængende historiske kendsgerninger, iblandet påstande, der ikke havde nogen umiddelbar tilknytning til det emne, der isøvrigt er til drøftelse. Men når det ærede medlem nævnte som en betragtning, der talte imod en nordisk forsvarsunion, at Sverige i 1864 ikke hjalp Danmark, bortset fra nogle frivillige, så forekommer det mig ikke, at denne betragtning kan anføres som et gyldigt argument mod et nordisk forsvarsforbund, for i 1864 var Sverige jo ikke forpligtet til at hjælpe Danmark. Den store forskel er nu, at Sverige netop har tilbudt at påtage sig en sådan forpligtelse.

I denne sammenhæng nævnte det ærede medlem hr. Aksel Larsen en artikel i det svenske blad „Dagens Nyheter“, som er citeret i de danske blade i dag. Der står i denne artikel, at den danske offentlighed har aldrig fået at vide, hvor begrænsede de svenske løfter er om militære præstationer under et eventuelt skandinavisk forsvarsforbund; tværtimod er den danske offentlighed blevet fyldt med forsikringer om den svenske hjælps effektivitet; blev det danske folk klar over, at hjælpen hovedsagelig skulle bestå i luftværn til København og i en planlagt retræte af de danske strids-

[Udenrigsministeren.]

kræfter til Sverige, ville den skandinaviske pagts konkurrenceværdi, sammenlignet med atlantehavspagtens, hurtigt synke.

Enhver, der har blot noget kendskab til, hvad der er foregået i den senere tid, vil vide, at fremstillingen i denne artikel er urigtig. Der nævnes ikke, at der i tilfælde af et nordisk forsvarsforbund nødvendigvis også må blive tale om samvirken mellem landenes flåder, og der nævnes navnlig heller ikke, at den forpligtelse, som den svenske regering har været villig til at pålægge Sverige i et skandinavisk forsvarsforbund, er en ubetinget forpligtelse til at gribe ind i krigen, hvis et af de tre nordiske lande angribes. Iøvrigt har den svenske statsminister selv taget afstand fra de udtalelser, jeg tillod mig at citere.

Jeg synes, at det ærede medlem hr. Aksel Larsen selv leverede bevis for, at han ikke havde indstuderet sin rolle i dag med tilstrækkelig omhu. Han fremsatte en bemærkning om, at jeg havde sagt noget om, at vi skulle drøfte de sikkerhedspolitiske realiteter. På den måde kan man jo ikke polemisere, når forholdet er det, at jeg i nogle få linier har citeret den norske regerings opfattelse og anført, at det var den norske regering, der ønskede at drøfte de sikkerhedspolitiske realiteter, som den norske udenrigsminister udtalte i stortinget den 3. februar.

Derefter gik det ærede medlem over til en indgående eksamination af mig, idet han stillede en række spørgsmål, som han forlangte svar på. Nogle af spørgsmålene forekom mig at være stillet i en form, der minder om det gamle spørgsmål: Er De holdt op med at tærsk Deres kone? Hvis man svarer ja, indrømmer man, at man har pryglet hende; hvis man svarer nej, indrømmer man, at man stadigvæk prygler hende. Dette gælder f. eks., når det ærede medlem spørger: Hvorfor bede Amerika om tilladelse til at lave et neutralt forsvarsforbund?

Det ærede medlem spurgte, om regeringen regner Sovjetunionen for Skandinaviens fjende. Dertil kan jeg i fuldt alvor sige, at det gør vi virkelig ikke, og hvad særlig Danmarks forhold til Sovjetunionen angår, er det upåklageligt og venskabeligt og har længe været det.

Det ærede medlem stillede et spørgsmål om, hvormed regeringen motiverede sin opfattelse af, at Danmark er truet af militær aggression fra øst, i hvilken sammenhæng det ærede medlem mindede om, at Sovjetunionen selv havde afsluttet en række traktater med andre lande, rettet mod angreb. Danmark føler sig ikke truet af Sovjetunio-

nen, men Danmark lever under samme risiko som andre af Europas mindre stater.

Endvidere spurgte det ærede medlem, hvilke spørgsmål grev Reventlow og ambassadør Kauffmann skulle stille i London og Washington på regeringens vegne. Ja, det synes jeg ikke er vanskeligt at forstå efter den redegørelse, jeg fremsatte i formiddags; de skal forklare, hvorfor man i Danmark anser det skandinaviske forbund for den ønskeligste løsning, og de skal forhøre, om det er muligt at få de våben, som vi ikke selv har og ikke selv kan producere. Vi har jo i Danmark selv nogen våbenproduktion og har købt våben enkelte steder i udlandet, og vi har, som det ærede medlem muligvis husker, tidligere to gange stillet forslag i Moskva om at sende en dansk militærkommission til Sovjetunionen med henblik på erhvervelse af våben; men det fik vi dengang ikke tilladelse til. Det er derfor ikke så overraskende, at man nu undersøger, om det skulle være muligt at få våben i det land, hvis produktion er stor.

Så sagde det ærede medlem endvidere noget kritisk om regeringens ønske om at opruste Danmark. Hvis jeg ikke tager fejl, er det ikke en forskrækkelig lang tid siden, at det ærede medlem selv var en tilhænger af dansk forsvar. Det er imidlertid rigtigt, at regeringen anser det for betydningsfuldt, at Danmark har et forsvar, et værn, afpasset efter vore forhold; det har andre lande, og for at nævne det land, hvis politik ikke ligger det ærede medlems tankegang fjernt, kunne man jo minde om, at f. eks. den militære tjenestetid i Sovjetunionen er flere år længere, end den er i Danmark, og man kunne minde om, at militærudgifterne på statens budget i Sovjetunionen er forholdsvis 10 gange så store, som de er på den danske finanslov. Jeg ved ikke, om det gør noget indtryk på det ærede medlem.

Inger Merete Nordentoft: Man agiterer for at vinde det danske folk for en skandinavisk forsvarspagt, man er endda så ivrig, at man har nedgravet meningsforskelle mellem dem, der ønsker en nordisk pagt, og dem, der ønsker Atlantpagt — alt sættes ind for at få det danske folks tilslutning til den nordiske blok.

Hensigten skinner dog igennem. Lad mig benytte det ærede medlem hr. Bomholts ord, hvormed han så åbenbart prøvede at besvære de konservative til at spille deres rolle og ikke gå udenfor ensemblet — jeg må måske citere. Det ærede medlem sagde:

„Et angreb på det samlede Skandinavien vil betragtes som et *casus belli* og auto-

Hviger Merete Nordentoft. I

matisk udløse en ny verdenskrig, selv om det ikke står på en lap papir.

Vil man da denne tredje verdenskrig? Og hvis man anser den for uundgåelig, vil man så absolut have den udkæmpet på dansk grund? Med vestmagternes garanti for Polen og Tjekkoslovakiet i 1938—39 in mente må man regne med, at Skandinavien strategisk må have kolossal betydning, hvis — som det ærede medlem hr. Bomholt sagde — et angreb skal kunne udløse en sådan katastrofe. Spørgsmålet bliver da, om ikke selve dannelsen af en nordisk blok, der forsynes med våben fra Atlantmagterne, i sig selv er nok til at udløse en tredje verdenskrig.

Af hvilken årsag vil de skandinaviske regeringer udsætte os og verden for en så frygtelig fare? Er der noget som helst, der tyder på, at en endnu frygteligere fare truer os?

Man taler om østblokken. Den har — og det vil alle politikere, der har beskæftiget sig med udenrigspolitik, indrømme — samme funktion som Beneluxlandenes aftaler i 1945 og Frankrigs og Englands aftaler i Dunkerque i 1947, nemlig i fællesskab at bekæmpe enhver fare fra Tyskland såvel økonomisk som militær. Det er næppe mere latterligt — selv for danske folketingsmænd —, at man øst for Tyskland skaber forbund af samme art. Det er den slags historiske forvanskninger, der er farlige, når et land skal træffe en så alvorlig afgørelse, som vi skal i dag. USA har i hvert fald ikke grund til at være urolig over et forsvarsforbund i østeuropa.

Vil man tage sit ansvar for fredens bevarelse alvorligt — og det må vi alle gøre —, må man koldt og klart undersøge, hvorfra krigsfaren truer verden. Der foreligger visse kendsgerninger, man ikke kan komme udenom.

Lad os se på USA og Sovjetunionen. Sovjetunionen har ingen tropper udenfor sit eget territorium, undtagen i Tyskland — USA har 360 befestede baser spredt verden over, adskillige mere end 6 000 km fra USAs eget territorium. Lad os se på USAs og Sovjetunionens tab i den sidste verdenskrig. Sovjetunionen havde 7,5 mill. faldne soldater og mere end 10 mill. civile ofre; 25 mill. blev hjemløse, og i penge er Sovjetunionens tab opgjort til et beløb af mere end 500 milliarder. USA havde 300 000 faldne soldater — et tal, der er stort nok, men dog intet ved siden af det andet —, og i USA tjente de 60 ledende finanskoncerner 52 milliarder på krigen.

Det virker med disse tal som baggrund forargeligt, når det ærede medlem hr. Bomholt taler om, at det norske folk under den anden verdenskrig lærte USAs og Englands indsats for at værne den frie verden at kende — de var jo ikke alene om denne indsats (*Afbrydelse: Jo et stykke tid!*) USA kom i hvert fald senere med end Sovjetunionen.

Nu vil man have, at vi skal sikre os mod angreb fra Sovjetunionen. Man vil have, at vi skal bruge 300—400 mill. kr. om året, man vil, at vi skal knytte os til vestmagterne og dermed slutte os til USAs aggressionspolitik og bære ved til bålet. Men når og hvor i historien har pagter og våben hindret en krig? Kunne Tjekkoslovaikiets og Polens forsvarspagter med vestmagterne hindre krigen? Nej, det kan kun et aktivt forsvar for freden.

Vi må kæmpe imod krigen. Den er ingen uafvendelig naturkatastrofe, den er menneskeværk. Churchill sagde i Metz 1946: ingen krig i verden kunne være lettere undgået end denne; vi havde blot behøvet at overholde Versaillestraktatens afrustningsklausuler og sikre os imod, at Tyskland oprustedes. Det sagde Churchill til den verden, der nys havde lidt grænseløst under en krig.

Nu overholder man heller ikke de aftaler, der er truffet i FN om nedrustning. Og hvem skal betale prisen? Det skal vi, alverdens almindelige mennesker. Det var og er de civile, der betyder noget i vor tids krig. Der skal kun få mand til at droppe bomber fra en jetjager, men der skal mange til at lave jetjagerne og bomberne. Derfor er det de civile, arbejderne, som må dræbes, hjemmene, som må ødelægges, fabrikkerne, maden, transportmidlerne, alt og alle, børn, kvinder, gamle, syge, alle dem, vi ellers arbejder for at hjælpe og beskytte. Den anden verdenskrig krævede 15 millioner faldne soldater, men den krævede 35 millioner faldne civile.

Vi må bekæmpe dem, der skaber krigen, d. v. s. dem, der tjener på krigen, de store kapitalister, der tjente 52 milliarder under sidste krig, og som i dag behersker Wall Street og den amerikanske regering.

Den norske udenrigsminister Halvard Lange sagde i det norske storting, at det ikke er nogen fælles tro på kapitalistisk udbytning, som binder os sammen med landene ved Atlanterhavet, men troen på menneskets ret til at sige sin mening frit under alle forhold.

Det er altså det, man vil styrte verden ud i en krig på. Som bekendt måtte Wallace,

[Inger Merete Nordentoft.]

da han stillede sig op, da han ønskede at kritisere den amerikanske regering, drage til Europa for at sige sin mening om amerikansk politik, fordi presse og radio i USA udelukkede ham fra at komme til orde overfor den amerikanske offentlighed. Er det dette ideal, man vil kæmpe for? Er det beskyttelsen af Franco — som i sin tid af Hitler —, vi skal kæmpe for? Er det kampen mod de jødiske børn, man reddede ud af de tyske koncentrationslejre og lovede et hjem i Palæstina, vi skal støtte? Er det kampen mod befolkningen i Vietnam og Indonesien, vi skal stå sammen med vestmagterne om? Er dronning Juliana af samme blod og sind som vi?

Hvad er det for et frygteligt hykleri? Når man vover en provokation som Atlanterhavsbløkken, kan det kun skyldes een ting: tro på egen overmagt og lyst til at vise den. En provokation kan aldrig være en sikkerhedsforanstaltning. Derfor anrår jeg regeringen for mine egne små børns skyld, for alle vore børns skyld, for alverdens børns skyld: at vi i dansk politik kæmper for freden, tager objektiv og selvstændig stilling til sagerne i FN. . . (Munterhed). . . jeg tror, at det danske folk vil glæde sig over den alvor, hvormed dets repræsentanter på tinge hører en anderledes tænkende fremsætte sine meninger i en så alvorlig sag! Der er kræfter i verden, i vestmagterne også, som vil fred med øst. Lad os støtte dem og virke for freden. Vi almindelige mennesker forlanger at leve uden at skulle se vore børn glide ud i krigens rædsler.

Funck Jensen: Da jeg føler mig overbevist om, at store dele af befolkningen uden hensyn til partifarve har et andet syn på dansk udenrigspolitik end det, der ved større eller mindre kompromisser er skabt flertal for indenfor partigrupperne, tager jeg ordet, ikke på mit partis vegne, men på egne vegne og på de vælgeres vegne, der er enige med mig, og som føler sig partiløse i denne sag og ængstelige over den måde, hvorpå regeringen og et flertal indenfor partierne indtil nu har behandlet det udenrigspolitiske og forsvarspolitiske problem.

Alle ønsker fred og sikkerhed. Fandtes

der et virkeligt ufejlbarligt middel til fredens sikring, som kunne anskaffes for penge, ville det danske folk utvivlsomt være villigt til at tage det i anvendelse, selv om det var meget kostbart. Men et sådant middel findes ikke. Derfor må det stå klart for enhver, at hvad Danmark end beslutter sig til, så gives der ingen sikkerhed, men kun forskellige muligheder at vælge imellem, som måske kan formindske vor risiko for at miste friheden eller blive draget ind i en stormagtskrig.

Som en af disse muligheder har regeringen og et flertal indenfor partigrupperne anset en nordisk militær blokdannelse. Hvis en sådan allerede var en kendsgerning eller senere skulle blive der, er det ensbetydende med dansk oprustning med heraf følgende større byrder for befolkningen, faldende levefod, faldende social standard og voksende grokraft for den ideologi, som det netop var oprustningens formål at værges imod. Oprustning betyder en uomtvistelig svækkelse af den indre front. Og man må derfor spørge: Opnås der til gengæld en tilsvarende eller øget styrkelse på den ydre, på den militære front? Jeg mener absolut nej. Efter den militærsagkyndige vurdering, som foreligger for offentligheden, siges det, at Danmark geografisk ikke har dybde nok til at kunne holdes, selvom dets militære forsvarsberedskab blev bragt op til det for vort land højest mulige. Det siges videre, at der derfor kun kan blive tale om et opholdende forsvar af yderst kort varighed, hvorefter de danske styrker i den udstrækning, det kan lykkes at overføre dem til Norge og Sverige, må fortsætte der. Hermed er følgende givet: det danske militær skal være mere baseret på at kunne trække sig hurtigt og bedst muligt ud af landet end på et virkeligt forsvar, idet selve kampen i Danmark må betragtes som en demonstrationskamp, som det gælder om at slippe fra med størst mulige styrker og mest muligt materiel i behold. Vort militærberedskab beskytter altså ikke hjemmene, det beskytter ikke kvinderne, børnene, de gamle og de syge; det overlader befolkningens store flertal til dets skæbne. Hele den store, almindelige befolkning må, uanset hvor meget Danmark end ofrer på militære forberedelser, tage alle følgerne af en besættelse, tage hele risikoen for brutalitet fra en eventuel

[Funck Jensen.]

besættelsesmagts side, tage risikoen for vold og tortur, for tvangsarbejde og deportation. Jeg spørger: Hvor mange millioner årligt skal det danske folk ofre på et sådant paradisk forsvar?

Hertil kommer to ting. For det første, at en hvilken som helst form for alliance kan bringe os i den stilling, at vi ikke uden at blive traktatbryder kan kapitulere overfor en håbløs situation. Kommer vi i en sådan, kan vort nej overfor et stormagtskrav om kapitulation betyde, at Danmark på få minutter eller timer indhentes af en skæbne, der er grummere, end ord kan beskrive. Tør nogen ansvarlig dansk statsmand virkelig tage ansvaret for denne risiko?

For det andet, selvom det ikke gik så galt, er det mest sandsynligt, at en besættelsesmagt efter at have været i kamp med vore militære styrker vil være mere hård og brutal overfor den værgeløse civilbefolkning, som i sandhed kommer til at tage stødet, end tilfældet vil være, hvis der ingen militær demonstrationskamp finder sted først.

Der er nogen uenighed mellem de militære sagkyndige om, hvor længe de til Norge-Sverige tilbagetrukne danske styrker, forenet med norske og svenske, vil kunne holde et begrænset svensk-norsk landområde. De mest nøgterne regner med et par uger, hvis der ikke kommer effektiv hjælp udefra forinden. Et militært nordisk forsvar kan altså ikke stå alene. Selv i bedste fald må den danske civilbefolkning i første omgang prisgives besættelsesmagten, og så må den iøvrigt tilbringe besættelsestiden alene i håbet om, at den endnu lever og bor i Danmark, og at Danmark er til at genrejse indenfor en overskuelig tid den dag befrielsens time slår. Men hvilken befrielse? Hvordan ser verden ud til den tid? Er risikoen ikke stor for, at al sejr og befrielse da er lige så trøstesløs som nederlag og undertrykkelse? Er der ikke al mulig grund til at gøre vort yderste for at skabe afspænding i verden fremfor at ruste os til en selvmorderisk krig?

Jeg kender det synspunkt, at man netop gennem solidaritet mellem de demokratiske lande, gennem fælles oprustning skal sikre freden, men jeg deler ikke dette synspunkt. Det bygger på den fejlagtige tro, at to store magtgrupper, væbnet til det yderste, i tid og evighed kan afbalancere hinanden. Det lader sig ikke gøre. En dag vil en af parterne i en kombination af angst og overmod slippe helvede løs i det forfængelige håb at komme først og sejre. Men vesten kan

ikke med magtmidler sejre over østen. Vesten kan ikke gøre det uden krænkelse netop af de menneskerettigheder, som er demokratiets inderste sjæl. Vesten kan heller ikke gøre det rent magtpolitisk, fordi bag Ruslands millioner står Kinas millioner, Indiens millioner og måske Japans millioner af primitive, nøjsomme mennesker, som er et let bytte for agitatorisk påvirkning, og som af erfaring ved, hvad det er at blive udbyttet. De vestlige demokratier kan ikke foretage ret mange dispositioner i retning af oprustning, uden at disse — med større eller mindre ret — af Ruslands magthavere kan udnyttes agitatorisk til at svejse endnu hundreder af millioner mennesker til den kommunistiske idé og den sovjetbeherskede verden, og det ikke alene i øst, men også bag de vestlige demokratiers egen front.

Man må ikke glemme, at hele den strid, som nu har delt verden i to skarpt adskilte lejre, har sit udspring i udbytningen af masserne og i den omstændighed, at demokratierne endnu ikke har formået at løse fordelingsproblemet i frihed og på en retfærdig måde. Netop fordi dette ikke er lykkedes liberalismens og demokratiets tilhængere, opstod marxismen med sin idé om, at menneskene, hvis de ikke selv kunne få øje på deres egen fordel ved gennemførelsen af de marxistiske magthaveres foranstaltninger, da skulle tvinges dertil. Denne tankegang er jo dybt rodfæstet også i de vestlige demokratier. Det er denne tankegang, der udelukker den fra arbejde, der ikke vil underkaste sig fagforeningens bestemmelser eller ikke vil være medlem af den af magthaverne autoriserede arbejdsløshedskasse. Det er denne tankegang, der begynder med økonomisk og sjælelig tvang, og som i sin yderste konsekvens ikke viger tilbage for den legemlige tortur, men regner det enkelte menneskeliv for intet og ikke tager i betænkning at likvidere individet til fordel for abstraktionen: staten. At alt dette blot er gengældelse for overklassens, for borgerskabets foragt for menneskeliv, frihed og retfærdighed, er en dårlig trøst. Kendsgeringerne viser, at der i de vestlige demokratier stadig råder så megen indre splid, så megen mangel på solidaritet mellem klasserne, at en ydre militær solidaritet i bedste fald kun kan udskyde, men ikke forhindre et indre sammenbrud af den demokratiske verden.

Vi ved allerede, at Rusland vil betragte en nordisk blok med mistillid. Vi ved, at denne mistillid vil vokse i samme grad, som Norden søger militært samarbejde med vestmagterne, og at den vil kulminere ved di-

[Funck Jensen.]

rekte tilslutning til en militær vestblok. Vi ved også, at Rusland sidder i baghånden og først spiller sin nervekrig ud, eller det, der er værre, når vi har taget en uigenkaldelig beslutning. Enhver, der ser bort herfra, spiller højt spil.

Men lad os tænke os, at spillet lykkedes, at Rusland virkelig lod sig skræmme af en solidarisk oprustning i vest med Norden eller Norge-Danmark som deltagere. Ville dette være ensbetydende med, at Rusland herefter skridt for skridt kapitulerede? Ingen tror det. Det mest sandsynlige er, at Rusland fortsat vil forfølge sit mål: at underlægge sig alle tilgrænsende, primitive folk og samtidig undergrave de vestlige demokratiers indre modstandskraft. Der findes ikke noget for kommunismen bedre middel hertil end at drive vestens højt kultiverede folk til det mest kulturnedbrydende af alt: oprustning og tvangskonometri.

Endnu er der vel ikke megen sandsynlighed for, at de vestlige demokratier kan se, hvor håbløst det er at sætte sin lid til militære midler. Men det er mit inderlige ønske, at forståelsen må vokse i dette hus og i det danske folk, før det er for sent.

Jeg siger ikke, at et fritstående, afrustet Danmark ingen risiko løber. Det vil løbe en stor risiko, måske svæve i en dødelig fare. Men det er min faste overbevisning, at faren ikke formindskes gennem militære alliancer, men at den tværtimod øges, hvis vi på forhånd tager parti gennem militær tilslutning til en af parterne.

Jeg er ikke døv for det spørgsmål, om vi da ikke svigter demokratiet, hvis vi holder os udenfor den fælles vestlige solidaritet og i givet fald lader de andre kæmpe for os. Men sådan kan spørgsmålet ikke stilles op, så lidt som det var berettiget at spørge Svend Trøst, om hans tilbagebliven ved broen var udslag af fejghed og manglende solidaritet overfor Niels Ebbesen. Vi ved, at det var det ikke, at Svend Trøst tjente Niels Ebbesens sag så godt som nogen krigskar, der kunne svinge en lanse.

Danmark kan ingen lanse svinge. Om vi tilslutter os vestmagternes militærmagt direkte eller indirekte, kan i forholdet til disse magter højst være et spørgsmål om, hvilken øjeblikkelig goodwill vi opnår eller ikke opnår. Magtpolitisk kan det ingen nævneværdig rolle spille, om vi går med eller holder os udenfor. Vore kun 4 millioner indbyggere, vor mangel på de for krigsførelsen nødvendige råstoffer og vor udsatte beliggenhed giver alle fornuftgrunde for at holde os uden for magtgrupperinger,

men dertil kommer det, der for mig er det vigtigste, at vi ved at deltage i militæralliance øger modsætningerne i verden og splitter vore egne kræfter. Vi kan ikke både deltage i oprustning og arbejde for freden. Gør vi det første, svigter vi det andet. Ingen kan tjene to herrer.

Måske kan oprustningen i øst og vest en tid holde hinanden i skak. Denne tid bør af Danmark udnyttes til at søge at bringe afspænding, først og fremmest indre afspænding mellem klasserne og mellem land og by ved en politik, der højner levestandarden, øger friheden, indskrænker statens magt og skaber respekt for retfærdigheden, men også gennem en politik, der udadtil viser vor vilje til handelens og det mellemfolkelige samkvems frigørelse. Her er en stor og betydningfuld fredens opgave for Sverige, Norge og Danmark at løse i fællesskab.

Og lad os så komme bort fra det hemmelige diplomati. Har dette hemmelighedskræmmeri ikke kostet menneskeheden og vort eget land nok? Det er jo hyklerisk at tale om folkestyre, så længe folkenes skæbne afgøres af nogle få statsmænd, der skiftevis leger kispus med hverandre ved forhandlingsbordet og drikker skåler ved middagsbordet for den menige mands penge og med hans blod som indsats.

Lad os komme bort fra at spørge underhånden i øst og i vest, lad os komme bort fra at hviske og tiske i nord og syd, lad os komme bort fra at træffe aftaler med den ene, som skal holdes hemmelige for den anden. Lad os i stedet åbent fortælle, hvad vi vil, både til udlandets diplomater, til statsmændene og til alverdens folkeslag, som endnu har en radio, hvorpå de frit kan høre. Lad os fortælle dem, at vi vil fred her til lands, og at vi i handling vil gøre alt det, der kan befæste freden: lukke grænserne op, bryde toldmurene ned, tage valutarestriktionerne bort, sætte menneskerettighederne i højsædet.

Ja, lad os holde menneskerettighederne frem for dem, lad os i menneskerettighedernes navn appellere til det bedste i hvert enkelt menneske. Lad Danmarks stemme blive en virksomhedsfuld protest mod verdens galskab og en flammende opfordring til alverden om at vise tillid og atter tillid. Og lad os selv vise den tillid ved ikke at ruste. Det er farligt at vise tillid. Det er farligt at ligge ubeskyttet, det er sandt nok, men det er endnu farligere at nære mistilliden i verden, endnu farligere at ruste, fordi vi herved øger de kræfter, der fører verden mod afgrunden, og forspilder de kræfter i os selv, som indeholder både vor

[Funck Jensen.]

og menneskehedens eneste chance for redning. Aldrig har et lille folks politik haft så store muligheder for at blive skelsættende i verdenshistorien som Danmarks i den tid, der nu kommer, for det er jo en kendsgerning, at millioner af mennesker verden over venter på de ord og den handling, der skal forløse verdenssituationen.

Frode Jakobsen: Jeg havde egentlig ikke tænkt mig at tage ordet, fordi denne debat efter min mening falder på et forkert tidspunkt, hvor der ikke er noget grundlag for en debat, idet der ikke er noget for os at tage stilling til. Der havde været grund til at tage en sådan debat på et tidligere tidspunkt, før de nordiske forhandlinger om en ordening påbegyndtes, således at meningerne ved møderne kunne have været mere afklarede. Man har det indtryk, at når forhandlingerne i Oslo strandede, så var det delvis, fordi problemerne ikke var blevet diskuteret til bunds i de tre nordiske lande, således at forhandlerne ikke var sikre på opinionen bag sig og derfor var ængstelige for at engagere sig for dybt. Jeg tror desværre også, at der bliver grund til at tage denne udenrigspolitiske debat på et senere tidspunkt, nemlig når Atlanterhavslandenes holdning overfor en nordisk forsvarsalliance ligger klar. Så foreligger der tilstrækkeligt grundlag for en debat.

Grunden til, at tidspunktet ikke er rigtig egnet til en debat, er, at vi netop nu er kommet til et punkt, hvor vi allesammen er enige om, hvad der lige i øjeblikket skal gøres. Sådan som det ligger nu, er der ingen realitet i at komme med andre forslag end at prøve den amerikanske reaktion overfor tanken om en nordisk forsvarsalliance igennem tilbunds. Der er et så stort flertal i Norden som helhed for tanken om en nordisk forsvarsalliance, med sikkerhed for våbenleverancer fra vest og sikkerhed for Vestens fulde forståelse, at ingen mulighed for at opnå denne løsning må lades uforsøgt, for enten man tror på denne mulighed eller ikke, må det, med det store skandinaviske flertal bag, være sådan, at ingen bagefter kan komme og sige, at vi måske kunne være kommet ud den vej, men at ikke alle muligheder blev forsøgt. Det er det, der er enighed om i dag. Hvis meningerne i dag skal have lov til at brydes, kan det kun blive om, hvad vi skal gøre, hvis det og det sker, hvis Atlantlandene stiller sig på den og den måde. Det kan efter min mening ikke blive en meget frugtbar debat. Og dertil kommer, at ønsket om ikke at forstyrre de forhand-

linger, der føres i øjeblikket, pålægger os en vis tilbageholdenhed.

Når jeg alligevel har taget ordet, er grunden et udfald fra mit eget partis ordfører (Bomholt), rettet bl. a. mod mig personlig. Det drejer sig om opråbet fra de 39 ledende folk fra frihedskampens dage. Det ærede medlem hr. Bomholt udtalte sig skarpt mod dette opråb, hvor, sagde det ærede medlem, folk udtaler sig om Atlantunionen uden at vide, hvad den indeholder. Dette opråb er en principiel bekendelse til Atlantunionen på samme måde, som en række medlemmer af regeringen principielt har bekendt sig til den nordiske forsvarsalliance. Jeg kan ikke se, at det ene kan være mere forkert end det andet. Begge bekendelser er fremsat på et tidspunkt, hvor hverken en nordisk forsvarsalliance eller en Atlantunion eksisterede. Hvorfor er der mere grund til at håne *det* principielt at bekende sig til tanken om en Atlantunion, før den eksisterer, end *det* at bekende sig til en nordisk union, som heller ikke eksisterer? Vi ved ikke noget om Atlantunionen, siger man. For det første er det ikke helt rigtigt, for det andet er der heller ingen, der ved, hvordan en nordisk forsvarsalliance endeligt kommer til at se ud. Alligevel finder jeg det rigtigt, hvadenten man har det ene eller det andet standpunkt, principielt at bekende sig til det. Naturligvis kan det i begge tilfælde ikke dreje sig om en betingelsesløs tilslutning på forhånd, men om at optage forhandlinger. Jeg kan forevrigt heller ikke forstå, hvorfor det skulle være forkert uden kendskab til alle detaljer principielt at tilråde tilslutning til Atlantunionen, men derimod rigtigt, også uden kendskab til alle detaljer, at fraråde, således som en række andre medlemmer i denne sal har gjort. Begge dele er enhver efter min mening fuldt berettiget til.

En debat om disse problemer skulle efter min mening tværtimod i meget højere grad have været ført; så vidste vi meget bedre, hvor vi står. Som jeg sagde før, tror jeg, at denne forsømmelse var en af grundene til, at man kun kom til et negativt resultat i Oslo. Jeg mener ikke, at hverken rigsdagen eller folket skal tage stilling til eller blande sig i de enkelte forhandlingers forskellige faser — det må være regeringens sag under rådføring med det udenrigspolitiske nævn —, og at de enkelte forhandlinger må holdes hemmelige, det forstår jeg også fuldtud. Men det store spørgsmål, hvilken retning Danmark skal tage: øst, vest, neutralitet — det bør efter min mening ikke afgøres uden en dybtgående diskussion i selve det

[Frode Jakobsen.]

danske folk, sådan at man har en vejledning om, hvor det danske folk står. Selvom øst kan lades ude af betragtning, er der spørgsmålet vest eller neutralitet tilbage. En sådan diskussion hører efter min mening oven i købet med til et demokrati, og et indlæg i en sådan diskussion var netop det omtalte opråb. Jeg vil sige, at jeg er tilfreds med, at jeg på den måde sammen med andre har været med til at sætte denne diskussion i gang. Man kan være enig eller uenig i det standpunkt, vi har taget, men man kan ikke være uenig i vor ret til at fremsætte vort standpunkt.

Det ærede medlem hr. Bomholt udtalte, at danske kredse havde antaget et norsk standpunkt på en sådan måde, at der faldt en skygge over Sverige. Dertil vil jeg sige: den norske regering og de fleste medlemmer af det norske storting har på et tidligt tidspunkt ikke lagt skjul på, at de principielt ønskede skandinavisk tilslutning til en Atlantunion, altså på samme linie som det omtalte opråbs forfattere. Har det ærede medlem ikke ved at stemple vor optræden som en ansvarløs tale udtalt sig på en sådan måde, at der for at bruge hans eget udtryk falder en skygge over Norge? For ikke at tale om den tåbelighed, som det efter den opfattelse må være, at lande som Holland og Belgien har indladt sig på forhandlinger om en Atlantunion uden på forhånd at kende resultatet.

Man kan spørge, hvorfor jeg har været betænkelig ved denne debat i dag, når jeg ikke var bange for på et tidligere tidspunkt at fremsætte min mening. Jeg skal ikke lægge skjul på min mening. For mig var det ideelle, at de tre nordiske lande stod sammen og sammen sluttede sig til Atlantunionen. Det standpunkt har jeg altså bekendt mig til, og det er også i dag for mig det ideelle. Men det, der er sket i mellemtiden, og som har gjort, at situationen er en anden, er, at det har vist sig, at der kan blive et stort flertal i de tre nordiske lande for et kompromis. Det er et kompromis, for det er hverken tilslutning til en Atlantblok eller nordisk neutralitet, fordi det forudsætter våbenleverancer og fuld forståelse hos de andre demokratiske lande. Enigheden om det kompromis er så stor, og kompromisset er i sig selv så antageligt, at jeg mener, vi allesammen i dag er bundet til at forsøge at få det kompromis ført ud i livet. Der kan efter min mening ikke tages en ny stilling, før man har overblik over, om dette kompromis kan blive virkelighed eller ikke.

Må jeg slutte med at slå fast, at når

der i nogle indlæg har været en tendens til at stemple den ene opfattelse som mere fredselkende, den anden som mere krigshysterisk, så kan intet være mere forkert. For enten man har den ene eller den anden opfattelse, er spørgsmålet for os allesammen: Hvordan sikrer vi bedst Danmarks frihed og fred? Hvis der er meningsforskelligheder, er det om, på hvilken måde vi opnår den største sikkerhed for Danmarks fred.

Per Federspiel: Når jeg har begæret ordet, er det ud fra de samme forudsætninger som det ærede medlem hr. Frode Jakobsen. Jeg finder som han denne debat både for tidlig og for sen. Den umiddelbare årsag var de bemærkninger, som socialdemokratiets ærede ordfører fremsatte mod slutningen af sin tale. Han omtalte en skrivelse, som 39 tidligere medlemmer af frihedsbevægelsen havde udsendt til den danske befolkning, og omtalte den ironisk som en frimodighed, idet man jo ikke kendte forudsætningerne for den politik, man gjorde sig til talsmand for. Hvis det ærede medlem hr. Bomholt med frimodighed mener, at man tager stilling uden at kende den høje regerings standpunkt, ja, så erkender jeg min frimodighed. Det var samme frimodighed, som under besættelsen nødte de samme mænd, der skrev under på denne skrivelse, til at trodse den daværende regerings virkelighedsfjerne politik, formulere vore egne mål og handle derefter. Målet i dag er lige så enkelt som dengang: et samarbejde mellem de demokratiske landes befolkninger for at sikre fredens beståen og bidrage til at forebygge en tredje og frygteligere verdenskrig. Om dette mål kan der ikke være uenighed i dette høje ting, ej heller kan der være uenighed om, at målet må være på bedste måde at betrygge Danmarks frihed og selvstændighed.

Det har nu vist sig, at De Forenede Nationers sikkerhedssystem ikke har været et tilstrækkelig effektivt middel til at opnå den sikkerhed for både store og små magter, som man havde tilsigtet. Derfor har man naturligt søgt andre veje til at opnå en sikkerhed mellem lande, der har fælles kultur, fælles samfundsopfattelse og fælles politiske idealer. Dette er baggrunden for tanken om en samling mellem de lande, der er grupperet omkring Nordatlanten, lande, blandt hvilke indbyrdes krig er utænkelig, som forfølger de samme politiske mål, og som lever under de samme samfundsformer. Intet tyder på, at nogen af disse magter nærer aggressive hensigter; intet tyder på, at de ikke med al deres styrke vil

[Per Federspiel.]

virke for et mellemfolkeligt samvirke i fred og fordragelighed; intet af disse lande har efter krigen udvidet deres territorium på andres bekostning, tværtimod har de i en række tilfælde frigivet underkastede befolkninger til selvstyre. I denne tanke, som er naturlig, og som den høje regering utvivlsomt vil finde har den altovervejende del af den danske befolknings tilslutning, ligger ingen udelukkelse af bestræbelserne for at bringe de nordiske lande i et nærmere samvirke og navnlig et samvirke om deres forsvar. Men disse bestræbelser kan vanskeliggøres ved politisk uenighed i de enkelte lande. Derfor kan jeg ganske slutte mig til de talere, der her i det høje ting i dag har givet tilslutning til fortsatte bestræbelser for at bringe de nordiske lande i et sådant samarbejde, at man vil kunne nå til en nordisk forsvarsunion og et samarbejde også på andre områder indenfor de nordiske lande. Men dertil kræves, at der fra samtlige de nordiske landes side tages et klart og ærligt standpunkt til tidens problem, og der fandt jeg, at den ærede ordfører for socialdemokratiet, det ærede medlem hr. Bomholt, ene blandt samtlige partiets ordførere, eller i hvert fald blandt de forespørgende partiets ordførere, bidrog til at skabe splid, hvor samdrægtighed og samarbejde er nødvendig. Det ærede medlem hr. Bomholt kan ved sine udtalelser ikke alene vække splid indenfor dette høje tings partier, men tillige, som det også er påpeget af andre, også indenfor de andre nordiske lande.

Den højtærede udenrigsminister nævnte i sin indledningstale, at et hovedpunkt i drøftelserne om det nordiske forsvarsforbund har været, hvorledes og på hvilke vilkår de nødvendige leverancer af våben og andet materiel kunne fås. Der har utvivlsomt under disse forhandlinger været en tilbøjelighed til at lægge overvejende vægt på våbenleverancer, på det militære udstyr, på selve forsvarspågten og mindre på det sikkerhedspolitiske indhold af disse drøftelser. Hvis man i højere grad fæstede sig ved det dybere perspektiv, dette, at en stadig større kreds af lande samarbejder til et forsvar for en fælles kultur og fælles idealer, vil det være nødvendigt, at disse lande sikrer deres forsvar, men det vil ikke være det væsentlige. Det politiske samvirke mellem disse lande, hvor enhver angriber ved, at disse lande står sammen, må være det stærkeste våben, og i disse drøftelser efterlyser man, og har også i dag efterlyst, den danske regerings standpunkt. Den højtærede uden-

rigsminister refererede den norske regerings standpunkt: ønsket om i forbindelse med de nordiske forhandlinger at drøfte de sikkerhedspolitiske realiteter, og den svenske regerings standpunkt: ønsket om et fritstående nordisk forsvarsforbund, og kun på eet eneste punkt fik man en antydning af den danske regerings standpunkt. Den danske befolkning har krav på at vide, hvor den danske regering står i disse forhandlinger. Ingen kan have noget imod, og alle her i Norden vil utvivlsomt bifalde, at regeringen fortsætter sine bestræbelser for at føre norske og svenske synspunkter mod hinanden. Men den danske befolkning har krav på at vide, hvad den danske regerings standpunkt i dag er, og den eneste antydning, man her får, var den højtærede udenrigsministers udtalelse om, at det var naturligt for de danske forhandlere at søge at mægle der, hvor norske synspunkter afveg fra svenske. Forstår jeg det rigtigt således, at den højtærede udenrigsminister derved sigter til, at den danske regering deler den svenske regerings synspunkt på sikkerhedsproblemet og ser det som sin mæglende opgave at nærme det norske synspunkt til det svenske? Herpå har det danske folk krav på at få et svar.

Det sikkerhedsproblem, der ligger for os, kræver alle partiets medvirken, men det kræver deres medvirken til en politik, der er formuleret fra regeringens side. Jeg er i den lykkelige situation i modsætning til det ærede medlem hr. Frode Jakobsen, at jeg er ganske enig i de udtalelser, som mit partis ærede ordfører (Edvard Sørensen) har fremsat, når han ræsonnerer således, at man kan ikke have et isoleret, åbent Norden, der ligger blot for en angriber, at den neutralitetspolitik, som de nordiske lande har levet under i menneskealdre, for bestandig er begravet med den 9. april 1940, og at ønsket indenfor alle dele af de nordiske befolkninger er et stærkt og enigt Norden — og for mit eget vedkommende må jeg føje til: et Norden, tilsluttet et større sikkerhedsforbund af demokratiske lande, således som det nu tegner sig, hvor meget man end vil tale om de usikre faktorer.

Bomholt: Det ærede medlem hr. Ole Bjørn Kraft rettede visse henvendelser til mig. Det ærede medlem opfattede det åbentbart, som om jeg sigtede bl. a. ham personlig for nervøsitet og mindre ansvarsfølelse. Jeg har ikke talt om mindre ansvarsfølelse. Jeg udtalte ordret — og jeg beder den højtærede formand om tilladelse til at citere —:

[Bomholt.]

„Debatten i Danmark har hidtil været en smule forceret, og det har næsten med nødvendighed medført, at der her og der er taget for absolutte standpunkter uden blik for samtlige de muligheder, der foreligger, at der er fremsat formodninger, der kun er formodninger, og at visse blade, hvis redaktioner skulle have betingelse for at tænke i flere nuancer, har tegnet et temmelig groft og primitivt billede.“

Jeg har ikke tænkt på det ærede medlem med disse ord og forstår ikke, hvorfor det ærede medlem reagerede. Da det ærede medlem nu har talt, kan jeg sige som min opfattelse, at det ærede medlems tale gav det hovedindtryk, at det var en partipolitisk tale, at det partipolitiske indtog en langt stærkere stilling i talen end det nationale indlæg, der sigtede imod midterlinien. Men denne partimæssige linie har det ærede medlem selvfølgelig ret til at følge.

Jeg udtale min personlige tilslutning til den norske stortingspræsidents udtalelse. Det falder ikke unaturligt for en dansk folketingsformand at udtale sig sådan.

Når det ærede medlem udtalte den besynderlige sætning, at stortingspræsidentens opfattelse rimeligvis ikke har gjort indtryk på udenrigsminister Lange, er dette udtryk for en personvurdering, som det ærede medlem vistnok ved nærmere eftertanke ikke vil fastholde. Jeg har selvsagt ikke med min udtalelse tilsigtet en forringelse af den position, de øvrige ministre i Norge indtager. Jeg nærer den højeste agtelse for statsminister Gerhardsen — han er en lysende skikkelse i nordisk politisk liv — og for udenrigsminister Halvard Lange, der i disse dage, efter alt hvad vi ved, arbejder for den tanke, der forener os. Men dette var kun et par sidebemærkninger.

Det ærede medlem hr. Aksel Larsen har i den grad solidariseret sig med det sovjet-russiske standpunkt gennem alle dets faser, at det er ufrugtbart at føre en diskussion med det ærede medlem. At det ærede medlem skulle kritisere en russisk-kommunistisk foreteelse, er lige så utænkeligt som en cirkelrund firkant. Det er ikke det ærede medlems ærgerrighed at give udtryk for opfattelser dækkende dansk selvstændighed i forhold til omverdenen. Det ærede medlems opfattelser svinger med faserne i russisk udenrigspolitik og vil formentlig fortsat gøre det. I dag forekom det mig iøvrigt, at det ærede medlems tale var mærkelig tom — en tomhed, der maskeredes med forskellige spredte angreb.

Hvad angår den omtalte artikel i „Dagens Nyheter“, har statsminister Tage Erlander svaret herpå i en artikel, der i dag står i et dansk blad, i „Berlingske Tidende“, side 2. Statsminister Erlander oplyser følgende overfor „Dagens Nyheter“:

„Det svenske tilbud om et forsvarsforbund havde som grundlæggende tanke, at et angreb på Danmark eller Norge skulle medføre en udløsning af alle de svenske militære ressourcer på samme måde, som var angrebet rettet mod svensk territorium.“

Men det, at en sådan tilfældig avisartikel føres frem og placeres i talen, karakteriserer den jo på sin vis.

Det ærede medlem forklarede og forsvarede den holdning, Sovjetrusland havde indtaget i De Forenede Nationer under de løbende forhandlinger. Det må selvsagt være Ruslands egen sag, hvordan Sovjetrusland ønsker, man skal se på dets stilling, men det forekommer mig, at det var en meget mangelfuld redegørelse, det ærede medlem gav, idet det ærede medlem udelukkende fremlagde et stof, der er kendt fra russisk side, men ikke gav nogen som helst redegørelse for de forslag, Rusland havde stemt ned. Min bemærkning er altså således at forstå, at det billede, der er givet af Sovjetruslands holdning i De Forenede Nationer, er meget ensidigt tegnet, men når det ærede medlem samtidig ønsker et afrustet Danmark, tager det sig unægtelig lidt kedeligt ud. Det ærede medlem taler så energisk for sin opfattelse som ulven for rødhætte.

Og det ærede medlem fru Inger Merete Nordentoft forstærkede i sin tale propagandaen. Det var en, synes jeg, mærkelig tale, hvis grundtanke var den, at vi her i Norden tilstræbte krig. Det er jo en ganske urimelig opfattelse. Det er jo en ganske urimelig mistænkeliggørelse af Danmarks og Nordens stilling. Er det det ærede medlems opfattelse og ønske, at vi skal blacklistes overfor Rusland? Er det det ærede medlems mening at forstærke mistænkeliggørelsen, at føre sin lille kolde krig herind i parlamentet? Jeg ville ønske, at det ærede medlem havde holdt sin pacifistiske prædiken et andet sted.

Og så vil jeg spørge det ærede medlem: vil det ærede medlem finde det rimeligt, at Rusland angriber os, såfremt vi indgår en skandinavisk forsvarspagt med de formål, der her tydeligt er klarlagt? Vil det ærede medlem finde det rimeligt og rigtigt, at Rusland går angrebsvis til værks her?

[Bomholt.]

Det ærede medlem hr. Frode Jakobsen redegjorde for sin opfattelse, således som det er hans naturlige ret. Jeg har udtrykkeligt afholdt mig fra enhver kritik af Atlanterhavspagten, og jeg kan ikke modtage den invitation, som det ærede medlem hr. Frode Jakobsen og det ærede medlem hr. Per Federspiel gav mig til at indlade mig i en drøftelse herom. Jeg har ikke talt om Atlanterhavspagten. Jeg har kritiseret den letsindighed, hvormed visse medborgere har tilsluttet sig en bestemt mulighed på et tidspunkt, da ingen med sikkerhed kunne vide noget om pagtens bestemmelser, på et tidspunkt, da det overvejende flertal i Norden ønskede en anden mulighed, nemlig den skandinaviske forsvarsunion, undersøgt til bunds. Der var en vis forskel i stemmeføringen mellem det ærede medlem hr. Frode Jakobsen og det ærede medlem hr. Per Federspiel. Jeg forstod, at de ærede medlemmer stort set var enige, men jeg må heroverfor sige, at jeg kan ikke se, at de mange ord har ændret den opfattelse, jeg fremsatte.

Edvard Sørensen: Jeg har ikke mange bemærkninger at gøre udover dem, jeg fremsatte i formiddags.

Når det ærede medlem hr. Aksel Larsen udtalte, at jeg bl. a. i formiddags havde sagt, at spørgsmålet, vi drøftede, var så ømfindeligt, at en udenrigsminister ikke frit kunne udtale sig om det, må det være en fejlhøring fra det ærede medlems side. Det udtalte jeg overhovedet ikke i formiddags. Det, jeg sagde, var, at når man skulle give den danske befolkning den orientering, der skulle gives her, så var der mange uklarheder, som måtte klares, før det var muligt at tage stilling til spørgsmålet i sin helhed.

Når det ærede medlem hr. Aksel Larsen mente, at jeg kom for skade at sige, at et skandinavisk samarbejde måtte være i Vestens interesse, så vil jeg henlede det ærede medlems opmærksomhed på, at det var ikke for skade, jeg kom til at sige det, det var ud fra min overbevisning, at hvis man kan indgå et nordisk samarbejde, må det være i Vestens interesse, fremfor at Norden skulle stå spaltet og delt.

Udenrigsministeren kom i sin svartale ind på et spørgsmål, der var rejst her i debatten, nemlig dette: Hvis de orienteringer og de forhandlinger, der føres i disse dage, ikke giver det resultat, som vi, der har stillet forespørgslen, ønsker, et nor-

disk forsvarsforbund, hvor står vi da? Hertil svarede udenrigsministeren, at så står vi dér, hvor vi stod, da den nuværende regering trådte til. Jeg vil håbe, at det er en fortaelse af udenrigsministeren. Det kan ikke være rigtigt, og det ligger i alt fald ikke på linie med de forhandlinger, vi har ført med regeringen, og den politik, vi fra venstres side ønsker at gå ind for.

Jeg sagde i formiddags, at hvis det skulle ske, hvad jeg ikke håber, at disse forhandlinger sprængtes, da var det mit håb, at regeringen ville fortsætte forhandlingerne på det grundlag, der da forelå, og jeg gjorde regeringen opmærksom på, at vi ville betragte det som en ulykke for Danmark, hvis forhandlingerne førtes sådan, at Danmark kom ud i et militært tomrum, at vi kom til at indtage en stilling, så ingen havde tillid til Danmark.

Jeg sagde videre, at jeg håbede, den forståelse, den goodwill, vi har i Vestens lande, ikke gennem de forhandlinger, der kan være kortere eller længere, ville blive forskertset. Men jeg vil så indtrængende, jeg kan, henstille til regeringen, at vi, selv om disse forhandlinger skulle sprænges, da ikke siger: så står vi på det standpunkt, hvor vi stod for 1½ år siden. Nej, så må vi fortsætte forhandlingerne på det grundlag, der da kommer til at foreligge.

Ole Bjørn Kraft: Den kommunistiske ordfører har i dag talt således, som man på forhånd kunne vide, at han ville tale; det ved man nemlig altid på forhånd for tiden om de kommunistiske ordførere, de taler således, som det er i Ruslands interesse, at der skal blive talt, og de har een gang for alle besluttet sig til at være den russiske tankegangs advokater i dette land. Denne pligt opfylder de af al deres evne og af al deres iver, og vi ved meget vel, at for øjeblikket er det en særlig interesse at skildre enhver tanke om, at der er spænding i verden, som aldeles urimelig, at skildre folkene frygt for en kommende ny krig som uden bund i virkeligheden og at gøre alt, hvad der står i de kommunistiske partiers magt, for at skabe en sådan usikkerhed og splittelse indenfor de forskellige folk, at den sammenslutning af demokratiske stater til værn for deres interesser, som man i øjeblikket arbejder på, ikke skal blive til virkelighed.

Men det vil ikke lykkes den ærede ordfører at overbevise det danske folk om hans gode meninger og hensigter. Hvorfor i alverden tror det ærede medlem, at man har

[Ole Bjørn Kraft.]

skabt vestunionen mellem Storbritannien, Frankrig og Beneluxlandene? Tror man, der er en særlig lyst hos disse af krigen så hårdt ramte lande, hvis økonomi er så vanskelig, som den er, til at skabe et krigsapparat? Nej, når det finder sted, er det, fordi der i disse lande er vokset en overbevisning frem om, at det samarbejde mellem stormagterne, som freden må hvile på, ikke har kunnet tilvejebringes, fordi der i disse lande er vokset en følelse frem af, at en ny stor fare er brudt frem, og den er fremkaldt af de begivenheder, vi har oplevet langs Europas østgrænse. Det var begivenhederne i Tjekkosllovakiet, der vakte de demokratiske folk til bevidsthed om en fare, der eksisterede. Det er frygten for, at denne ekspansion skal fortsættes, det er frygten for, at de kommunistiske kupforsøg skal blive forsøgt andre steder, det er frygten for, at disse kommunistiske bevægelser skal understøttes af den russiske magt, der har skabt den følelse af nødvendigt sammenhold i de demokratiske stater, som jeg her taler om. Og det er ikke underligt, at denne frygt opstår, for ikke alene foreligger der hårde barske kendsgerninger for os, som det vil være letsindigt at se bort fra, men hvis vi ser på de teorier, der er fremherskende i Rusland, i den russiske politik, i den russiske politiske litteratur og i de udtalelser, som Ruslands ledende folk har fremsat, så finder man også, at der er en god begrundelse for at nære en frygt. Man kan have et håb om, at denne politik ikke vil blive fulgt, men man kan ikke undgå at nære en frygt, og egentlig undrede jeg mig over, at det ærede medlem udtalte sig så frimodigt, som han gjorde her i dag, fordi vi ved, hvor farligt det er for kommunister også i Danmark at udtale sig imod de læresætninger, som bliver doceret fra Moskva. (Aksel Larsen: Hvordan det?). Fordi man er udsat for at få en handbulle på samme måde, som Tito fik det, at blive udelukket fra det kommunistiske fællesskab, man er så ivrig for at tilhøre. Det ærede medlem synes ikke at erindre, at den sovjet-russiske republiks grundlægger har udtalt sig om de spørgsmål på en måde, som det sikkert ikke kan være velkomment, at det ærede medlem udtaler sig imod. Jeg har her en bog af en anden fremtrædende russer, hans navn er Stalin. Han har skrevet en

bog bl. a. om de leninistiske læresætninger, og i denne citerer han følgende udtalelse af Lenin:

„Vi lever ikke blot i een stat, men i et system af stater, og det er utænkeligt, at Sovjetrepublikken skulle vedblive at eksistere i det uendelige side om side med imperialistiske stater. Til syvende og sidst må det ene eller det andet system sejre.“

Heri ligger der en klar tilkendegivelse af, at man fra kommunistisk side kun kan se fremtiden som en stadig kamp mellem disse systemer, og man uddyber nærmere, hvorledes denne kamp skal føres. At det er disse retningslinier, der er vejledende og bestemmende for de kommunistiske partier, har vi set vidnesbyrd om ikke mindst i de sidste år, thi Lenin siger videre, at en sejr for det kommunistiske parti kun kan nås derved, at den kan føres på internationalt plan ved forenede anstrengelser af arbejderne i alle lande.

Med andre ord, det, som her doceres, er det, der udfolder sig måned for måned for vore øjne, et sammenspil mellem den russiske magtpolitik og den kommunistiske verdenspolitik. Sådan er det, siger Lenin, og Stalin citerer det, og han tilføjer noget, som bør gøre det ærede medlem betænkelig. Han siger, at enhver, der ikke kan forstå dette, er på en gang en uheldelig opportunist og en håbløs — der står her i den engelske udgave, jeg har, et ord, som jeg ikke rigtig tør oversætte for den højtærede formand, men som egentlig burde oversættes. Der står „nincompoop“, og jeg tror, jeg kan nøjes med at sige „tåbe“. Den, der altså ikke kan forstå, at det er efter disse retningslinier, kampen skal føres, „kalder jeg på en gang for en uheldelig opportunist og en håbløs tåbe“.

Når det ærede medlem taler, som han gør i denne sal og stiller tingene på hovedet, er det et led i hele den måde, hvorpå man arbejder propagandistisk fra det kommunistiske partis side. Det er virkelig meget vanskeligt, når man stiller alting på hovedet, for almindelige danske læsere f. eks. for tiden at læse „Land og Folk“, for det kræver et ganske særligt arbejde at finde ud af, hvad det egentlig er, dette blad skriver om, hvad det er for et land, det giver en skildring af, og hvad det er for synspunkter, det

[Ole Bjørn Kraft.]

hævder andre partier har. Vi kunne i og for sig være ligeglade med det, hvis forholdet ikke var det, at dette blad er den kilde, hvoraf den russiske presse og den russiske radio øser.

Jeg har prøvet på at finde ud af, hvad meningen var med de artikler, der stod i dette blad. Det var i lang tid meget vanskeligt for mig. Jeg forstod ikke de ord, man brugte, de svarede ikke til den virkelighed, jeg kendte, men så opdagede jeg, at man skulle dechiffere disse artikler, og at koden i og for sig lå lige for hånden. Man skulle blot huske på, at kommunisterne konsekvent bruger den modsatte betegnelse for tingene end andre danske. Når vi taler om demokratisk fællesskab mellem de vestlige magter til beskyttelse af vore frihedsrettigheder, så hedder det i den kommunistiske terminologi, at vi tjener den amerikanske imperialismes aggressionsplaner mod Sovjetunionen. Et skandinavisk forsvarsforbund hedder i „Land og Folk“ amerikanske krigsplaner eller desperate og menneskefjendske planer. Forsvar betyder angreb. Drøftelser mellem nordiske rigsdagsmænd betegnes som kupforanstaltninger mod folkeviljen. Alle andre end de kommunistiske tilhængere er reaktionære kræfter, og det kommunistiske mindretal betegnes konsekvent som folkefirtallets repræsentanter. Når man først har denne kode, er alt ganske let. Det sørgelige er blot, at man ikke har den i Rusland.

Jeg skal tilsidst vende mig til nogle af de bemærkninger, som den højtærede udenrigsminister gjorde.

For det første vil jeg gerne sige, at det naturligvis er fuldstændig rigtigt, at Rusland også kæmpede mod nazismen, tilsidst, men når jeg nævnte det andet, var det, fordi det var med de vestlige magter, vi havde vor nære forbindelse. Det var under deres militære ledelse, kampen de sidste år stod, og det var i deres flåder og hæere og flyvevåben, at norske og danske mænd kæmpede.

Men også jeg finder anledning til at gøre nogle bemærkninger i anledning af udenrigsministerens udtalelse om, at hvis de skandinaviske forhandlinger i Washington bryder sammen, står vi, hvor vi stod, da regeringen trådte til. Jeg må give tilslutning til venstres ordførers bemærkning om, at denne udtalelse må skyldes en fejltagelse, en lapsus hos udenrigsministeren. Vi kan nemlig aldrig komme til at stå der, hvor vi stod, da regeringen trådte til, dertil er der sket altfor meget siden den tid. Det kan ikke

blive uden indfyldelse på hele vor stilling, at vi, siden regeringen kom til i 1947, har ført alle forhandlingerne om det europæiske økonomiske samarbejde, om Marshallhjælpen; siden regeringen trådte til, er vestunionen blevet dannet, siden regeringen trådte til, er der fra europæisk side, fra de demokratiske staters side, rettet opfordring til Amerika om at finde vej til at yde den militære støtte, de så hårdt savner, og uden hvilken de ikke selv kan bestride deres forsvar. Siden da har også nu de skandinaviske forhandlinger med alt, hvad de har ført til, fundet sted. Altså må situationen være fundamentalt forandret. Og først og sidst kan udenrigsministeren dog ikke glemme, at der endnu ligger en opgave foran ham, hvadenten de skandinaviske forhandlinger går på den ene eller den anden måde, men i særdeleshed, hvis de brister, og det er at stille den danske rigsdag og de danske partier et forslag til, hvorledes vi skal svare på den henvendelse, der foreligger fra Amerika og England, om vi ønsker at deltage i forhandlingerne om Atlantpacten. Vi står altså aldeles ikke, hvor vi stod, vi befinder os et helt andet sted, overfor helt andre problemer og i en helt anden verdenssituation end den, der eksisterede, da regeringen trådte til.

Udenrigsministeren udtalte sig lidt vagt, synes jeg, i tilslutning til det, jeg havde sagt, om vore virkelige venner. Udenrigsministeren brugte et af disse vage, formelt rigtige udtryk om, at naturligvis ville regeringen ikke sætte det venskabelige forhold til andre lande på spil — det er det udtryk, man normalt bruger i det diplomatiske sprog, når man ikke er i krig med noget land. Men det er ikke det, der interesserer mig i øjeblikket. Det, der interesserer mig i den forbindelse, hvor jeg nævnte det, var, at nu måtte vi jo orientere os og føre disse skandinaviske forhandlinger på en sådan måde, at der, når de er afsluttet, ikke havde fundet et brud sted mellem os og de vestlige demokratier.

Hvis de skandinaviske forhandlinger fører til et positivt resultat, kan vi gå ud fra, at det kun kan ske på den måde, at vi finder den fornødne forståelse derfor i De Forenede Stater og i England; men hvis de brister, må det være det danske udenrigsministeriums pligt at have ført dem på en sådan måde, at man ikke ved de udtalelser, man har fremsat, ved de instrukser, vi har givet vore ambassadører, eller den forhandling, vi har ført derovre, har handlet således, at den dør, der i dag står på klem, ved en handling, ved vor politiske optræden er

[Ole Bjørn Kraft.]

blevet lukket i, endsige slået i lås. Med andre ord, det er forudsætningen for det samarbejde, som for tiden finder sted mellem de demokratiske partier i denne sal, hvor vi alle støtter — og af hjertet støtter — bestræbelserne for at opnå et skandinavisk forbund, at der ikke under disse forhandlinger foregribes noget, således at vi kan stå med handlefrihed den dag, disse skandinaviske forhandlinger er afsluttet, således at ingen mulighed forspildes, og at Danmarks stilling ikke bliver forringet under dem.

Jørgen Jørgensen: De udtalelser, det ærede medlem hr. Funck Jensen fremsatte, giver mig anledning til at gøre et par bemærkninger. Hvilke ulykker der ville følge af en krig, som gik hen over dansk område, og som det ærede medlem gav en skildring af, er jo åbenbare for alle; det ville være katastrofen for, måske udslettelsen af vort land, det er vi alle enige om. Jeg gør imidlertid det ærede medlem opmærksom på, at formålet med en nordisk union netop er at undgå krig, at undgå den ulykke, som enhver kan se det ville være, hvis krigen kom ind over Danmarks område. Hvis det ærede medlem nærer frygt for, at Danmark skal tilslutte sig en videregående alliance, tilslutte sig en Atlantpagt, forstår jeg en sådan frygt. Men tror det ærede medlem da, at det styrker muligheden for at undgå Danmarks tilslutning til Atlantpagten at stille sig udenfor de nordiske forhandlinger, således som det ærede medlem gør? Den nordiske union giver netop den eneste foreliggende mulighed for at bidrage til afspænding mellem stormagtsgrupperne, den bedste foreliggende mulighed for de små lande til at bidrage deres til at undgå krig, og det er netop ud fra dette synspunkt, at jeg og mit parti kan gå med ind i de nordiske forhandlinger, fordi vi tror, at det i den magtgruppering, som nu finder sted, vil være af umådelig værdi, at der er stater udenfor de store magtgrupper, som kan øve en mæglergerning ved at bidrage til afspænding, så krig kan undgås. Og også under forhandlingerne om den nordiske pagt vil det naturligvis være et hovedhensyn at tage, at militæruddgifterne for de enkelte lande ikke får et omfang, som svækker den indre front. Mit parti har klart for øje, at Danmark har en indre front at holde; det tror jeg alle de partier, der har deltaget i de nordiske forhandlinger, har for øje, og vi vil selvfølgelig på alle stadier have dette i vor tanke under de forhandlinger, vi deltager i. Jeg tror, som jeg udtalte, da jeg før

havde ordet, at de skandinaviske lande i den givne situation i verden har en mission med hensyn til at mindske krigsfaren og bidrage til afspænding, og det er ud fra dette synspunkt jeg og mit parti støtter arbejdet for den nordiske tanke.

Der har været talt om, hvilken stilling de nordiske lande skulle indtage i forhold til vestmagterne, for at der kunne blive mulighed for en nordisk ordning med tilslutning fra de tre skandinaviske lande, og der har under forhandlingerne været opstillet visse forudsætninger; blandt disse forudsætninger var også den, at der skulle være muligheder for at købe våben. Det har aldrig været stridende mod en neutral stilling, en alliancefri stilling, at et land købte våben i et andet land, og forudsætningen for, at en nordisk ordning kan gennemføres, ved enhver er, at det bliver en ordning på alliancefrit grundlag. Jeg tror derfor, at hvis man i dette øjeblik fra de små nationer vil yde et bidrag til at mindske faren for krig, da gør man det bedst ved at sætte alle sine kræfter ind på at skabe en fælles nordisk ordning.

Aksel Larsen: Det er forholdvis let at gøre sig færdig med det ærede medlem hr. Viggo Starcke, der talte på retsforbundets vegne, og som forklarede, at man måtte være tilhænger af en alliancepolitik, for Danmark føler sig ikke truet af Rusland, men af kommunisternes aktivitet. Hvis det ærede medlem tror, at man ved hjælp af militæralliancer, det være sig med Sverige eller Amerika, og ved hjælp af oprustning og indkaldelse af flere soldater og indkøb af flere kanoner kan klare den danske kommunisme, så må det ærede medlem for min skyld gerne blive i denne barnagtige tro.

Det ærede medlem erklærede iøvrigt i sin tale, der bevægede sig over mange felter, at det, der skulle til, var, at vi arbejdede en time mere om dagen, så ville det blive godt. Det er en udmærket idé at fremkomme med på et tidspunkt, hvor der er 126 000 arbejdsløse. Det ærede medlem vil åbenbart have, at vi skal have flere endnu.

Endvidere sagde det ærede medlem, at vi måtte have folkeafstemning om denne sag. Denne tanke er ikke fremmed for mig, men det kan kun nytte at holde folkeafstemning om en sådan sag, hvis folket får fornøden oplysning, og når disse oplysninger kun er givet under de hemmelige forhandlinger, det ærede medlem hr. Viggo Starcke har deltaget i, samt i det udenrigspolitiske nævn, og når man end ikke her i folke-

[Aksel Larsen.]

tinget vil give blot nogenlunde oplysning om, hvad det er, man beskæftiger sig med, ja, så kan jeg ikke indse, hvorledes det ærede medlem hr. Viggo Starcke med nogen ret kan sige, at dette kan det danske folk afgøre. Lad os først få alle papirerne på bordet, lad det danske folk få en virkelig udførlig og klar orientering, og lad os så gøre det. Så er jeg heller ikke i tvivl om svaret.

Løvrigt sagde det ærede medlem hr. Viggo Starcke, at hvis vi udryddede den sociale nød, blev der ingen kommunister tilbage. Det er fuldstændig rigtigt, men nu er det tilfældigvis kun os, der har et program, hvis virkeliggørelse kan udrydde den sociale nød. Løvrigt kan jeg sige til det ærede medlem, at hvis man ophæver tyngdekraften, bliver der ingen nedstyrtningssulykker. Det er ganske ubestrideligt, ligeså ubestrideligt som det, det ærede medlem sagde. Det ærede medlem erklærede sig for tilhænger af den vestlige verden, men den er kapitalistisk, og med kapitalisme følger nød og social ulykke.

Den højtærede udenrigsminister gjorde det ærede medlem hr. Ole Bjørn Kraft opmærksom på, at også Sovjetunionen var vor allierede. Jeg havde jo tænkt mig, at det ærede medlem hr. Ole Bjørn Kraft, når han fik ordet, ville sige noget om det selv, men det gjorde det ærede medlem ikke. Det lader til, at det ærede medlem hr. Ole Bjørn Kraft fortsat er af den mening, at under krigen var Sovjetunionen vor fjende, medens det formentlig må have været Tyskland, der var vor allierede. I hvert fald havde tyskerne da en overenskomst med den regering, det ærede medlem hr. Ole Bjørn Kraft så ivrigt støttede den største del af krigen.

Den højtærede udenrigsminister sagde, at han ville besvare mine tre spørgsmål, og så regnede han dem sådan op, at jeg havde spurgt, om regeringen regnede Sovjetunionen for Danmarks fjende, og svarede derpå, at det gør den absolut ikke. Hvis den højtærede udenrigsminister har nogen indflydelse i regeringen og i særdeleshed på statsministeren, så skulle han tale alvorligt med statsministeren, som er under stærk mistanke for at have konciperet den af mig nævnte artikel i „Social-Demokraten“, hvori der udtrykkeligt siges, at i tilfælde af angreb kan Danmark kun vente militær hjælp fra vest, hvor der altså gives udtryk for, at man venter kun og regner kun med angreb fra øst.

Den højtærede udenrigsminister svarede

på mit spørgsmål, om Danmark er truet: nej, det er det absolut ikke, men der er en vis almindelig risiko for, at der kan ske noget i denne verden. Hvis Danmark ikke er truet, hvis det virkelig er udenrigsministerens og regeringens mening, at Danmark ikke er truet, hvad skal man så med alt dette alliancevæsen og oprustning i iltempo?

Endelig siger den højtærede udenrigsminister, at vore gesandter i London og Washington skal bare spørge, om vi kan købe våben, og han erindrede om, at han har allerede spurgt Sovjetunionen, og dér fik man et negativt svar. Hvad det sidste angår, ved jeg ikke, hvorledes regeringens forespørgsel var formuleret. Den højtærede udenrigsminister har ganske ret i, at forespørgsler kan formuleres på en sådan måde, at man enten gør svaret vanskeligt eller forud bestemmer svaret, og før jeg ved nøje, hvorledes man har formuleret spørgsmålet, er jeg ikke i stand til at tage stilling til, om regeringen har sine papirer i orden i den henseende. Men jeg tillader mig blot at mene, at vore gesandter i London og Washington ikke blot skal spørge om, hvorvidt vi kan købe våben; jeg tillader mig at mene det, også fordi der i den af mig nævnte artikel i „Social-Demokraten“ for den 20. f. m. stod, at en negativ reaktion fra vestmagternes side overfor planerne om et neutralt skandinavisk forsvarsforbund ville få planerne til at falde. Det er jo noget helt andet end spørgsmålet om, hvorvidt man kan få våben. I samme artikel stod nemlig, at i de første år vil Amerika ikke være leveringsdygtig.

Men den højtærede udenrigsminister glemte at svare på et andet spørgsmål, jeg stillede, nemlig: Hvorfor skal man bede om De Forenede Staters tilladelse til at lave et, som man påstår, neutralt skandinavisk forsvarsforbund? Hvorfor skal meningene i udenrigsministeriet i Washington være afgørende for, hvad den danske regering må og vil gøre og ikke må og ikke vil gøre? Det var det, vi skulle have opklaret.

Ministeren siger, at regeringen ønsker et forsvar, afpasset efter Danmarks behov, og så kommer han med nogle tal om Sovjetunionens militære tjenestetid og militærudgifter, som man har stukket ham i hånden fra håndbog for mindre begavede socialdemokrater. Det ville være udmærket, hvis vi fik et forsvar, afpasset efter Danmarks behov, men den højtærede minister har lige sagt, at Danmark er ikke truet; han ser ikke nogen sådan trusel. Hvorfor har det så et sådant hastværk med at gen-

[Aksei Larsen.]

nemføre oprustning og alliance på den måde, man vil? Hvad er det for en forsvarsordning, man planlægger? Det er jo ikke en forsvarsordning afpasset efter Danmarks behov, men det er en forsvarsordning efter stormagtsmønster, omend i det lilleputformat, vi er i stand til at præstere herhjemme. Den modsvarer aldeles ikke Danmarks behov. Og når man så oven i købet, direkte eller indirekte, gennem eller udenom en skandinavisk militæralliance vil gøre Danmark til en del af den militære vestblok, så siger vi nej.

Det ærede medlem hr. Bomholt siger, at jeg har solidariseret mig med det russiske standpunkt, og at iøvrigt har kommunisternes opfattelse svinget med faserne i russisk udenrigspolitik. Ja, det kunne være fristende således provokeret at give sig til at tale om, hvorledes det ærede medlem hr. Bomholts opfattelse har svinget, fra dengang han var bestyrelsesmedlem i Dansk-tysk Forening og til det tidspunkt, da han kom til at tilhøre den farligste illegale klikke. Men det skal jeg lade ligge. Jeg skal kun gøre opmærksom på, at hvad vi har sagt, nu som før, har været i Danmarks interesse, og jeg skal tillade mig at erindre dem, der overhovedet vil beskæftige sig alvorligt med disse livsvigtige spørgsmål — jeg ved, at der er en del, som kun har et flabet grin tilovers for alvorlige sager, men jeg skal tillade mig at erindre dem, der vil tænke alvorligt over de for Danmark livsvigtige spørgsmål —, om, at hvad vi kommunister sagde, da det gjaldt om at forberede forsvaret mod en tysk aggression, viste sig at være rigtigt. Men dengang vi sagde det, sagde man: I er bare russiske agenter og intet andet, og det ærede medlem hr. Bomholt var en af dem, der råbte højest. Da vi rejste modstandsbevægelsen herhjemme, fik vi at vide, at vi var russiske agenter og fædrelandsløse fyre, og jeg ved ikke hvad; bagefter havde man travlt med selv at erklære, at man havde været med i modstandsbevægelsen hele tiden. Ligeegyldigt hvad vi har sagt og gjort, har man påstået dette, men hvis man vil undersøge det historisk, vil det vise sig, at i de afgørende situationer er det os, der har sagt det, der var det rigtige; vi har ikke optrådt, som f. eks. den højtærede statsminister optrådte, efter at Chamberlain og Daladier havde været i München og forrådt Tjekkosllovakiet. Da jubledes man herhjemme fra de partiers side, som har stillet den forespørgsel, vi behandler i dag. Da jubledes man over, at

Tjekkosllovakiet var blevet slået i München, og skrev: freden er sikret i 25 år, og den højtærede statsminister, som dengang ikke var statsminister, holdt en opbyggelig konfirmationstale i Nikolaj kirke, hvor han fremhævede Chamberlain som det store, lysende eksempel for alle unge; dette eksempel skulle de efterligne (*Statsministeren* [Hans Hedtoft]: Det er en ren perfidi!). Ja, det er en ren perfidi af den højtærede statsminister at sige noget sådant til de unge. Det, vi sagde dengang, efter München, var, at Münchenaftalen betyder krig, og vi fik ret, men den højtærede statsminister sagde: Münchenaftalen og Chamberlains indsats betyder, at freden er garanteret. (*Statsministeren* [Hans Hedtoft]: Det er urigtigt, hvad det ærede medlem siger; det er direkte urigtigt og usandfærdigt!). Den højtærede statsminister har en strategisk gunstig position og mener, at det er hans pligt som statsminister at fungere som hovedafbryder og tage min knappe taletid, men hvad jeg har sagt, er rigtigt helt igennem. Det var den højtærede statsminister, som dengang holdt den pågældende konfirmationstale i Foreningen for borgerlig Konfirmation, og roste Chamberlain for hans indsats i München.

Min redegørelse for forhandlingerne i De Forenede Nationer har været fuldkommen korrekt.

Til det ærede medlem hr. Edvard Sørensen har jeg kun at bemærke, at jeg har forvekslet ham med det ærede medlem hr. Gustav Pedersen. Det har jeg forsåvidt ikke, for jeg kender godt forskellen mellem de to ærede medlemmer, og jeg beder det ærede medlem ikke blive fornærmet over, at jeg kom til at sige et forkert navn ved den lejlighed. Men det glæder mig, at det ærede medlem hr. Edvard Sørensen iøvrigt vedstår meningen i sin sætning om, at den skandinaviske forsvarsunion er i Vestens interesse. Dermed er det tilstrækkelig tydeligt klargjort, hvilken rolle en sådan skandinavisk forsvarsalliance vil spille, og hvilken risiko den vil betyde for Danmark.

Det ærede medlem hr. Ole Bjørn Kraft siger, at jeg har talt, som man ventede. Ja, det håber jeg også, jeg har. Det ærede medlem siger, at Beneluxunionen er skabt under indtryk af faren fra øst. For det første ved jeg ikke af, at der truer Beneluxlandene nogen fare fra øst. For det andet må jeg erindre den ærede konservative ordfører om, at udenrigsministeren netop har sagt, at der truer ikke nogen fare fra øst. Det havde været rigtigere, om det

[Aksel Larsen.]

ærede medlem hr. Ole Bjørn Kraft havde sagt det tydeligt, hvis han på dette punkt var i opposition til den højtærede udenrigsminister. Jeg ved godt, at der er en vis mand, der har for skik at citere biblen på en mærkværdig måde, og når det ærede medlem hr. Ole Bjørn Kraft giver sig til at citere Lenin og Stalin, giver jeg intet som helst for disse citater og denne udlægning. Det ærede medlem har ikke kunnet bestride det, jeg har sagt i min tale, og har forsøgt at komme udenom det ved at komme med disse almindelige sætninger.

Man har iøvrigt i denne debat rettet det spørgsmål til min partifælle, fru Inger Merete Nordentoft, om hun ville godkende, at Rusland i et givet tilfælde angreb Danmark. Spørgsmålet står jo aldeles ikke sådan. Her har vi igen det udmærkede udenrigsministerielle eksempel på, hvorledes man kan spørge forkert. Det, det drejer sig om, er, at hvis Danmark indgår i en vestlig militæralliance, som i henhold til de amerikanske statsmænds udtalelser er vendt imod Sovjetunionen og skal bruges som angrebsvåben — jeg har under Marshalldebatten haft lejlighed til at dokumentere dette med mangfoldige citater fra denne talerstol —, hvis dette tilfælde indtræffer, er det givet, at det får sine konsekvenser, og det skal man tænke på her i Danmark. Hvis de tyske flyvepladser med kilometerlange betonstartbaner, som man hæger så omhyggeligt om, bliver stillet til rådighed for amerikanske bombeflyvemaskiner, der ganske rigtigt kun har ganske kort flyvetid til vigtige centre i Sovjetunionen, ja, så må man ikke gå hen og tro, at Sovjetunionen vil være så tosset at lade det foregå i al fredelighed.

Hvis Danmark går ind i en krigsblok imod Sovjetunionen, optræder det ikke korrekt imod det land, som har befriet Danmark, og hvis den angrebskrig kommer, som man fra vestmagternes side taler for og ønsker så ihærdigt, og hvis Danmark så er i pagt med disse vestmagter, så ved vi, at krigens ødelæggelser først og fremmest kommer over Danmark. Selv om man har en så stor kærlighed til disse kapitalistiske vestmagter, skulle man forsøge at betænke dette, og man skulle indse, at kun en politik i fredens interesse, kun en politik, hvor Danmark holder sig fri af alle alliancer, kun en politik, hvor Danmark er betænkt på at værne sin egen selvstændighed og i international målestok med de kræfter, vi råder over, at støtte fredens sag, kan være til gavn for Danmark.

Statsministeren (*Hans Hedtoft*): Jeg havde ikke tænkt at blande mig i denne debat, men da jeg kom til at afbryde det ærede medlem og fik et lidt dristigt svar fra ham, føler jeg mig dog foranlediget til at gøre en enkelt bemærkning.

Det ærede medlem anførte, at jeg i en tale i 1938 eller 1939 skulle have fremholdt den daværende engelske premierminister Chamberlain og hans selvopgivelsespolitik som et eksempel og noget efterfølgelsesværdigt. Nu kan jeg ikke på stående fod erindre, hvordan det hang sammen; men jeg er overbevist om, at følgende forklaring er rigtig: at jeg i en konfirmationstale ved den borgerlige konfirmation, hvor jeg, henvendt til de unge, sagde noget om, at når man havde sat sig et livsmål, skulle man ikke opgive en ting, selv om det ikke lykkedes første gang, har citeret Chamberlains ord: try again, prøv igen og igen og igen, altså formentlig en eller anden variation af: giv ikke op! Nu at anføre dette som et eksempel på, at jeg for mit vedkommende har været en prædikant for den chamberlainske selvopgivelsespolitik, det skal man hedde Aksel Larsen for at kunne gøre.

Første næstformand (*Arnth Jensen*): Det ærede medlem hr. Aksel Larsen har ordet for en kort bemærkning.

Aksel Larsen: Jeg har aldeles ikke beskyldt den højtærede statsminister for nogensinde at have været prædikant for den chamberlainske selvopgivelsespolitik. Chamberlains politik var nemlig ikke nogen selvopgivelsespolitik, det var en politik, der gik ud på at træffe fredelige overenskomster med Hitlertyskland, og i det konkrete tilfælde München gik den ud på, at Englands og Frankrigs regeringer forpligtedes til at komme Tyskland til hjælp med alle midler, også militære, hvis Tjekkoslovakiet satte sig til modværge imod Hitler. Det var så sandelig ikke selvopgivelsespolitik, Chamberlain førte i München. Men umiddelbart efter Chamberlains indsats i München og i en situation, hvor Chamberlain blev hyldet, også i den socialdemokratiske presse, for sin indsats i München, stod den højtærede statsminister på prædikestolen i Nikolaj kirke og fremholdt Chamberlain som et lysende eksempel for de unge og sagde: følg Chamberlains eksempel; try, try, try again! Undskyld, når man i en sådan situation, overhovedet i en sådan tale, nævner Chamberlain, fremholder hans eksempel og nævner udtrykket: try, try, try again! som det, der havde været hans ret-

[Aksel Larsen.]

ningslinje under forhandlingerne med Hitler, så fremholder man Chamberlain som et eksempel for de unge.

Statsministeren (Hans Hedtoft): Det ærede medlems tale skal stå helt alene og uden kommentar. Den mening, hvori det ærede medlem anvendte citatet i første omgang, og forklaringen her i anden omgang giver alle, der har hørt på det, en tilstrækkelig illustration af sandhedsværdien af eksemplær, som det ærede medlem anfører. Hele den øvrige del eller den største del af det ærede medlems tale, hvor han har for søgt på at anvende mig eller andre, er af samme kaliber som det, jeg anholdt hos det ærede medlem nu.

Viggo Stærke: Resultatet af denne debat synes at være dette, at der er en overvældende tilslutning til forsøgene på at skabe den nordiske defensivpagt, og da man skønner, at der stadig er en mulighed for, at dette kan blive til virkelighed, vil alle kræfter holde denne mulighed åben, bortset fra kommunister og pacifister. Man vil vistnok kunne slutte, at hele den danske befolkning, udfra forskellige synspunkter ganske vist, står bag denne politik. Formålet med denne politik er at undgå krigen, idet et isoleret, værgeløst Danmark, hvis krigen kommer, har praktisk talt 100 pct.s chance for, for det første at blive besat af den ene part, for at den anden part ikke skal komme den i forkøbet, og dernæst at blive krigsmål for den anden part, således at en isoleret værgeløs stilling ingenhunde er en sikring imod krigens ulykker. En nordisk pagt vil dels virke stabiliserende på verdenssituationen, dels virke præventivt imod et angreb på Skandinavien.

Efter at have hørt det ærede medlem hr. Aksel Larsens konfirmationstale nu vil det måske være naturligt at minde ham om, at det jo ingenhunde var kommunisterne, der rejste modstandsbevægelsen i Danmark. Dengang det danske fædreland blev angrebet, rejste kommunisterne ingenhunde nogen modstandsbevægelse; det var ikke, da fædrelandet blev angrebet, men da moderlandet blev angrebet i 1941, at de rejste modstandsbevægelsen. I fjor under påskekrisen fik det ærede medlem et temmelig stærkt vredesanfald, fordi Danmark tillod sig at træffe visse militære foranstaltninger. Dette vredesanfald minder noget om det anfald, det ærede medlem har haft i dag, fordi Danmark på anden måde kan tænke sig at ville gardere sig.

Det ærede medlem hr. Aksel Larsen citerede afdøde statsminister Staunings udtalelser om, at Danmark ikke skulle være Nordens lænkehund. Danmark ønsker heller ikke at være det ærede medlem hr. Aksel Larsens skødehund. Det ærede medlem hr. Aksel Larsen sagde, at han i min tale kunne spore en sympati for den vestlige kapitalisme. Jeg understregede netop med stor flid og omhu de mangler, som den vestlige kapitalisme har, og den fare, den vestlige kapitalisme udsætter demokratiet for.

Det ærede medlem fru Inger Merete Nordentoft udtalte, at i Amerika tjente de største firmaer 52 milliarder dollars under krigen. Det ærede medlem har vistnok givet lidt unøjagtige oplysninger. I de fire krigsår tilsammen tjente de 629 største industri- og handelsfirmaer i United States ialt 7½ milliard dollars, og dette beløb beskattedes derefter med 85 pct., hvilket netop viser, at alle taber ved en krig. Man kan f. eks. henvise til vor afdøde landsmand William S. Knudsen — han udførte sit arbejde for det fyrstelige beløb af 1 dollar om året (*Aksel Larsen:* Levede han af det?) Ja, udelukkende! (Munterhed).

Det ærede medlem fru Inger Merete Nordentoft spurgte: Vil man da en verdenskrig? Ønsker man da fra de skandinaviske lande at fremkalde en verdenskrig? Det ved det ærede medlem jo meget godt, at man ikke gør. Men jeg kunde have lyst til at spørge det ærede medlem: Hvorfra skriver kommunisternes interesse sig for at holde de nordiske stater delte og værgeløse? Hvorfra har kommunisterne denne store interesse? Det er i Vestens interesse, at der skabes en nordisk neutralitetspagt, men det er også i Østens interesse, hvis Østen ønsker fred, og hvis Østen ikke ønsker aggression.

Inger Merete Nordentoft: Sålænge modsætningsforholdet mellem USA og USSR ikke er udlignet, er der fare for krig. USA anvender i dag 36 milliarder årligt til krigsformål, dels til afvikling af forpligtelser, de har påtaget sig under den tidligere krig, og dels til at forberede en ny krig. Disse 36 milliarder udgør 83 pct. af budgettet for 1949. Til sammenligning kan nævnes, at man til skoleformål, iberegnet alle skoler, private skoler, gymnasieskoler, kollegier og universiteter, kun anvender 2,5 pct.

I det øjeblik vi slutter os militært og politisk til vestmagterne, bliver vi part i striden, og vi slutter os militært og politisk til vestmagterne, hvis vi opretter et nordisk forsvarsforbund, som skal have sine våben fra vestmagterne. Det er jo også sagt tyde-

[Inger Merete Nordentoft.]

ligt ved adskillige lejligheder, bl. a. lige nu, at et nordisk forsvarsforbund er i vestmagternes interesse. Og dermed kan jeg svare det ærede medlem hr. Viggo Starcke. Årsagen til, at jeg er interesseret i, at vi ikke opruster og ikke danner et nordisk forsvarsforbund, er, at jeg ikke bryder mig om at blive indrulleret i den vestlige militære oprustning og opmarch.

Jeg vil gerne spørge det ærede medlem hr. Bomholt, hvad han mener om vor stilling, når vi har oprustet og udstyret os med amerikanske våben, hvis der udbryder krig mellem USA og USSR: Er det da muligt for os at undgå krigen og sikre os freden?

Det ærede medlem hr. Jørgen Jørgensen udtalte, at det er vigtigt, der findes lande udenfor magtgrupperne til at mægle. Det mener også jeg, og jeg mener, at det er de nordiske landes historiske opgave i dag at stå udenfor magtgrupperne og således være i stand til at mægle; men blokpolitikken fører os ind i en magtgruppe, det findes der talrige udtalelser for, og vi svigter derved freden, og vi svigter vort folk, hvis store, store flertal ønsker fred.

Det ærede medlem hr. Bomholt ønskede, at jeg havde holdt min pacifistiske prædiken et andet sted. Betyder det, at det ærede medlem ville have frataget mig ordet, hvis han havde siddet i formandssædet? eller hvad er hensigten med denne bemærkning? Hvem har opkastet det ærede medlem hr. Bomholt som censor for mig og hvad jeg har i sinde at sige for freden, og ikke for f. eks. det ærede medlem hr. Funck Jensen? Jeg agter at blive ved at tale om fred fra denne talerstol og fra alle de andre talerstole, jeg har adgang til her i landet. Jeg mener, at det danske folk kun har een interesse, og det er fred.

Første næstformand (Arnth Jensen): Det ærede medlem hr. Aksel Larsen har ordet for en kort bemærkning.

Aksel Larsen: Det ærede medlem hr. Viggo Starcke tillod sig en bemærkning om, at kommunisterne ikke kom med i modstandskampen, da fædrelandet blev angrebet, men først da moderlandet blev angrebet. Ja, der er jo visse folk, for hvem kendsgerninger er fuldkommen ligegyldige, og det ærede medlem hr. Viggo Starcke hører til dem, for han ved, at han ikke taler i overensstemmelse med kendsgerningerne. Kendsgerningen er, at vort parti fra og med den 9. april tog fat på at om-

organisere sig med antitysk illegal virksomhed for øje. Kendsgerningen er, at vi i løbet af et år foretog en omorganisering af partiet tre gange, hvorved vi, om jeg så må sige, udslettede partiets spor så godt, det kunne lade sig gøre, således at tyskerne og regeringen, da de slog til den 22. juni 1941, ikke fik fat på partiet; de fik fat i en del, som gik den sørgeligste skæbne i møde, men partiet bestod og var i stand til at føre modstandskampen. Det, der er sandheden, og det ærede medlem hr. Viggo Starcke ved det, uanset hvordan han udtaler sig her, er, at det kommunistiske parti foruden at gøre dette traf konkrete forberedelser til det illegale arbejde, søgte forbindelse til forskellige sider og allerede i 1940 opnåede aftaler bl. a. med Christmas Møller om, hvorledes dette antityske modstandsarbejde skulle gøres. Det, der er kendsgerningen, og det ærede medlem hr. Viggo Starcke ved det, er, at det ærede medlem fru Inger Merete Nordentoft i dag er medlem af det kommunistiske parti, fordi hun i 1940, da hun ønskede at udføre modstandsarbejde, løb fra Herodes til Pilatus, løb fra konservative til socialdemokrater uden at finde nogen, der ville være med, indtil hun kom til kommunisterne, nærmere betegnet mig, og så begyndte vi vort arbejde. Dette er kendsgerningerne, uanset hvad det ærede medlem hr. Viggo Starcke siger. Men når det ærede medlem har den dristighed at komme med en sådan bemærkning, må jeg tillade mig at erindre det ærede medlem om, at retsforbundet ikke engang var så hurtigt som visse andre partier, for det kom ikke engang med i kampen for Danmark den 6. maj 1945. Så jeg synes, det ærede medlem hr. Viggo Starcke skal være den sidste til at forsøge at beklukke andres ære.

Første Næstformand (Arnth Jensen): Det ærede medlem hr. Viggo Starcke har ordet for en kort bemærkning.

Viggo Starcke: Jeg må bedrøve det ærede medlem hr. Aksel Larsen med, at det er ganske urigtigt, hvad han siger. Vi har det bare således indenfor retsforbundet, at der har vi ikke den strenge partidisciplin, som man har andre steder. Der meldte vi os enkeltvis og ikke efter en parole. Det ærede medlem benytter sin talefrihed med stor fryd og glæde i dette ting, men det ærede medlem må ikke glemme, at han gør det i ly af Ruslands bajonetter.

Første næstformand (Arnth Jensen): Det ærede medlem hr. Aksel Larsen har ordet for en kort bemærkning.

Aksel Larsen: Retsforbundet udøvede sin virksomhed her i landet, ikke mindst i 1941, i ly af tyske maskingeværer.

Udenrigsministeren (Gustav Rasmussen): Jeg beklager, at de ærede medlemmer hr. Edvard Sørensen og hr. Ole Bjørn Kraft var utilfredse med en enkelt vending, jeg benyttede, da jeg havde ordet for at replicere til ordførernes taler. Jeg har ikke ment noget underfundigt med at sige, at dersom bestræbelserne for at tilvejebringe et skandinavisk forsvarsforbund mislykkedes, stod vi dér, hvor vi stod, da regeringen trådte til. Dermed mener jeg kun, at så stod vi dér, hvor vi stod, da vi begyndte. Men når de ærede medlemmer i denne sammenhæng — det var vist navnlig det ærede medlem hr. Ole Bjørn Kraft — vil søge at få mig til at fremsætte udtalelser om, hvad der så skal ske, må jeg fastholde, at jeg ikke anser det for rigtigt af mig at begynde at diskutere muligheder og eventualiteter, som kan komme til at foreligge, men som ikke er indtrådt, og som ikke er til drøftelse endnu. Jeg foretrækker, at det ærede medlem hr. Ole Bjørn Kraft siger noget, jeg ikke synes er rigtigt, fremfor at jeg siger noget, som jeg selv synes er forkert.

Det ærede medlem hr. Per Federspiel spurgte mig på det danske folks vegne om, hvor regeringen stiledede hen i sin nordiske politik. Jeg vil gerne med den højtærede formands tilladelse henvise det ærede medlem hr. Per Federspiel til et par sætninger i den redøgørelse, jeg fremsatte i formiddags. Efter at jeg først havde refereret det norske og svenske standpunkt, som var forskelligt, sagde jeg:

„På dansk side var vi af den opfattelse, at vi først og fremmest måtte undersøge de muligheder, der måtte bestå for indenfor rimelig tid og på rimelige vilkår at få våben og leverancer til et skandinavisk forbund, uden at dette påtog sig politisk betænkelige forpligtelser overfor andre nationer.“

Jeg sagde endvidere, at den opfattelse, der tidligere havde været fremsat om, at Danmark ikke havde noget standpunkt i de

skandinaviske forhandlinger, var urigtig. Jeg tilføjede, at vor opfattelse er den, at et alliancefrit, gensidigt forpligtende skandinavisk forsvarsforbund med vished for, at de nødvendige forsyninger kan opnås udefra — og det vil jo i praksis sige vestfra — ikke alene er den bedste løsning af de nordiske landes sikkerhedsproblemer, men at en sådan ordning tillige er et naturligt led i en konstruktiv fredspolitik. Det er den løsning, der efter regeringens opfattelse stemmer bedst med Danmarks og det øvrige Skandinaviens interesser. Den vil foruden at bidrage til at øge de skandinaviske landes sikkerhed tillige være en stabiliserende faktor for freden og bidrage til afspænding i den almindelige situation. Det er dette mål, regeringen har for øje.

Jeg har bestræbt mig for at udtrykke mig klart, og jeg tror, det er lykkedes, og jeg mener ikke, at der, som situationen er i dag, kan tilføjes yderligere derom.

Jeg vil kun til slut i anledning af de ærede medlemmer fru Inger Merete Nordentofts og hr. Funck Jensens smukke og patetiske ord om freden og fredens værdi have lov til at forsikre de ærede medlemmer om, at regeringens politik, således som jeg i dag har gjort rede for den, netop tager sigte på den løsning, som regeringen anser for bedst egnet til at sikre freden for Danmark og Norden.

Første næstformand (Arnth Jensen): Det ærede medlem hr. Ole Bjørn Kraft har ordet for en kort bemærkning.

Ole Bjørn Kraft: Den højtærede udenrigsminister har uret. Jeg har ikke opfordret den højtærede udenrigsminister til at udtale sig om, hvilken vej regeringen ville vælge, den dag de skandinaviske forhandlinger var bristet, men jeg har sagt, at jeg har opfattet og ønsker at opfatte den højtærede udenrigsministers udtalelser således, at udenrigsministeren følte en forpligtelse til ikke under disse forhandlinger eller de orienteringer, der foregår i Washington, at fremsætte nogen udtalelse eller foretage nogen handling, der forhindrede Danmark i, hvis de skandinaviske forhandlinger bristede, at tage op til overvejelse, hvilket svar vi vil give på den forespørgsel, der foreligger fra Amerika, om vi ønsker at deltage i forhand-

[Ole Bjørn Kraft.]

lingerne om Atlantpagten. Jeg vil gerne sige så klart og bestemt, som jeg overhovedet kan, at vi loyalt har støttet regeringens politik for at nå til et skandinavisk samarbejde, og vi venter, at regeringen lige så loyalt vil overholde den forudsætning, som har været tilstede: at der ikke gennem denne politik skulle blive foregrebet den beslutning, som vi efter disse skandinaviske forhandlinger skal træffe.

Udenrigsministeren (Gustav Rasmussen): Jeg er fuldstændig enig med det ærede medlem hr. Ole Bjørn Kraft i de udtalelser, han nu fremsatte.

Første næstformand (Arnth Jensen): Det ærede medlem hr. Edvard Sørensen har ordet for en kort bemærkning.

Edvard Sørensen: I anledning af de udtalelser, som udenrigsministeren før og også nu fremsatte, vil jeg gerne have lov til, inden denne debat slutter, at gøre opmærksom på det, jeg sagde i formiddags: at der med hensyn til de overvejelser, der foregår her, er uhyre megen uklarhed, og for mit partis vedkommende vil det være ganske naturligt at sige her, at vi ønsker at vende tilbage til og tage stilling til disse spørgsmål, når vi har klarhed over de orienteringer, der foretages i øjeblikket.

Hermed sluttede forespørgslen.

Den sidste sag på dagsordenen var:

Forespørgsel til statsministeren af Aksel Larsen, Ragnhild Andersen, Mogens Fog, Alfred Jensen og Martin Nielsen.

(Forespørgslen findes i tidenden sp. 2129).

Ordføreren for forespørgerne (Aksel Larsen): Det burde forsåvidt være heldigt, at vi har fået den iscenesættelse af disse forhandlinger, som vi har fået. Det burde være heldigt, for de oplysninger om, hvilke forhandlinger der er ført med de øvrige skandinaviske regeringer, og hvilke forhandlinger der føres med vestmagterne, har hverken offentligheden eller folketinget fået gennem den debat, der begyndte i formiddags kl. 10.

Nu vil jeg meget vel tro, at den højtærede udenrigsminister ville have været i stand til at give sådanne oplysninger, for

jeg underkender absolut ikke hans evner. På den anden side, så er han jo — det være ikke sagt i en nedsættende betydning — et overtaget stykke værdifuldt inventar, som regeringen har arvet fra den foregående regering, og han er i hvert fald ikke medlem af regeringspartiet, han er ikke medlem af socialdemokratiet. Derfor måtte jeg på forhånd anse det for meget beklageligt, når der stilles en forespørgsel til regeringen, at man overdrog udenrigsministeren at besvare den, da man skulle tro, at statsministeren var bedre egnet til at tale på den samlede regerings vegne, og navnlig til at tale om regeringens og regeringspartiets hensigter. Under disse omstændigheder må man i hvert fald formelt — jeg er bange for, at man ikke kan det reelt — anse det for en fordel, at vi nu er kommet til behandling af den forespørgsel, mit parti har stillet til statsministeren, og som lyder således:

„Vil regeringen give folketinget en redegørelse for indholdet og forløbet af forhandlingerne med Norges og Sveriges regeringer?“

Denne forespørgsel, som vi anmeldte den 12. januar, blev fremmet umiddelbart efter, men den kommer altså først til besvarelse nu. Jeg henstiller, at den højtærede statsminister benytter den gunstige lejlighed, han her har, til at redegøre ikke blot for regeringens deltagelse i disse forhandlinger og synspunkter i almindelighed, men også, hvis sådanne specielle synspunkter skulle forefindes, for socialdemokratiets synspunkter. Han er jo leder af socialdemokratiet. Jeg henstiller til den højtærede statsminister i sin redegørelse at give et klart, let forståeligt og umisforståeligt svar på nogle spørgsmål, jeg under den forrige debat stillede til udenrigsministeren, og som jeg ikke mener at have fået tilfredstillende besvaret. Jeg henstiller til den højtærede statsminister, der må være særlig kompetent til det, da han, som jeg tidligere har sagt, med føje mistænkes for at have konciperet artiklen i „Social-Demokraten“ af 20. januar, at benytte sin redegørelse til også at besvare spørgsmålet: Hvormed motiverer regeringen og socialdemokratiet sin i den pågældende artikel til udtryk bragte opfattelse af, at Danmark er truet østfra og derfor må søge ind enten i vestlig militæralliance eller i foreløbige nordiske militæralliancer med realpolitiske forbindelser mod vest?

Endvidere opfordrer jeg statsministeren til at benytte sin redegørelse til at besvare et andet spørgsmål: Hvorfor skal han have

[Aksel Larsen.]

den amerikanske regerings sanktion til at lave et, som man påstår, neutralt skandinavisk forsvarsforbund? Jeg har stillet spørgsmålet til udenrigsministeren under forrige punkt på dagsordenen, men mener ikke, at jeg har fået det besvaret, og jeg går ud fra, at den højtærede statsminister er kompetent til at besvare det. Der stod udtrykkelig i den af mig mange gange nævnte artikel i „Social-Demokraten“, at en negativ reaktion fra vest overfor planen om et skandinavisk forsvarsforbund ville bringe planen til at strande. Hvorfor gør regeringen disse planer afhængige af, om man kan få sanktion til dem fra vest?

Endelig opfordres den højtærede statsminister til i den redegørelse, jeg forventer han vil give, også at oplyse, hvorfor han og hans regering nu befinder sig langt inde i forhandlinger om blokpolitik, når han selv for et år siden, nemlig den 30. januar 1948, i sin, om jeg så må sige, spørgetime i radioen „Hvis jeg havde ham her“ sagde følgende: Vi skal overhovedet ikke placere vort land i nogen blok. Vi er medlem af De Forenede Nationer og skal der gøre vor pligt som nordisk land.

Statsministeren (Hans Hedtoft): De af den højtærede udenrigsminister givne oplysninger og fremsatte betragtninger under forrige punkt på dagsordenen er fremsat på regeringens vegne, og jeg kan henholde mig til de oplysninger, der er givet af den højtærede udenrigsminister og har intet hertil at føje.

Ordføreren for forespørgerne (Aksel Larsen): Det var præcis det svar, jeg ventede. Sådan behandler man den danske offentlighed og det danske folk.

Hermed sluttede forespørgslen.

Første næstformand (Arnth Jensen): Der er ikke mere at foretage i dette møde.

Med skrivelse af dags dato oversender landstingets formand:

Forslag til lov om forlængelse af lov nr. 342 af 19. december 1935 om statens materialprøveråd,

hvilket lovforslag er vedtaget af landstinget. Lovforslaget forelægges herved. Eksemplarer er omdelt.

Udvalget angående forslag til lov om sømandsuddannelse har afgivet betænkning

over nævnte lovforslag. Eksemplarer vil blive omdelt.

Folketingets næste møde afholdes i morgen, torsdag den 10. februar, kl. 13 med følgende dagsorden:

1) *Afgørelse af formandens forslag om behandlingen af Kongeriget Danmarks Hypotekbanks regnskab for regnskabsåret 1947—48.*

2) *Afgørelse af spørgsmålet om henvisning af forslag til lov om levnedsmidler m. m. og forslag til lov om indenrigs kødkontrol til et udvalg på 15 medlemmer eller et udvalg på 16 medlemmer.*

3) *Tredie behandling af:*

Forslag til lov om tillæg til lov nr. 449 af 23. september 1947, jfr. lov nr. 451 af 4. oktober 1947, om opførelse af arbejderboliger på landet.

4) *Tredie behandling af:*

Forslag til lov om udlån til arbejderboliger på landet.

5) *Anden behandling af:*

Forslag til lov om ændringer i midlertidig lov nr. 246 af 9. maj 1917 om landboforeningers og husmandsforeningers auktioner m. m.

6) *Anden behandling af:*

Forslag til lov om ændring i lov nr. 28 af 18. februar 1937 vedrørende personlig skat til kommunen.

7) *Første behandling af:*

Forslag til lov om tillæg til lov nr. 283 af 30. juni 1922 om indførelse af dansk kirkelovgivning i de sønderjyske landsdele, jfr. lov nr. 537 af 4. oktober 1919.

Mødet hævet kl. 18⁰⁰.